

Міністерство освіти і науки України
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
Кафедра географії та туризму

Регістраційний № _____

Кваліфікаційна робота
ЗМІНИ ДЕМОГРАФІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ НА ТЕРИТОРІЇ
БЕРЕЖСЬКОГО КОМІТАТУ У ПЕРІОД 1900-1910 РР.

МОЛНАР ЕМІЛІЯ СТЕПАНІВНА

Студентка IV-го курсу

Освітньо-професійна програма: ГЕОГРАФІЯ

Спеціальність: 014 Середня освіта (Географія)

Рівень вищої освіти: бакалавр

Тема затверджена на засіданні кафедри

Протокол № _____ / 202_

Науковий керівник:

МОЛНАР Д СТЕФАН СТЕФАНОВИЧ

(PhD, доцент,

доцент кафедри географії та туризму)

Завідувач кафедри географії та туризму:

МОЛНАР ЙОСИП ЙОЖЕФОВИЧ

(кандидат географічних наук, доцент,

доцент кафедри географії та туризму)

Робота захищена на оцінку _____, «___» _____ 202_ року

Протокол № _____ / 202_

Міністерство освіти і науки України
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
Кафедра географії та туризму

Кваліфікаційна робота

**ЗМІНИ ДЕМОГРАФІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ НА ТЕРИТОРІЇ
БЕРЕЖСЬКОГО КОМІТАТУ У ПЕРІОД 1900-1910 РР.**

Рівень вищої освіти: бакалавр

Виконавець: студентка IV-го курсу
МОЛНАР ЕМІЛІЯ СТЕПАНІВНА

освітньо-професійна програма: ГЕОГРАФІЯ
спеціальність: 014 Середня освіта (Географія)

Науковий керівник: **МОЛНАР Д СТЕФАН СТЕФАНОВИЧ**

*(PhD, доцент,
доцент кафедри географії та туризму)*

Рецензент: **МОЛНАР ЙОСИП ЙОЖЕФОВИЧ**

*(кандидат географічних наук, доцент,
доцент кафедри географії та туризму)*

Берегове
2025

ЗМІСТ

ВСТУП	6
I. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА БЕРЕЖСЬКОГО КОМПІТАТУ	7
I.1. Природно-географічне положення.....	7
I.2. Історія	10
I.3. Населення	12
II. ВИКОРИСТАНІ МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	15
II.1. Література та бази даних, використані під час дослідження	16
II.2. Методи дослідження	17
III. РЕЗУЛЬТАТИ	19
IV.1. Зміна народжуваності.....	23
IV.2. Смертність	33
IV.3. Природний приріст	42
IV.4. Міграція	49
IV. ВИКОРИСТАННЯ ТЕМИ В ШКІЛЬНОМУ НАВЧАННІ.....	57
ПІДСУМКИ	65
ВИСНОВКИ.....	68
РЕЗЮМЕ	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	70
СПИСОК ІЛЮСТРАЦІЙ.....	71
СПИСОК ТАБЛИЦЬ	73
ДОДАТКИ	74
ПОДЯКА.....	78
ДЕКЛАРАЦІЯ	79

Ukrajna Oktatási és Tudományügyi Minisztériuma
II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

Földrajz és Turizmus Tanszék

BEREG VÁRMEGYE DEMOGRÁFIAI MUTATÓINAK ALAKULÁSA
1900 ÉS 1910 KÖZÖTT
Szakdolgozat

Készítette: MOLNÁR EMÍLIA

IV. évfolyamos földrajz
szakos hallgató

Témavezető: MOLNÁR D. ISTVÁN

(PhD, docens,
a Földrajz és Turizmus Tanszék docense)

Recenzens: MOLNÁR JÓZSEF

(*a földrajztudományok kandidátusa, docens,*
a Földrajz és Turizmus Tanszék docense)

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS.....	6
I. BEREK VÁRMEGYE ÁLTALÁNOS JELLEMZÉSE.....	7
I.1. Természetföldrajzi elhelyezkedés	7
I.2. Bereg vármegye történelme.....	10
I.3. A vármegye népessége	12
II. ANYAG ÉS MÓDSZER.....	15
II.1. A kutatás során felhasznált szakirodalmak és adatbázisok	16
II.2. Módszerek.....	17
III. EREDMÉNYEK.....	19
IV.1. A születések számának alakulása	23
IV.2. Halálozások	33
IV.3. Természetes szaporulat.....	42
IV.4. Migrációs mérleg	49
IV. A TÉMA FELHASZNÁLÁSA A KÖZÉPISKOLAI OKTATÁSBAN.....	57
KÖVETKEZTETÉSEK.....	65
ÖSSZEFOGLALÁS.....	68
UKRÁN NYELVŰ ÖSSZEFOGLALÁS (РЕЗЮМЕ)	69
FELHASZNÁLT IRODALOM JEGYZÉKE	70
ÁBRÁK JEGYZÉKE	71
TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE	73
MELLÉKLETEK	74
KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS	78
NYILATKOZAT	79

BEVEZETÉS

A szakdolgozat témája: Bereg vármegye demográfiai mutatóinak alakulása 1900 és 1910 között.

Ebben a munkában egy tíz éves időszakot vizsgálunk meg, amikor is 1900-1910 között a mai Kárpátalja területének egy jelentős része Bereg vármegye a történelmi Magyarország részét képezte.

Kezdetben felmerült bennünk több kérdés a munkát illetően, melyekre végezetül a válaszokat is megkaptuk. Nőtt vagy csökkent a lakosság a vizsgált intervallum éveiben? Milyen mértékben volt elvándorlás a térségben? Hol és mikor voltak a legmagasabbak a születési-, a halálozási- és a természetes szaporulat mutatói? A munkához az adatokat egy 1913-ból fennmaradt statisztikai dokumentum szolgáltatta, amelyben erről az időszakról részletes adatokat közölnek: a vármegye járásai és települései, halálozások és születések száma. A forrás közli a különböző betegségekben elhunyt emberek számát is települési bontásban.

Bereg vármegye demográfiai mutatóinak vizsgálata az 1900-1910 közötti időszakban érdekes betekintést nyújt a térség népesség változásainak folyamatába a 20. század elején. Ebben az évtizedben Magyarország, és ezen belül Bereg vármegye lakosságát is különböző hatások formálták, amelyek közé tartozott a mezőgazdaság és az ipar fejlődése, valamint a városiasodás is növekvő tendenciát mutatott.

A népességszám alakulása, a migráció, a születési és halálozási arányok vizsgálata rávilágít arra, hogy a vármegye lakossága hogyan alkalmazkodott az új gazdasági és társadalmi körülményekhez. Az 1900-1910-es évek demográfiai változásai megmutatják a korabeli Bereg vármegye sokszínűségét és a helyi közösségek fejlődési irányait, amelyek a későbbi évtizedekre is nagy hatással voltak.

Bár szakdolgozatunk nem jelenkori demográfiai helyzetet mutat be, viszont úgy gondoljuk, hogy mindenképpen fontos korábbi adatokat, statisztikákat is megvizsgálni környezetünkben és nagyobb kitekintésben, annak érdekében, hogy össze tudjuk hasonlítani milyen is volt régen és milyen most a települések demográfiája vidékünkön.

I. BEREK VÁRMEGYE ÁLTALÁNOS JELLEMZÉSE

I.1. Természetföldrajzi elhelyezkedése

Természetföldrajzi szempontból Bereg vármegyét északról a Keleti-Beszkidék része határolta, míg déli részét a Nagy-Magyar-alföld foglalta el. Három nagy folyó is határolta az alföldi részén, ezek a Tisza, a Borzsa és a Sztara, mindezeket az *1. ábrán* meg is tekinthetjük.

Lehoczky Tivadar, történész és néprajzkutató így számol be a vármegye földrajzi fekvéséről. Északról Patkanócnál a Hotár nevű bérc képezi a határt, ahol a gerinceken és völgyeken át húzódik a Mencselik nevű hegy, majd feljebb a Bili Kamen, Kruhla., majd az Osztra hora, ettől is magasabban pedig a kisrosztokai határ, Bukócnál a Zelemen hegy, Borszucsina felett pedig a Beszkidek szolgálnak határul. A kutató szerint Bereg vármegye közigazgatási lehatárolása így néz ki: északnyugatról Ung, északról Galícia, keletről Máramaros, délről Ugocsa és Szatmár, délnyugatról pedig Szabolcs megye (*LEHOCZKY, 1881*).

A Keleti-Beszkidék főgerince meredek védőbástyaként magasodott Bereg legészakibb részében, legfőbb csúcaival a vármegye határát képezve, melyet a Vereckei-hágó 841 méternyire bevágott. Ez, illetve a Latorca völgye osztotta ketté a Róna-havasokra (Huszla 1408 m), és a Borzsa-havasokra (Sztój 1681 m). A Sztójt tekintették Bereg vármegye legmagasabb pontjának. Délre a Pinye völgyével elválasztva feküdt a Kéklő-hegység (Dunauka 1018 m), a Duszina völgyétől délre pedig a Borló-hegység (Buzsora 1085 m). Délre a Borlótól, az Ilosva által elválasztott, egyre inkább összemért végső ágaival a Háthegeység (Kamen 437 m) ereszkedett egészen a Borsova partjáig. Majd ezektől délnyugatra az Nagy-Magyar-alföld tárul az ember szeme elé, melyből csak Beregszásznál, és Mezőkaszonynál emelkedtek ki különálló kisebb, túlnyomóan bortermő hegyek. A már említett hegyekből alárohanó folyók vizét egyfelől a Latorca, másfelől a Borsova gyűjtötte össze. A Borsova vidéke terjedelmes mocsarakkal tarkított, melyekből a Szernye-mocsarat még a mai napig láthatjuk. A mocsár egykor mintegy 100-120 km²-t foglalt el, lecsapolása a XIX. század derekán indult, és máig nem fejeződött be (*LEHOCZKY, 1881*).

Számos ásványvízlelőhelyet, palackozó üzemet és gyógyfürdőt tartottak számon a vidéken. Ezek közül a legjelentősebbek Szolyván, Beregszászon, Mezőkaszonban, Hársfalván, Dombostelken, Polenán, Kékesfüreden, Nagymuzsalyon, Királyfiszálláson, Szarvaskúton, Iványiban, és Kovászón voltak (*LEHOCZKY, 1881*).

Az egykori Bereg vármegye határai tehát északon a Kárpátok láncai (*1. ábra*), keleten Máramaros, délen Szatmár és Ugocsa, nyugaton Szabolcs és Ung vármegyék. A vármegye központja a kezdetekkor még Borsova, majd Munkács, végül Beregszász volt.

Bereg vármegye nagyságát, területét többen is meghatározták az 1800-as évek elején, többek között Schvartner Márton, Fényes Elek, Németh László, Novotni, Ficker és Keleti Károly kisebb-nagyobb eltérésekkel. Majd a 1879-es statisztikai kimutatás szerint azt állapították meg, hogy ennek a területe 3727 km^2 (*LEHOCZKY, 1881*).

A vármegyében eredő folyók közül az első között kell megemlíteni a Latorcát, amelynek forrása a Beszkidekben található 789,3 méter magasan. Keletkezésétől a végső pontjáig képzelt hossza 9103 méter, kanyargós folyása azonban már 9648 méter (*LEHOCZKY T., 1881*).

Második nagy folyója a Borsova vagy Borzsa, mely Máramaros megyében a Nagyhegy délkeleti oldalán ered. A Borzsa folyása Vári torkolatáig 6203 méter, forrásának egyenes távolsága torkolatától pedig 8273 méter (*LEHOCZKY, 1881*).

Harmadik nagy folyója az Irsava nevű folyó a Borló Gyil-hegységhez tartozó Szöleli-hegy déli oldalából fakad (*LEHOCZKY T., 1881*).

A Vérke Bene és Borzsova közt szalad ki a Borsova vizéből, árka egy darabig nyugatra Gecse, Muzsaly felé tart, a beregszászi Nagyhegy nyugati oldalán északra kanyarodik, Beregszász városon keresztül megy Ardónál mély árka Basa nevet vált. Balazsérnál a Szernye mocsárból Makkosjánosi felől folydogáló szakadékkal egyesül, mely innen Nagyvíz vagy Jaszena név alatt indul tovább, Nagyguton pedig a Szernye patakkal egyesül (*LEHOCZKY, 1881*).

A Tisza, Máramaros megyében magas hegyek közt, 948 méternyi magasságban ered Ugocsán keresztül Tiszaújlákon és a csetfalvai határon lép be megyénkbe, a majd délnek indulva tejed Vári, Badaló, Tarpa, Tivadar, Gulács, Jánd, Gergelyi és Vásárosnaményig. Szatmárnak és innen nyugatnak haladva, Ugornya, Tiszaszálka, Vid, Adony, Kerecseny, Mátyus és Nagy- és Kis-Lónya mellett Szabolcs megye felől határt képezzen. Így azt a következtetést vonhatjuk le, hogy a vármegye igen gazdag vizekben (*LEHOCZKY, 1881*).

I.2. Történelme

Közel ezer évig a mai Kárpátalja területén, mint ahogyan az egész történelmi Magyarország területén is, a vármegyék képezték a magyar államszervezet alapját. A 19. század közepére nyilvánvalóvá vált, hogy a régi, helyenként zűrzavaros közigazgatási rendszert meg kell reformálni, és a kor követelményeihez igazítani. A kiegyezést követően a közigazgatás magyar belüggé vált, és óvatos lépésekkel indult meg az átalakítás. Megmaradt a vármegyerendszer, de a nemesi vármegyék jogaival ellentétben leválasztották és függetlenítették a bírói hatalmat (MOLNÁR D., 2018).

Bereg vármegyét 7 járás és 2 rendezett tanácsú város (Munkács és Beregszász) alkotta (2. ábra). Központja Beregszász volt. Járásai az Alsóvereczkei, Szolyvai, Latorcai, Munkácsi, Felvidéki, Mezőkaszonyi és Tiszaháti járás. A Szolyvai, Munkácsi, Alsóvereczkei és Mezőkaszonyi járások központjai az azonos nevű települések voltak. A Latorcai járás központja a mára Munkácsba olvadt Oroszvég, a Felvidéki járásnak Ilosva, a Tiszaháti járásnak Beregszász volt a központja. A mai Kárpátalja Volóci, Szolyvai, Munkácsi, Ilosvai, Ungvári és Beregszászi járásainak területeit érintette Bereg vármegye. A Latorcai járás mára nem létezik, annak települései a Munkácsi járáshoz tartoznak. A Tiszaháti és a Mezőkaszonyi járások sem léteznek az akkori formában. Mindkét járás délnyugati területei a jelenkorban Magyarország területét képezik, északkeleti részüket egyesítették, és a mai Beregszászi járás részét képezik. A legnagyobb területe a Tiszaháti járásnak volt, a legkisebb területtel a Latorcai járás rendelkezett. A vármegyében 2 város Beregszász és Munkács, 7 nagyközség (Bilke, Mezőkaszony, Nagylucska, Nagyberég, Tarpa, Vári és Vásárosnamény) és 239 kisközség összesen 248 település volt, közülük 221 a mai Kárpátalja területén található. A 219 kisközség 46 körjegyzőségbe tömörült. A legtöbb település a Latorcai járásban volt 46, a legkevesebb, 24, a Mezőkaszonyi járásban (MOLNÁR D., 2018).

Az 1913-ban kiadott Magyar Statisztikai Közlemények 46. kötetéből szintén megtudhatjuk, hogy Bereg vármegyében 1900-1910 között 246 települést tartottak nyilvántartásban, melyek hét járáshoz tartoztak. E járások a következők: Alsóvereczkei, Felvidéki, Latorczai, Mezőkaszonyi, Munkácsi, Szolyvai, Tiszaháti (2. ábra).

Az Alsóvereczkei járás települései: Ábránka, Alsóhatárszeg, Alsóvereczke, Bagolyháza, Beregbárdos, Beregsziclás, Borzfalva, Csendes, Felsőgereben, Felsőhatárszeg, Felsővereczke, Hidegrét, Izbonya, Jávör, Kanora, Katlanfalu, Kisszolyva, Latorcaő, Medvefalva, Miskafalva, Nagycserjés, Pereháza, Rákócziszállás, Rekesz, Sebesfalva, Szarvasháza, Timsor, Újrosztoka, Verebes, Vezérszállás, Volócz, Zúgó.

A Felvidéki járáshoz tartoznak: Bábakút, Beregkisfalud, Beregkövesd, Beregpálfalva, Beregpapfalva, Bilke, Boród, Cserhalom, Deskófalva, Dubi, Falucska, Füzesmező, Gálfalva, Gázló, Hátmeg, Ilonca, Ilosva, Iváskófalva, Kenézpatak, Kisábránka, Kissarkad, Komlós, Lukova, Medencze, Miszticze, Nagyábránka, Oláhcsertész, Szajkófalva, Szombati, Tőkésfalva, Végmártonka.

A Latorczai járás települései: Alsóviznicze, Ballósfalva, Benedeki, Bereghalmos, Beregrákos, Beregsárrét, Beregszilvás, Beregszöllős, Borhalom, Csapolcz, Cserház, Cserlenő, Erdőpatak, Fagyalos, Fedelesfalva, Felsőviznicze, Frigyesfalva, Gombás, Hegyrét, Ignéc, Ilkó, Iványi, Kajdanó, Kiscserjés, Kismogyorós, Klacsanó, Klastromalja, Kölcsény, Kustánfalva, Lakatosfalva, Lóka, Nádaspatak, Nagymogyorós, Nyárasdomb, Ódávidháza, Oroszkucsova, Orosztelek, Oroszvég, Órhegyalja, Patakos, Rónafalu, Szarvasrét, Szélestő, Szerencsfalva, Szidorfalva, Zsukó.

Mezőkaszony települései: Barabás, Barkaszó, Bátyú, Beregsom, Bótrágy, Csongor, Csonkapapi, Gelénes, Heteny, Kisdobrony, Kisharangláb, Kislónya, Mátyus, Mezőkaszony, Nagydobrony, Nagylónya, Rafajnaújfalva, Szernye, Tiszaadony, Tizsakerecseny, Tizsaszalka, Tiszavid, Vámosatya, Zápszony.

A Munkácsi járás nyilvántartott települései ebben az időben: Alsóschönborn, Árdánháza, Bárdháza, Beregbükkös, Beregfogaras, Beregkisalmás, Beregleányfalva, Beregnagyalmás, Dávidfalva, Derczen, Drágahártfalva, Felsőkerepecz, Fornos, Gorond, Izsnyéte, Kendereske, Kisléczfalva, Kistrétfalva, Makarja, Maszárfalva, Mezőterebes, Munkácsváralja, Nagylucska, Németkucsova, Nyíresújfalva, Nyírhalom, Ormód, Pisztraháza, Pósaaháza, Repede, Romocsfalva, Szánfalva, Újdávidháza, Várkulcs, Várpálánka, Zsófiafalva.

A Szolyvai járáshoz tartoztak: Aklos, Alsógereben, Bányafalu, Beregforrás, Dombostelek, Dunkófalva, Forráshuta, Galambos, Hársfalva, Havasalja, Kékesfüred, Királyfiszállás, Kisanna, Kishidvég, Kispálos, Kisvadas, Konczkaszállás, Kopár, Lombos, Malmos, Mártonka, Pásztorklak, Polena, Szarvaskút, Szászóka, Szentmiklós, Szolyva, Szuszkóújfalva, Újtövisfalva, Zajgó, Zsilip.

A Tiszaháti járás települései: Alsóremete, Asztély, Badaló, Balazsér, Bene, Beregardó, Beregdaróc, Beregdéda, Beregsurány, Beregújfalva, Bulcsu, Csaroda, Csetfalva, Fejércse, Felsőremete, Gát, Gergelyi, Gulács, Halábor, Hete, Jánd, Kígyós, Kisbégány, Kisgút, Kovászó, Macsola, Makkosjánosi, Márok, Márokpapi, Mezőgecse, Mezőhomok, Nagybégány, Nagyberg, Nagyborzsova, Nagygút, Nagymuzsaly, Sárosoroszi, Tákos, Tarpa, Tizacsoma, Tivadar, Ugornya, Vári, Vásárosnamény.

2. ábra. Bereg vármegye közigazgatási térképe

Forrás: Saját szerkesztés, 2025

I.3. Népessége

A ruszinok tették ki a lakosság legnagyobb részét (1. táblázat), arányuk azonban sokat csökkent 1910-re. Ezt azzal magyarázzák, hogy az 1900-as évek elején a négy vármegyéből – Bereg, Máramaros, Ung és Ugocsa – tömegessé vált a kivándorlás. A legtöbb Ung vármegyéből (30 500 fő), viszont Bereg vármegyéből is nagy számban kivándoroltak, mégpedig 13 500 fő, a másik két vármegyéből már valamennyivel kevesebbe, Máramarosból 6500 fő, Ugocsából 4000 fő. Ellenben a terület etnikai képe nem alakult át nagymértékben, ugyanúgy maradt a ruszin túlsúly, mivel a dualista Magyarország népei közül a ruszinoknál volt a legnagyobb a természetes szaporodás ebben az időszakban (GULYÁS, 2009).

1. táblázat

Az Északkeleti-Felvidék nemzetiségi összetétele az 1910-es népszámlálás adataiból

Nemzetiség	fő	százalék (%)
ruszin	330 010	54,5
magyar	185 433	30,6
német	64 257	10,6
román	11 688	1,9
szlovák	6 346	1,0
egyéb	8 199	1,4
zsidó	n.a.	-
összesen	605 942	100,0

Forrás: Saját szerkesztés, Gulyás László: Kárpátalja története. In: BARANYI BÉLA (szerk.)

Kárpátalja c. könyv alapján

A ruszinok után a magyarok voltak túlsúlyban, bár e két nemzetiség teljesen elkülönült egymástól. A ruszinok a hegyvidéken éltek, a magyarok a folyó menti síkvidéki részeken, tehát a két népesség nyelv-és településhatára itt húzódott, amelyet más néven vásárövnék neveztek (GULYÁS L., 2009).

A városokban azonban nagyobb volt a magyarok aránya, mint a ruszinoké és más népeké, melyet jól szemléltet a 2. táblázat. A városlakó magyarokat tekintve 31,6%-ot tesznek ki, a németek 13,9%-ot, a ruszinok pedig csak 4,8%-ot. Ezáltal teljes mértékben elmondható, hogy a lakosság ebben az időszakban városlakó magyarokból és falulakó ruszinokból állt (GULYÁS L., 2009).

2. táblázat

A magyarok száma Bereg vármegye nagyobb városaiban

város	népesség (fő)	magyarok száma (fő)	magyarok aránya (%)
Munkács	23 406	13 880	59,3
Beregszász	14 470	13 953	96,4

Forrás: Saját szerkesztés, Gulyás László: Kárpátalja története. In: BARANYI BÉLA (szerk.)

Kárpátalja c. könyv alapján

Az első táblázatunkban nem állt rendelkezésünkre adat a zsidó népességgel kapcsolatban, ellenben egy másik forrásban részletesen összefoglalják az zsidók számát ebben az időszakban (KONRÁD, 2013).

A dualizmus első és utolsó 1869-es és 1910-es népszámlálása között a kárpátaljai zsidók száma 64 903-ról közel duplájára, 128 791 főre nőtt. Ez 1869-ben majdnem háromszor, 1910-ben több mint háromszor nagyobb volt, mint az ország zsidó lakosságának a teljes népesség körében betöltött száma (KONRÁD, 2013).

A kárpátaljai zsidók szaporodása messze felülmúlta az ország teljes zsidó népessége gyarapodását, mivel 1869 és 1910 között a kárpátaljai összlakosság lélekszáma 46,9%-kal, a helyi zsidóságé 98,4%-kal nőtt (KONRÁD, 2013).

A legnagyobb arányban a városi zsidók száma nőtt meg, főleg a Bereg megyei Beregszász és Munkács, az Ung megyei Ungvár és a Máramaros megyei Máramarossziget zsidó lakossága 1869-ben 10 783, 1910-ben 24 870 főt számlált, vagyis 40 év alatt 130,6%-kal nőtt, míg aránya a városi lakosságban 31,0%-ról 36,3%-ra emelkedett (KONRÁD M., 2013).

Bereg vármegyében az össznépesség 1901-1910 között 13,4%-kal gyarapodott, tehát nőtt, viszont a zsidók száma ezt meghaladta, ugyanis ők 15,9%-kal. Számuk 1900-ban 29 052 fő (arányuk a teljes népességben 13,9%), 1910-re pedig elérte a 33 660 főt (arányuk a teljes népességben 14,2%) (KONRÁD, 2013).

II. ANYAG ÉS MÓDSZER

Az emberek összetételét és a népesedési, valamint a magatartási folyamatokat tanulmányozó demográfia elnevezése a démosz (nép) és a gráfia (leírás) szavakból alakult ki. Már 4000 évvel ezelőtti fenn maradt források arról tanúskodnak, hogy a kínaiak is foglalkoztak a népesség jellemzőinek megfogalmazásával és annak kialakulásával. A népszámlálási vagy népességösszeíró adatok már korán, más tudományoknak egy kiinduló pontját jelentették. A történészeknél az emberiség száma, mozgása, összetétele, annak tevékenysége, elsődleges forrást képezett. A demográfia tudománya hosszú ideig leíró jellegű tudománynak számított, ahol összesítették a számokat, jellemezték azokat, viszont nem törekedtek az ok-okozati összefüggések keresésére, például hogy az adott területen miért csak annyi a népesség, milyen ok váltotta ki az emberek elvándorlását egyik helyről a másikra. Nem készítettek több évre, évtizedre visszatekintő elemzéseket. Az elemző és érvelő demográfia alapjai majd csak a 18–19. században alakultak ki (*L. RÉDEI M., 2006*).

A demográfiai munka nagymértékű adatfeldolgozást vesz igénybe. Ennek módszertana a demográfiából alakult ki és alkalmazza a statisztika alapjait is. Ahhoz, hogy az adatokat használni tudjuk, fontos azokat rendszerezni, elemezni és értékelni. Az elemzéshez a módszeren kívül ismerni kell a jelenség természetét, más dolgokkal való kölcsönhatását. Mindez segíti az alkalmazások terjedését, valamint a megjeleníthető adatok részletezettségét. Annak érdekében, hogy az adatokból értékelhető információ legyen, ehhez szükség van szakmai jártasságra és módszertani segítségre (*L. RÉDEI M., 2006*).

A demográfiai kutatás fő irányvonalai a pillanatnyi állapotfelvételek vagy egy időszak alatt végbement változások elemzései. Kutathatjuk az adott régió korösszetételét, a nemek szerinti megosztottságot, a gazdasági aktivitást, az iskolai végzettséget (*L. RÉDEI M., 2006*).

Minden demográfiai vizsgálódásnak kiemelt jelentőségű kérdése az adatok gyűjtése, rendszerezése és közlése. A tudományos elemzés számára különösen fontosak az adatfelvétel körülményei. Teljes körűen vagy részlegesen készül-e az adatfelvétel, előfordult-e a vizsgált időszakban valamilyen tömeges véletlenszerű esemény? A megbízhatóság, az összehasonlíthatóság, a valósághoz történő közelítés alapvető elvárás az adatok felvétele során. Ez azért is fontos, mert ha nem rendelkezünk olyan adatokkal, melyek megbízhatók a vizsgált eseményről vagy területről, nem érdemes bonyolult módszertani feldolgozásba kezdeni (*L. RÉDEI M., 2006*).

A teljes körű adat felvétel azt jelenti, hogy a megkérdezettek összességére terjed ki a felvétel (pl. a népszámlálás). A reprezentatív adatfelvétel részleges felvételt jelent, ami egy

kiválasztott populáció megkérdezésén alapszik. A kiválasztás, a megkérdezettek címlistájának összeállítása során arra törekszünk, hogy a megkérdezendő populációt arányosan válasszuk ki a teljes népességből. Az arányos kiválasztás alatt a nem, az életkor, a foglalkozás és társadalomban betöltött szerepet értjük, így ez alapján minden réteg képviselői szerepelnek a megkérdezettek között. Ennek megvalósításához szükség van minél nagyobb számú megkérdezésre, ami költséges, és a kiválasztási reprezentativitásnak határt szab. Csak elegendő számú megkérdezés adatai teszik lehetővé azt, hogy kisebb területi egységekre is megbízható becslést készítsünk. A mikrocenzus azt takarja, hogy a népszámlások közötti időben készülnek kisebb felmérések, ahol a kiválasztott népesség életkora, neme, foglalkozása, lakóhelye stb. szerint reprezentatív mintából felvett adatok, ún. kistérségi becslés útján a teljes népességnek feleltethetők meg (L. RÉDEI M., 2006).

II.1. A kutatás során felhasznált szakirodalom és adatbázisok

A munka első részében szakirodalmi feldolgozásra került sor. Mivel Bereg vármegyéről nem maradt fent túl sok információ, amely kézhez vehető, így mélyen kellett utána kutatni. A legtöbb ismeretet, amelyet a vármegyéről közölnek, ez nem más, mint Lehoczky Tivadar által megírt „Bereg vármegye monográfiája” című könyv.

Fontos szakirodalmi forrásként szolgált Baranyi Béla által szerkesztett „Kárpátalja” című könyve. A könyvből részletes betekintést nyerhetünk Kárpátalja természeti, társadalmi és gazdasági életével a különböző időszakokban.

Molnár D. István és Molnár József munkáiból adatokhoz juthattunk Bereg vármegyét illetően, valamint az általuk megírt könyvekből segítségemre váltak különböző demográfiai módszerek is, melyeket fel tudtunk használni a dolgozat megírásakor.

Adatbázisunk, amelyre összességében épült a munka, ez egy 1913-ban kiadott Statisztikai Közlemény a Magyar Szent Korona országainak 1901-1910 évi. népmozgalma községenként 46. kötete. Ténylegesen mi csak egy vármegyére összpontosítottunk, mégpedig Bereg vármegyére. A közleményben ezen időszak születési- és halálozási számait közlik, valamint a betegségeket, melyekbe belehaltak az emberek. Ezek mellett még a házasságkötések, elveszültek, halálozások éves átlagát is megtudhatjuk. Az adatokat először átszámítottuk ezrelékbe, majd pedig a természetes szaporulatot is ki tudtuk számolni.

II.2. Módszerek

A népességföldrajzi folyamatok legfontosabb módszere az elsődleges források elemzése és feltárása (MOLNÁR D., 2013).

Ezt követően a másik fontos módszer a földrajzi lehatárolás, ahol meghatározzuk az adminisztratív határokat, melyekre vonatkozóan a kutatást kiterjesztjük. Vagyis Bereg vármegye területét 1900-1910 között. (MOLNÁR D., 2013).

A mi esetünkben a már fentebb említett 1913-ban kiadott Magyar Statisztikai Közlemények 46. kötetéből használtuk fel az 1900-1910 között lévő Bereg vármegyére vonatkozó demográfiai adatokat, amelyet Excel táblázatban rögzítettünk.

Annak érdekében, hogy az adatok szemléletesebbek legyenek a munkában Microsoft Excel programban különféle táblázatokat és diagramokat szerkeszthetünk. Több matematikai és statisztikai módszer alkalmazására is sor kerül, mint például az összeg- és átlag számítás, valamint százalék és ezrelék számítás (MOLNÁR D., 2013).

A népszámlálások 1900-ig a polgári népességet, majd azt követően a teljes lakosságot vették figyelembe. A népmozgalmi adatok meghatározása az 1876 és 1918 közötti évekre részben becslés alapján történt. A mi adatbázisunkban is csak az 1900-as és az 1910-es év népességszáma szerepelt, így majd mi számoltuk ki az Excel táblázatban a két évszám közötti években a lakosságszámot (L. RÉDEI M., 2006).

A népmozgalmi események regisztrálását már az ókorban elkezdték, később az egyházi anyakönyvezés alapján történt ennek a követése. A polgári szervezet kialakulásakor az anyakönyvek vezetését lassanként az állami hatóságok vették át, és kettős anyakönyvezés alakult ki. A népmozgalmi statisztika alapja az állami anyakönyvezés megvalósulása volt. A megfigyelések és az adatgyűjtések során figyelembe kell venni a nemzetközi tudományos demográfiai követelmények szempontjait (L. RÉDEI M., 2006).

A súlypontelemzés is egy fontos demográfia eljárásnak számít, amelyet az össznépességre és a nagyobb nemzetiségekre vonatkozóan is el lehet végezni. A súlypontok elhelyezkedése tájékoztat az adott népek össznépességén belüli földrajzi elhelyezkedéseinek sajátosságairól (MOLNÁR D., 2013).

A születési ráta vizsgálatánál a regionalizálás módszere alkalmazható. Alapjául objektív csoportképző módszer, a klaszteranalízis szolgál (MOLNÁR D., 2013).

A klaszterelemzést több helyen is használják, úgy mint a földrajzban és a marketingben. A klaszterelemzésnek köszönhetően többféle csoportosítási eljárást kaphatunk meg az adott adatbázisból. Ennek az elemzésnek az a célja, hogy viszonylag különféle objektumok ismérvei

alapján csoportokat tárjon fel és képezzen. A gyakorlati felhasználás szempontjából nagyon fontos támpont az, hogy az ismérvek egyidejű figyelembevételével tárja fel a struktúrákat, tehát nem szükséges előzetesen meghatározni a csoportokat, vagy azok jellemzőit (*SIMON, 2006*).

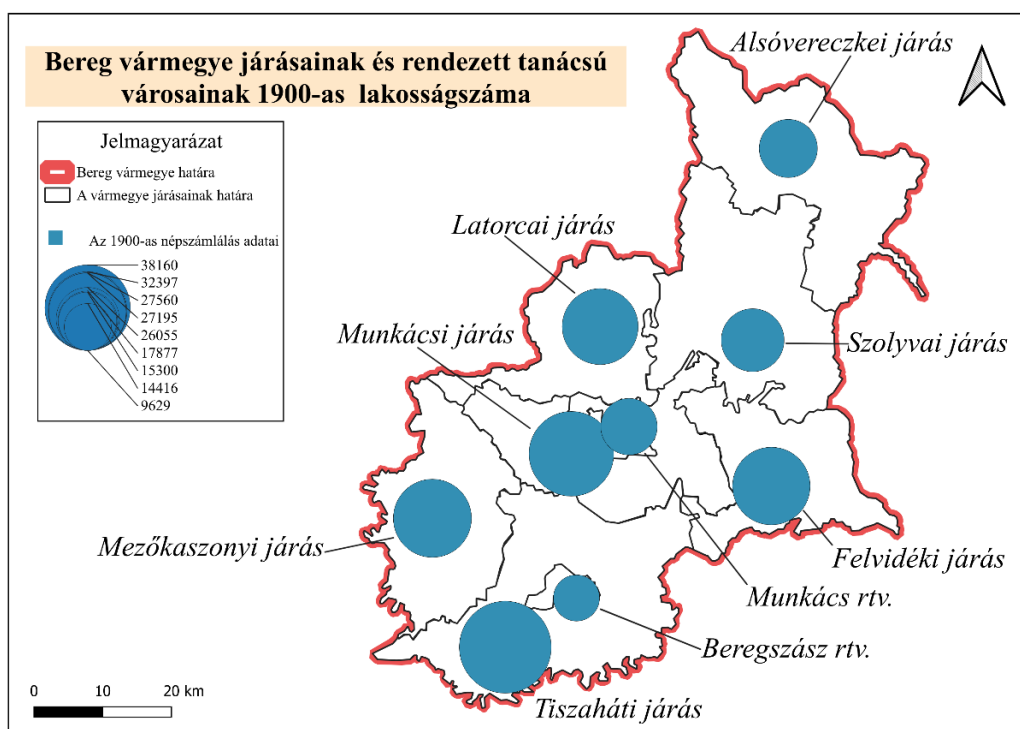
A kartográfiai kutatási módszer következtében az eredményeket térképen ábrázolva, a térbeli eltérések és jellegzetességek további feltárása vált lehetővé. Az alkalmazott ábrázolási eljárások közül a jelmódszer segítségével a települések lakosság számát, a felületi módszerrel a település- és járáshatárokat, a kartogram és kartodiagram módszer segítségével az egyes közigazgatási egységekben végbement népességszám változásokat. A szakdolgozatban fontos szerepe van a térbeli ábrázolásnak, s ebben a QGIS 3.36.2 szoftver nyújtott segítséget (*MOLNÁR D., 2013*).

III. EREDMÉNYEK

A kutatott vármegyéből, megtudhatjuk, hogy hogyan változott Bereg vármegye demográfiája 1900-1910 évek között. A népszámlálási adatokat figyelembe véve jelentős népességnövekedés mutatkozott meg ebben az évtizedben. Valós, tényleges népszámlálási adatok azonban csak az 1900-as és 1910-es évekből van. Az 1900-as adatok 208 589 főt közöltek, míg az 1910-es népszámlálási adat 236 611 főt, ahol a lakosságszám szemmel láthatóan növekedett, vagyis tíz év elteltével 28 022 fővel gyarapodott Bereg vármegye lakossága. Ebben az időintervallumban lévő évekről, nem találtunk a lakosságszámról forrásokat, ellenben mi egy számítás alkalmazásával kiszámoltuk minden évre 1900-1910 között a népességszámot minden településre és járásra. A módszer, amelyet alkalmaztunk a következőképpen valósult meg: az 1900-as lakosságszámhoz hozzáadtuk az 1901-es év születési számát és kivontuk ez év halálozási számát is, ezáltal megkaptuk a 1901 népességszámát. Ezzel az eljárással tudtuk meghatározni a következő évek lakosságszámát is 1910-ig.

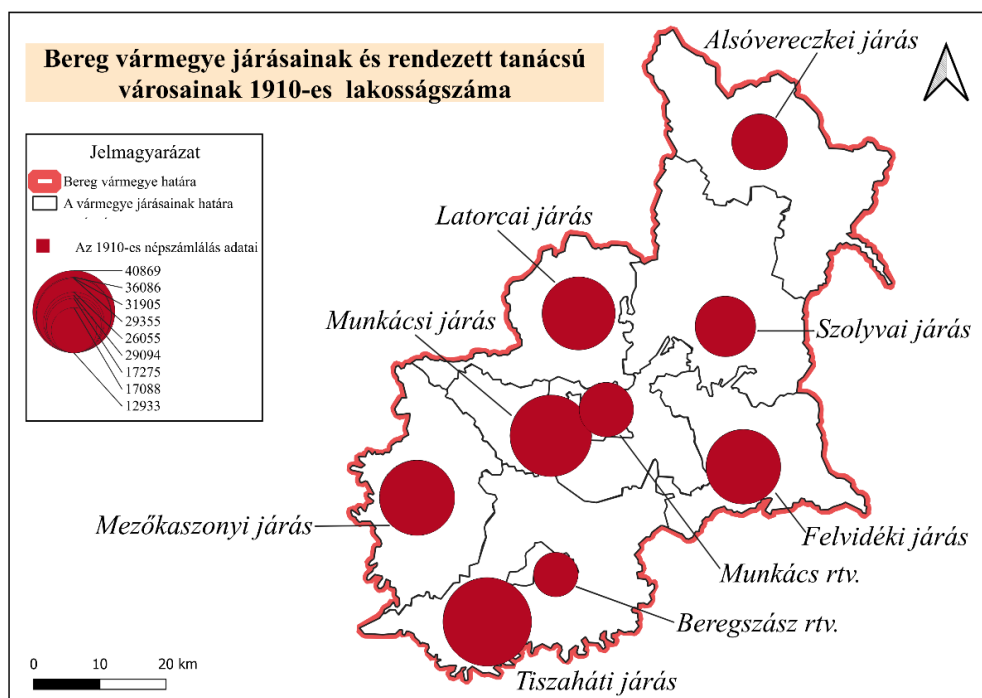
A 3. ábrán az 1900-as népességszámot tekinthetjük meg a népszámlálási adatok alapján, ahol a legmagasabb népszámlálási adat 38 160 fő a Tiszaháti járásban, a legalacsonyabb pedig 9629 fő Beregszász rendezett tanácsú városban, de ha a legalacsonyabb járást kell megneveznünk, akkor az az Alsóvereczkei lesz 15 300 fővel. Készítettünk egy ugyanilyen térképet (4. ábra), csak már a kutatott évtized végéről, tehát 1910-ről, ahol szintén a fentebb említett járásokban, rendezett tanácsú városokban a legmagasabbak és a legalacsonyabbak az értékek. A Tiszaháti járásban 40 869 főre nőtt a szám, az Alsóvereczkei járásban 17 088 főre, Beregszász pedig 12 933 főre növekedett. Bebizonyosodhattunk arról, a népszámlálási adatok alapján, hogy az évtized végére növekedés mutatkozott a vármegye összes járásában.

Az alábbiakban bemutatjuk, hogy az 1900-as évről 1910-re mennyi fővel és hány százalékkal (%) gyarapodott a hét járás és a két rendezett tanácsú város Beregszász és Munkács. Az Alsóvereczkei járásnak 1788 fővel (11%) lett szám szerint nagyobb a lakossága, a Szolyvai járásnak 4129 fővel (7%), a Latorcai járásnak 3039 fővel (11%), a Munkácsi járásnak 3689 fővel (11%), a Felvidéki járásnak 4710 fővel (17%), a Mezőkaszonyi járásnak 1795 fővel (4%), a Tiszaháti járásnak 2709 fővel (7%), Beregszásznak 3304 fővel (34%), Munkácsnak pedig 2859 fővel (19%) emelkedett meg a lakosságszáma. E tekintetben a legnagyobb növekedési ütemet a Felvidéki járásban és Beregszász rendezett tanácsú városban mutattuk ki.

3. ábra. Bereg vármegye járásainak 1900-as lakosságszáma

Forrás: Saját szerkesztés, A magyar szent korona országainak 1901-1910. évi népmozgalma községenként c. statisztikai közlemény alapján, 2025

4. ábra. Bereg vármegye járásainak 1910-es lakosságszáma

Forrás: Saját szerkesztés, A magyar szent korona országainak 1901-1910. évi népmozgalma községenként c. statisztikai közlemény alapján, 2025

Másik módszer a lakosságszám meghatározására, hogy az előzőben kiszámolt éves adatokhoz hozzáadjuk az 1910-es népszámlálási adatot, majd ebből kivonjuk, az általunk kiszámolt 1910-es adatot és ezt elosztjuk tízzel majd ezt megszorozzuk annyival, ahány év volt előtte. Ezt a két módszert nemcsak vármegyére nézve végeztük el, hanem az összes településre, járásra és szomszédos vármegyékre is.

A vármegye hét járásának más-más a népességszáma 1900-1910 között, mivel a települések száma is eltérő az adott régióra nézve. A legnagyobb a Latorczai járás, melyhez 46 települést sorolhatunk fel, a legkisebb pedig a Mezőkaszonyi, mivel itt mindössze 24 települést számláltak.

3. táblázat

Bereg vármegye járásainak és két nagyvárosának lakosságszáma születési- és halálozási adatok alapján

Járások	1900-as népszámlálás	1901	1902	1903	1904	1905	1906	1907	1908	1909	1910	1910-es népszámlálás
Alsóverecskéi	15300	15628	15929	16276	16445	16687	16913	17240	17556	17866	18140	17088
Felvidéki	27195	27688	28199	28310	28969	29464	29953	30683	31352	32016	32704	31905
Latorcai	26055	26614	27083	27397	27765	28360	28762	29182	29769	30431	31025	29094
Mezőkaszonyi	27560	28165	28612	28870	29239	29678	30087	30382	30835	31353	31874	29355
Munkácsi	32397	33051	33591	33952	34692	35381	36033	36598	37402	38258	39057	36086
Szolyvai	17877	18289	18708	19057	19309	19593	19933	20342	20788	21252	21649	22006
Tiszaháti	38160	38851	39589	39853	40445	41165	41706	42316	42956	43514	44082	40869
Beregszász rtv.	9629	9749	9889	9933	10039	10183	10304	10418	10521	10703	10862	12933
Munkács rtv.	14416	14553	14722	14909	15029	15221	15428	15632	15700	15889	16103	17275

Forrás: Saját szerkesztés, A magyar szent korona országainak 1901-1910. évi népmozgalma községenként c. statisztikai közlemény alapján, 2025

4. táblázat

Bereg vármegye lakosságszáma 1900-1910 között

Járások	1901	1902	1903	1904	1905	1906	1907	1908	1909	1910
Alsóverecskéi	15522,8	15718,6	15960,4	16024,2	16161	16281,8	16503,6	16714,4	16919,2	17088
Felvidéki	27608,1	30952	27994,4	28548,2	28938	29321,8	29946,6	30510,4	31069,2	31652
Latorcai	26420,9	29273,8	27081,4	27344,2	27834	28130,8	28445,6	28927,4	29484,2	29973
Mezőkaszonyi	27913,1	30855	28554,4	28818,2	29152	29455,8	29645,6	29993,4	30406,2	30822
Munkácsi	32753,9	37180,2	33636,4	34271,2	34855	35401,8	35861,6	36560,4	37311,2	38005
Szolyvai	18324,7	19481,2	18741,4	18888,2	19067	19301,8	19605,6	19946,4	20305,2	20597
Tiszaháti	38529,7	44134,8	39537,4	40024,2	40639	41074,8	41579,6	42114,4	42567,2	43030
Beregszász rtv.	9956,1	8847,6	9617,4	9618,2	9657	9672,8	9681,6	9679,4	9756,2	9810
Munkács rtv.	14670,2	14549	14593,4	14608,2	14695	14796,8	14895,6	14858,4	14942,2	15051

Forrás: Saját szerkesztés, A magyar szent korona országainak 1901-1910. évi népmozgalma községenként c. statisztikai közlemény alapján, 2025

Bereg vármegye Máramaros-, Szabolcs-, Szatmár-, Ung- és Ugocsa vármegyékkel határos. Kutatásunkban kíváncsiak voltunk arra, hogy ebben az évtizedben a szomszédos vármegyékhez képest hogyan alakultak Bereg vármegye demográfiai mutatói. A lakosság számát illetően a hat vármegyéből a negyedik helyet foglalja el Szatmár, Máramaros és Szabolcs után, melyet megtalálunk az 5. táblázatban. A népességnövekedés tekintetében a következő sorrend rajzolódik ki, ha az megnézzük az évtized (1900-1910) kezdetén és végén lévő lakosságszámbeli adatokat: Máramaros (15%), Bereg (13%), Szabolcs (10%), Ugocsa (10%), Szatmár (6%), Ung (5%).

Megfigyeltük azt is, hogy a szomszédos vármegyék milyen születési- és halálozási rátával, valamint természetes szaporulattal rendelkeznek. Először is fontos kiemelni, hogy az évtizedben Ung- és Szatmár vármegyékben volt mindig a legalacsonyabb a születési ráta. A legmagasabb szinte mindig változott a szomszédos vármegyék között, és voltak olyanok is, melyek stagnáltak.

A halálozási rátáknál 1903 emelhető ki, ahol két vármegye, Bereg és Szabolcs értékei 30‰ fölé emelkednek, az évtizedben kizárólag ebben az évben volt ilyen magasan a halálozás.

Összességében elmondható, hogy Bereg vármegye, jó statisztikákkal bír, ugyanis egy évben sem szerepelt a szomszédos vármegyék között az adatok tekintetében a lista végén. Bár nem mindig szerepelt az első helyen születési-, halálozási ráta és a szaporulat tekintetében, de mindig csak kevéssel volt lemaradva Máramaros- és Szabolcs vármegyéktől.

5. táblázat

Bereg- és a szomszédos vármegyék összehasonlítása

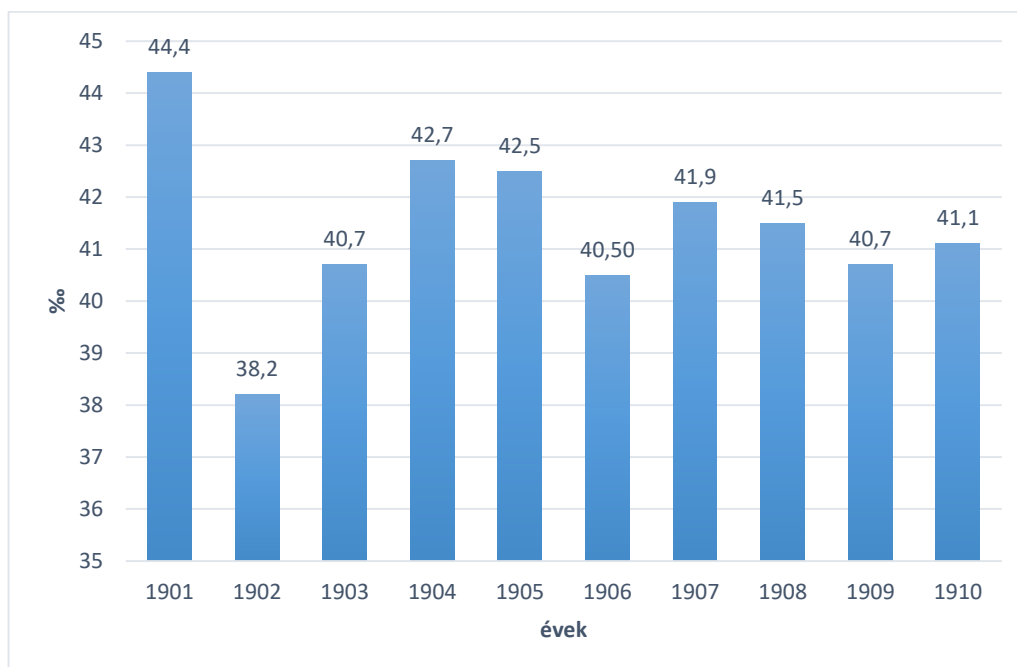
Szomszédos vármegyék neve	1900-as népszámlálási adat	1910-es népszámlálási adat	Növekedés száma az évtizedben
Bereg	208589	236611	28022
Máramaros	309598	357705	48107
Szabolcs	288672	319818	31146
Szatmár	340889	361740	20851
Ugocsa	83316	91755	8439
Ung	153266	162089	8823

Forrás: Saját szerkesztés, A magyar szent korona országainak 1901-1910. évi népmozgalma községenként c. statisztikai közlemény alapján, 2025

IV.1. A születések számának alakulása

Kutatásunk első szakaszában a születések számát vizsgáltuk meg, ezekhez az adatokhoz szintén az 1913-ban kiadott Magyar Statisztikai Közlemények 46. kötetéből jutottunk hozzá. Mivel az adatbázisban a születések száma volt csak megadva, így feladatunk közé tartozott, hogy e számokat ezrelékbe (‰) számítsuk át.

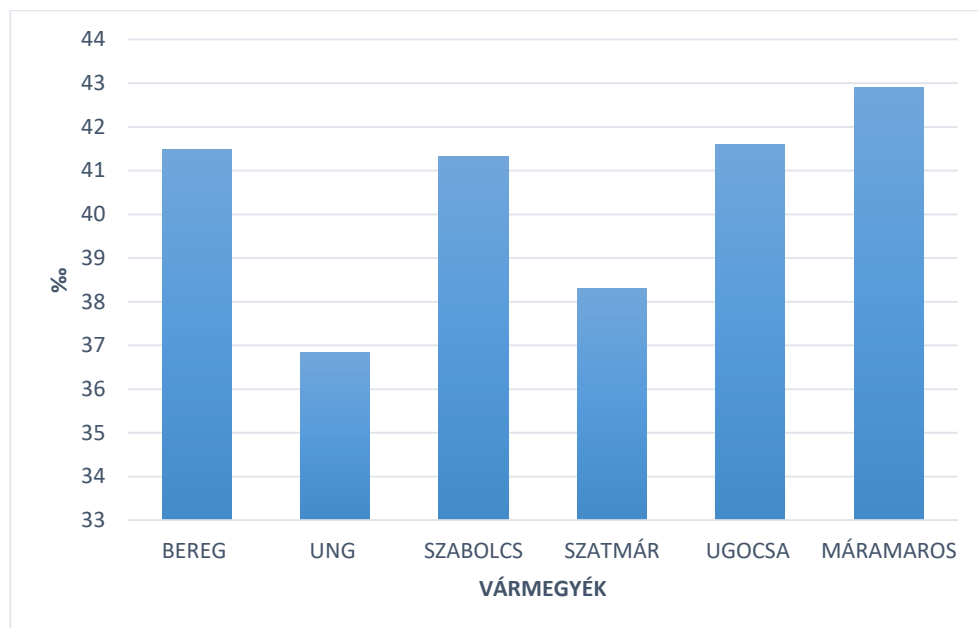
Bereg vármegye átlag születési rátája a vizsgált időszakban, tehát 1900-1910 között 41,4‰ volt. Az 5. ábrán pedig külön megfigyelhetjük, évekre lebontva, mennyi volt a születési ráta száma. szépen megmutatkozik, A diagramon jól megmutatkozik, hogy 1901-ben milyen magas volt a vármegyében a születési ráta (44,4‰), viszont a rá következő évet nagymértékű visszaesés jellemzi (38,2‰).

5. ábra. Bereg vármegye születési rátája 1901-1910 között

Forrás: Saját szerkesztés, A magyar szent korona országainak 1901-1910. évi népmozgalma községenként c. statisztikai közlemény alapján, 2025

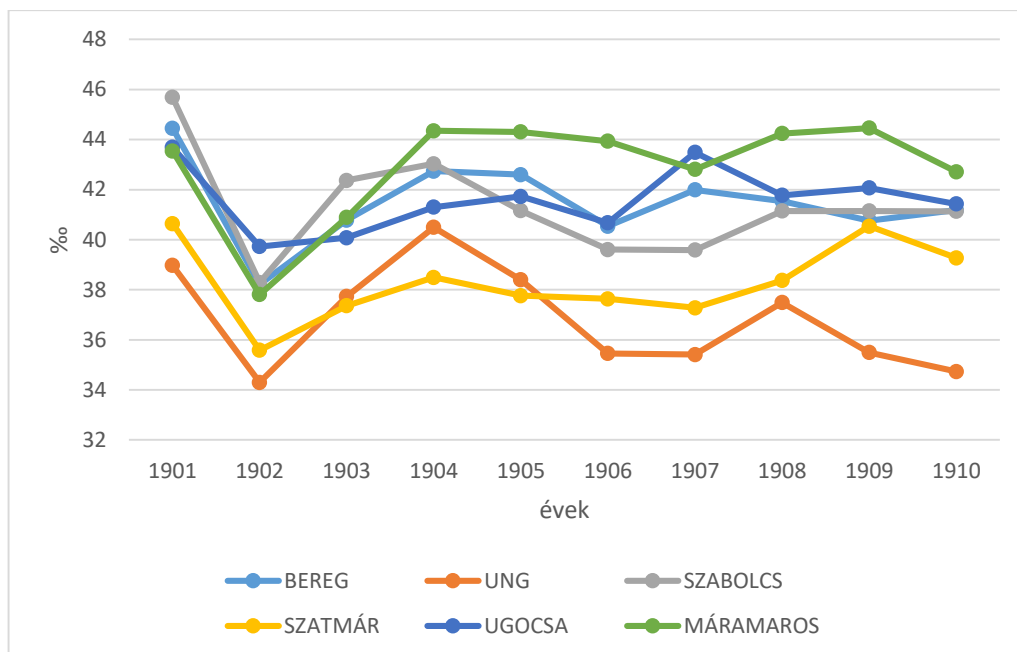
A vármegyét, ha összehasonlítjuk a szomszédos vármegyék átlag születési rátájával, akkor bebizonyosodhatunk arról, hogy a legmagasabb értékkel Máramaros vármegye rendelkezik (42,9‰), majd őt követi Ugocsa (41,5‰) és Bereg (41,4‰). Bereg vármegye után nem sokkal lemaradva Szabolcs (41,3‰), őt követve pedig jóval lemaradva Ung (36,8‰) és Szatmár (38,2‰). Vagyis Bereg vármegye közepes átlagot mutat a szomszédos vármegyéivel szemben.

6. ábra. Bereg és a szomszédos vármegyék átlag születési rátája az 1900-1910 közötti időszakban

Forrás: Saját szerkesztés A magyar szent korona országainak 1901-1910. évi népmozgalma községenként c. statisztikai közlemény alapján, 2025

Külön évekre lebontva megfigyelhetjük, hogy 1901-ben Szabolcs vármegyében volt a legnagyobb születési ráta 45,6‰, 1902-ben Ugocsában 39,7‰, 1903-ban ismét Szabolcsban 42,3‰, de nem sokkal maradt le tőle Bereg (40,7‰), Máramaros (40,8‰) és Ugocsa (40‰) vármegye. 1904-ben átvette a legelső helyet Máramaros, egészen 1906-ig 44‰-el. 1907-ben újra Ugocsa 43,4‰, majd 1908-tól 1910-ig Máramaros 42-43‰-el, viszont kiemelendő, hogy Bereg-, Ugocsa- és Szabolcs mindvégig szorosan öt követték a számok alapján. A legmagasabb ráták értéke minden évben meghaladta a 40‰-et, egyedül az 1902-es év volt alacsonyabb átlagban, ugyanis itt a legmagasabb érték után mindegyik vármegye 39,7‰-től kisebb volt, sőt Ungban 35‰ alatti ez a szám. A szomszédos vármegyék születési rátáját legjobban a 7. ábrán szereplő vonaldiagram mutatja be.

7. ábra. Bereg vármegye és a vele szomszédos vármegyék születési rátája 1900-1910 között

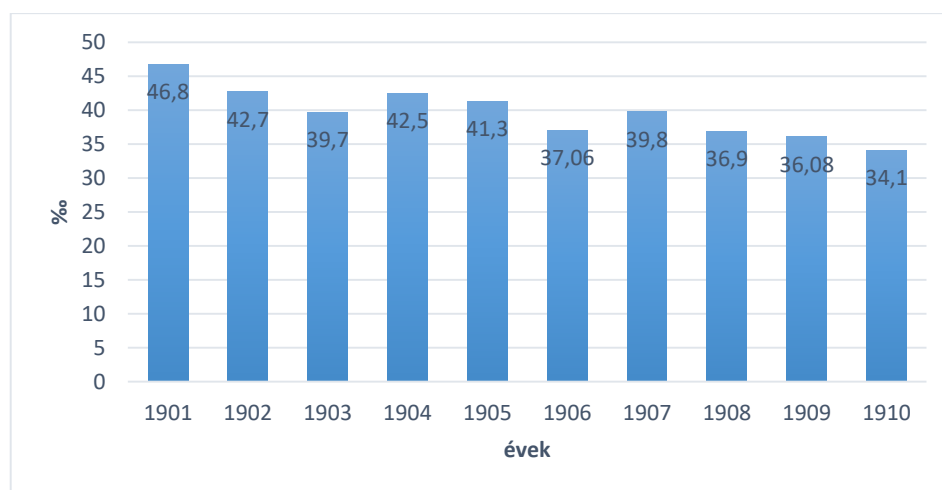
Forrás: Saját szerkesztés, A magyar szent korona országainak 1901-1910. évi népmozgalma községenként c. statisztikai közlemény alapján, 2025

Dolgozatunkban szeretnénk volna lebontani a vármegye járásait településekre is, vagyis megnéznénk, hogy az egyes járásokban a születési ráta mely településeken volt a legmagasabb és melyekben a legalacsonyabb.

Először az Alsóvereckei járást vizsgáltuk meg, itt 1901-ben a legmagasabb születési rátával rendelkező települések: Jávor, Hidegrét, Beregbárdos. Ezeknél a településeknél a születési ráta meghaladta a 60‰-et. A többi település többsége, szám szerint 19, 40-58‰-es rátával következik a sorban. A legalacsonyabb rátájú település neve Miskafalva, ahol ez a szám mindössze 18,7‰. 1902-ben ezek az értékek már megváltoztak és más települések kerültek előtérbe, mint például Újrosztoka 72,47‰-el, Nagycserjés 68‰-el, Hidegrét pedig továbbra is a magas születési rátájú településekhez sorolható 65,2‰-el. A legalacsonyabbal Medvefalva rendelkezik 19,2‰, Miskafalva megelőzte, ugyanis az előző évben itt volt a legalacsonyabb ez az érték, vagyis sikerült növelnie a születési rátát 18‰-ról 27‰-re. Medvefalván viszont csökkenést láthatunk, mivel az adatok szerint 1901-ben 29‰ volt a születési rátája, ellenben ebben az évben mindössze 19‰. 1903-ban Rekesz, Beregbárdos és Beregszilás voltak élenjárók a születéseket figyelembe véve, viszont csökkentek a számok az előző évhez képest, a legmagasabb is csak 64,2‰ volt. A legalacsonyabb pedig Bagolyházán 27,5‰, még amit fontos megemlíteni, hogy Jávor település, ahol 1901-ben a legmagasabb volt a ráta, 1903-ra az

utolsóelőtti helye szerepel az adatbázisban 28,6‰-el. 1904-es év adatait vizsgálva ismét Újroztokán a legmagasabb a ráta, 77,6‰, majd őt követve Borzfalva (70‰) és Csendes (62,8‰). A legalacsonyabb Miskafalván, sőt eddig a legalacsonyabb az elmúlt évekhez viszonyítva (9,1‰). A következő évben, 1905-ben Izbonya vette át az első helyet, itt 62,99‰-et számláltunk ebben az évben, illetve Újroztokán és Rekeszen voltak még a születési ráták magasak, a legalacsonyabb Szarvasházán 28,18‰.

Meglepő módon, de 1906-ban Medvefalván volt a legnagyobb a születési ráta, mégpedig 72,73‰. Láthattuk, hogy a korábbi években nem volt magas a rátája, 1902-ben pedig neki volt a legalacsonyabb Alsóvereczke településeit tekintve. Jelenleg, ezt az évet nézve Alsóhatárszeg rendelkezik a legalacsonyabbal (18,25‰). 1907-ben új települések kerültek az élre, Katlanfalu és Vezérszállás, az értékeik 61-64‰ közöttiek, tehát nem túl magasak. A legalacsonyabb Hidegréten volt, ugyanis itt ebben az évben nem születtek. Miskafalva 1908-ra a legmagasabb rátával rendelkező település (65,57‰), holott több évben is alacsony rátát mutatott, de ennél az évnél a legalacsonyabb mutatója Vezérszállásnak van (19,61‰). 1909-ben Ábránkán a születési ráta 65,53‰, ami a legmagasabbnak számított, ugyanis a települések többségében az értékek 30-50‰ közöttiek voltak. A legkisebbet Borzfalván mértük (17,7‰-et). 1910-ben Kanorán tekinthető a legnagyobbknak a ráta (57,39‰) és a többi településeken ettől csak kisebbek, a legalacsonyabb ebben az évben is Miskafalván volt (24‰).

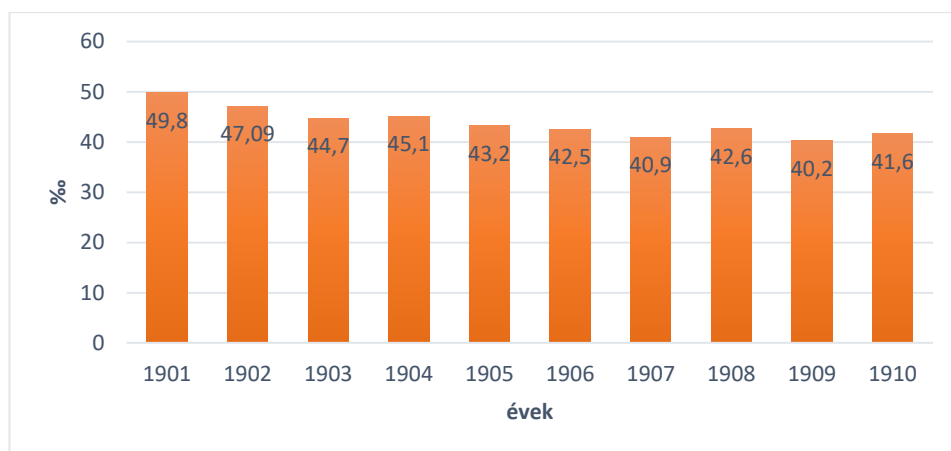
8. ábra. Az Alsóvereczkei járás születési rátái a vizsgált időszakban

Forrás: Saját szerkesztés, A magyar szent korona országainak 1901-1910. évi népmozgalma községenként c. statisztikai közlemény alapján, 2025

Az Alsóvereczkei után a Szolyvai járás születési rátájával folytatjuk, ugyanis az északi járásoktól indulunk dél felé. A Szolyai járás településein 1901-ben már megmutatkozik, hogy az előző járás születési rátájához képest itt magasabbak a számok, melyet mind a 6. ábrán és a

7. ábrán megtekinthetünk. 1901-ben az egyik településen, név szerint Szuszkóújfaluban 100,9‰-el a legmagasabb mutatóval bír, ellenben elmondható, hogy a többi település jóval lemarad tőle, mivel a második legmagasabb születési ráta 69,3‰ Szászóka településen. A legkevesebb pedig Lombos településen 28,2‰.

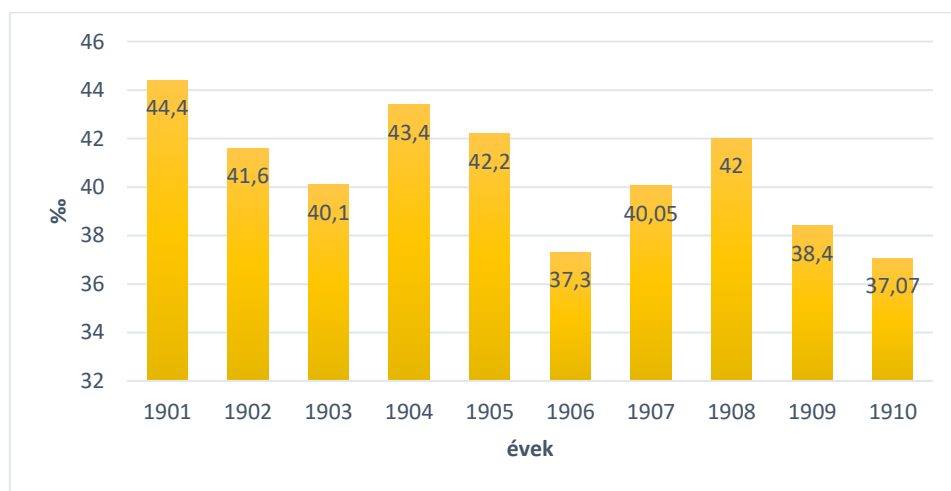
Érdekes eset, mivel Lombos itt a legalacsonyabb rátával rendelkezik, viszont 1902-re megnövekszik a születési rátája 95,9‰-re. A legalacsonyabb pedig ennél az évnél Szuszkóújfalu, ahol az előző évben a legmagasabb volt a 100‰-el, most viszont mindössze 36‰. 1903-ra a vártnál kisebbek lettek a születési ráta értékei, mivel a legmagasabb is mindössze 74,9‰ Zsilip településen és ettől alacsonyabbak. A legkisebb Pásztorkon 18,7‰. 1904-ben Lombos 98,8‰-es rátával rendelkezett, tehát az előző évhez viszonyítva növekedett a születési ráta, a legkisebb Beregforráson 27,2‰ rátával. A rá következő évben ismét alacsony volt, 58,63‰ Bányafaluban, a legalacsonyabb Alsógereben településen (28,36‰). 1906-ban Lombos újra a legmagasabb rátával szerepel az adatbázisunkban (82,35‰). Szuszkóújfalu neve már ismerős lehet, ugyanis volt már, hogy ezt a települést tekintették a legmagasabb születési rátájúnak, illetve volt, hogy legalacsonyabbnak, úgy, mint ebben az évben is, rátája 24,19‰. A Szolyvai járásban 1900-1910 között a születési ráta szinte minden évben mindig más településen a legmagasabb. Például 1907-ben Mártonkán, amiről korábban még nem esett szó, viszont nem is olyan magas ez a rátaszám, de a többi település közül mégis itt határozható meg, ami 59,01‰, a legalacsonyabb Forráshután 18,18‰. A következő három évben, tehát 1908-1910 között a legmagasabb és legalacsonyabb születési ráta adatai hasonlóak voltak. A legmagasabbak név szerint Lombos (76,09‰), Koczkaszállás (56,96‰) és Zajgó (59,98‰) településeken, míg a legkisebb rátával rendelkezők Aklos (28,02‰), Alsógereben (28,02‰) és Dombostelek falvakban (27,91‰).

9. ábra. A Szolyvai járás születési rátái a vizsgált időszakban

Forrás: Saját szerkesztés, A magyar szent korona országainak 1901-1910. évi népmozgalma községenként c. statisztikai közlemény alapján, 2025

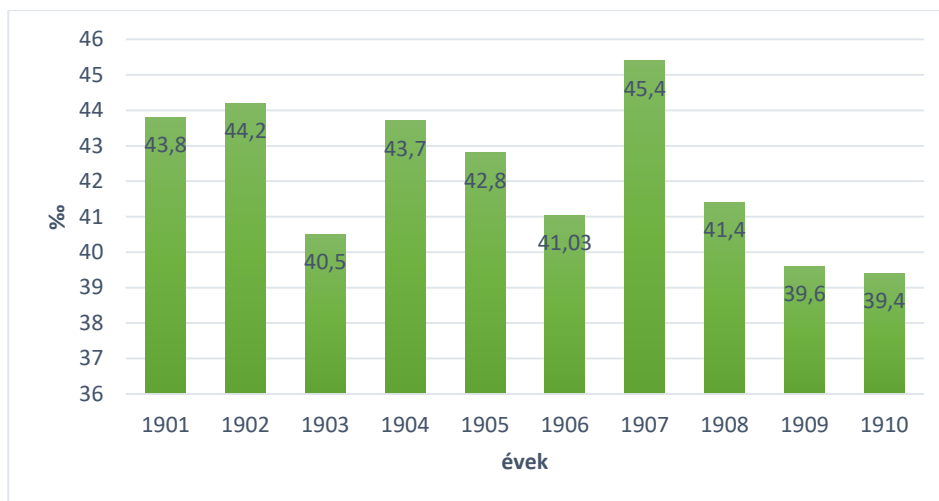
A Latorcai járásban három évszámot fontos kiemelni, mivel ezekben az években magasan volt a születési ráta, 1903-ban 103,2‰ Nádaspatakon, 1906-ban Ballósfalván 99,6‰, ismét Nádaspatakon 1907-ben 97,9‰, illetve Ballósfalván 95,89‰ 1908-ban. Kezdetben 1901-1902-ben a legmagasabb ráta 70-80‰ között volt Fedelesfalván és Hegyréten, de amint megfigyeltük egyre inkább nőtt a szám. 1904-1905 között, valamint az 1909-1910-es években alacsonyabb volt a legmagasabb születési ráta az említett évekhez viszonyítva, Fedelesfalván, Ilkón, Hegyréten és Szarvasréten. Ha megnézzük a legkisebb születési rátájú települést Latorca járásban ebben az évtizedben, akkor ezek Lakatosfalva és Ilkó 11-12‰-el két egymást követő évben (1905-1906-ban).

10. ábra. A Latorcai járás születési rátái a vizsgált időszakban

Forrás: Saját szerkesztés, A magyar szent korona országainak 1901-1910. évi népmozgalma községenként c. statisztikai közlemény alapján, 2025

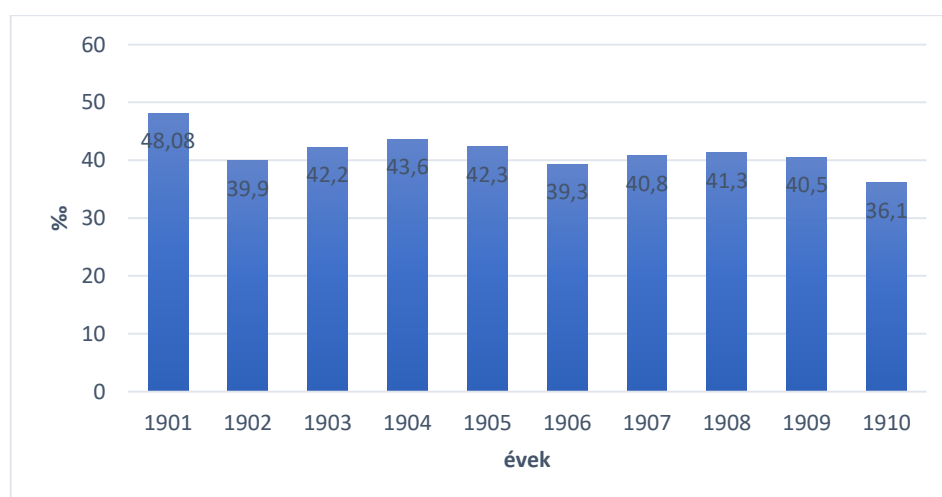
A Felvidéki járásnál megfigyeltük, hogy a születési ráta legmagasabb értékei 60-85‰ között váltakoznak, ezt a 85‰-et 1906-ban láthatjuk Kisábránka településen. A legalacsonyabb értékek 3-13‰ közöttiek, és ezek is az egymás után következő években figyelhetők meg, vagyis az 1901-1904-es években (Kisábránka, Gálfalva, Deskófalva, Nagyábránka).

11. ábra. A Felvidéki járás születési rátái a vizsgált időszakban

Forrás: Saját szerkesztés, A magyar szent korona országainak 1901-1910. évi népmozgalma községenként c. statisztikai közlemény alapján, 2025

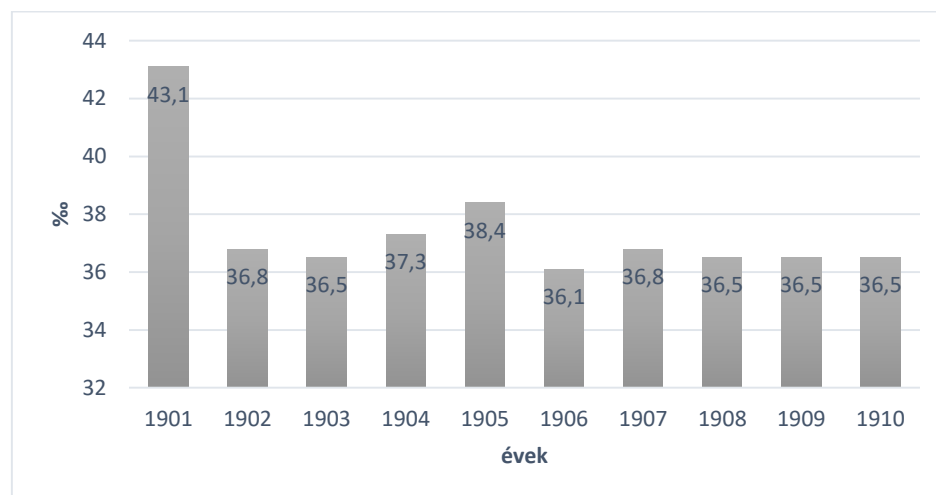
A Munkácsi járás a vármegye központi részén terül el, és mint ahogy azt láthatjuk a térképen, hogy 1901-ről 1910-re csökkent a születési ráta a járásban. Felsorolásunkban meghatározzuk, hogy a tíz év távlatában, mely településeken volt a legjelentősebb a születési ráta. 1901-1910 között elért legmagasabb születési rátájú települések: Beregfogaras, Mezőterebes, Kistréfalva, Mezőterebes (1902, 1904), Ormód, Beregnagyalmás, Kendereske (1908, 1910), Felsőkerepecz, települések értékei 57-77‰-el rendelkeznek. Nyírhalom és Kistréfalva, ahol meg kell jegyezni, hogy itt volt a legalacsonyabb a születések száma 16‰ (1902-1902).

12. ábra. A Munkácsi járás születési rátái a vizsgált időszakban

Forrás: Saját szerkesztés, A magyar szent korona országainak 1901-1910. évi népmozgalma községenként c. statisztikai közlemény alapján, 2025

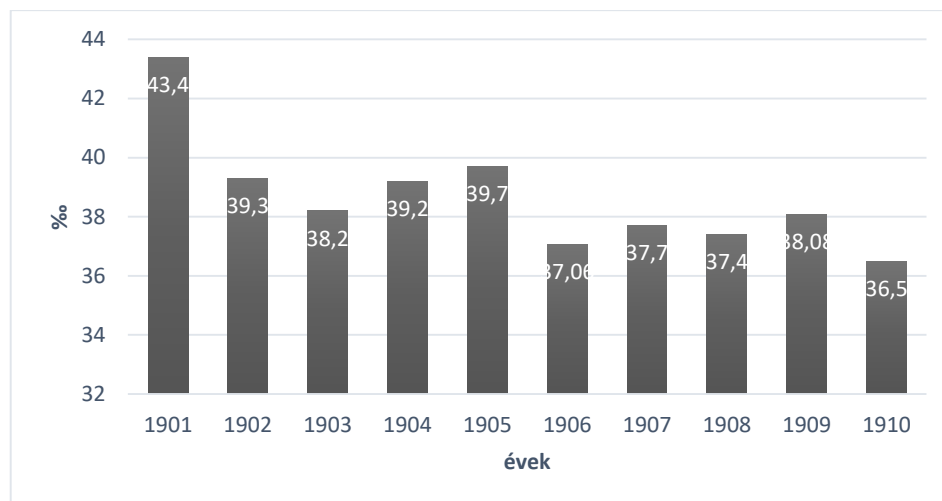
A Mezőkaszonyi járásnál 40-55‰ közöttiek a legmagasabb születési ráták a településeken, vagyis az előzőekben felsorolt járásokkal ellentétben, itt nincs 80-100‰-es születési rátájú falu. A járásban a legmagasabb értékű rátája Zápszonynak van 1906-ban (54,85‰). A legkisebb értékek 20-30‰ között mozognak, de ha egyet ki kell emelni, ahol a legkisebb, az Kisharanglábánál volt 1909-ben 19,56‰.

13. ábra. A Mezőkaszonyi járás születési rátái a vizsgált időszakban

Forrás: Saját szerkesztés, A magyar szent korona országainak 1901-1910. évi népmozgalma községenként c. statisztikai közlemény alapján, 2025

A legdélibb járásban, vagyis a Tiszahátiban az átlagos legmagasabb születési ráta értékei 50-65‰ közöttiek. Egyedül az 1905-ös év emelhető ki, ugyanis ekkor volt a legmagasabban 78,99‰ Bulcsuban, a legalacsonyabb érték pedig ebben az évben Tiszacsomán volt 13,96‰. Ellenben még ennél az értéknél is volt alacsonyabb 12,78‰ 1908-ban Mezőhomokon.

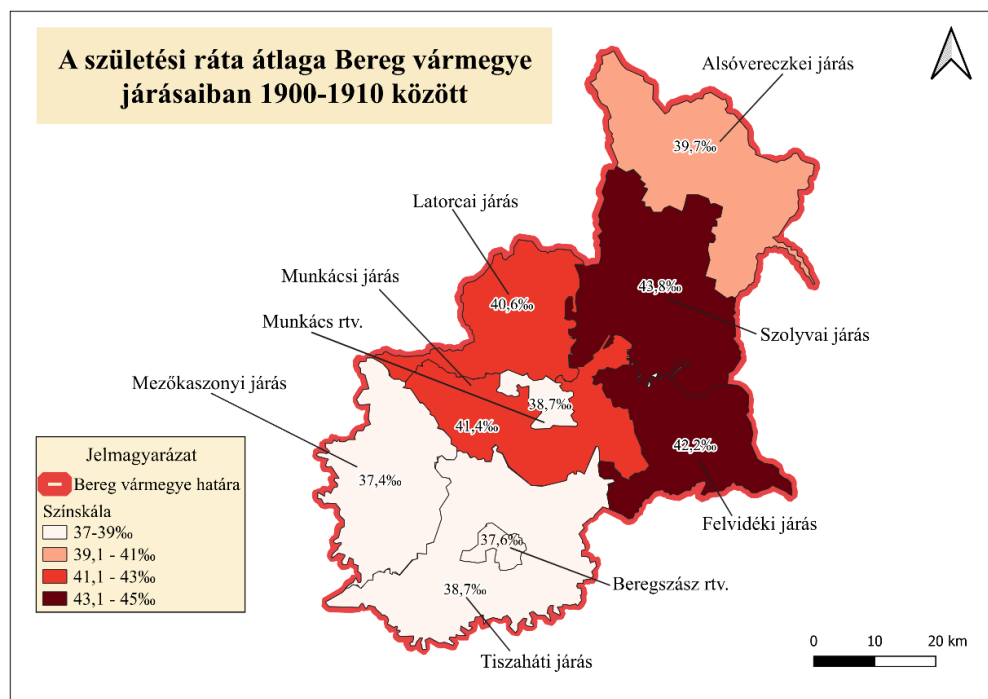
14. ábra. A Tiszaháti járás születési rátái a vizsgált időszakban

Forrás: Saját szerkesztés, A magyar szent korona országainak 1901-1910. évi népmozgalma községenként c. statisztikai közlemény alapján, 2025

Folytatásként a vármegye két rendezett tanácsú városát elemezzük. Beregszász és Munkács városok 1901-ben a járásokat figyelembe véve a legkisebb születési ráta volt rájuk jellemző (39‰), viszont 1902-ben szembetűnő növekedés mutatkozott (46-47‰), majdnem a legmagasabb a Szolyvai- és Alsóvereczei járások után. 1903-ban némi csökkenés tükröződik vissza, de még így sem a lealacsonyabb születési rátájúak (40‰), mivel a Tiszaháti- és Mezőkasznói járások számítottak a legkisebb rátájú járásoknak a vármegyében. 1904-ben ismét mind a két város alacsony értékeket mutat, de nem a legkisebbet, így 1906-ig stagnáló tendenciáról beszélhetünk e két várost illetően.

1907-ben viszont kimagaslóan szerepel Beregszász (48‰-el), majdnem megelőzi a Felvidéki járást, ellenben Munkács kicsivel lemaradt tőle (43‰), de nem utolsó helyen áll a felsorolt járások között. Beregszász város a további években is megtartotta második helyét, vagyis a magas születési rátáját megőrizte. Lassan pedig Munkács is elérte azt a szintet, mint Beregszász.

A 15. ábrán megfigyelhetjük, hogy járásra lebontva mennyi volt az átlag születési ráta, kiemelkedő mutatókkal, mint ahogy azt a térképen is láthatjuk a Szolyvai (43,8‰) és Felvidéki (42,2‰) járások rendelkeznek.

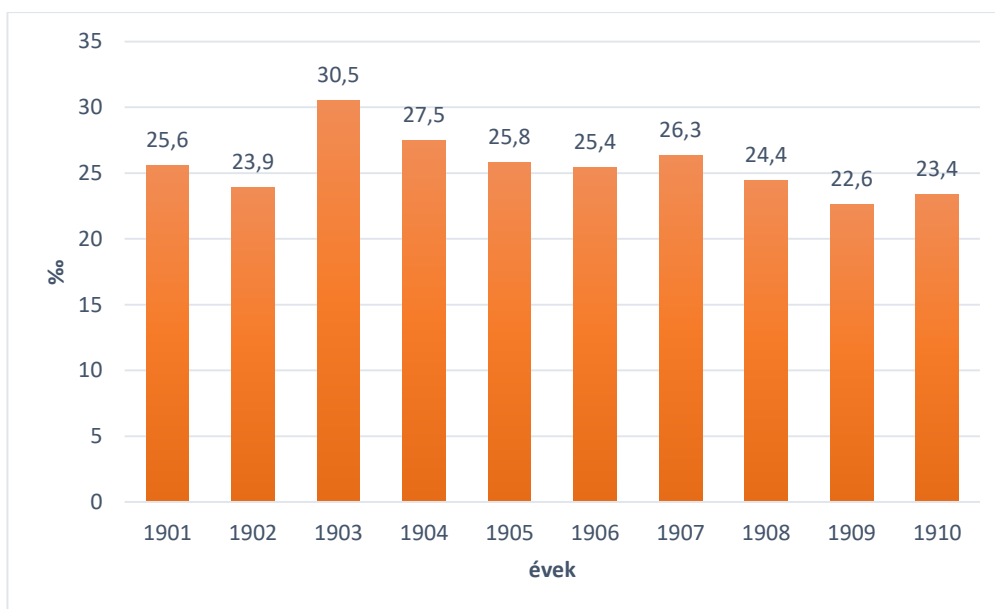

15. ábra. Az átlag születési ráta megnyilvánulása a vármegye járásaiban az 1900-1910-es időszakban

Forrás: Saját szerkesztés, A magyar szent korona országainak 1901-1910. évi népmozgalma községenként c. statisztikai közlemény alapján, 2025

IV.2. Halálozások

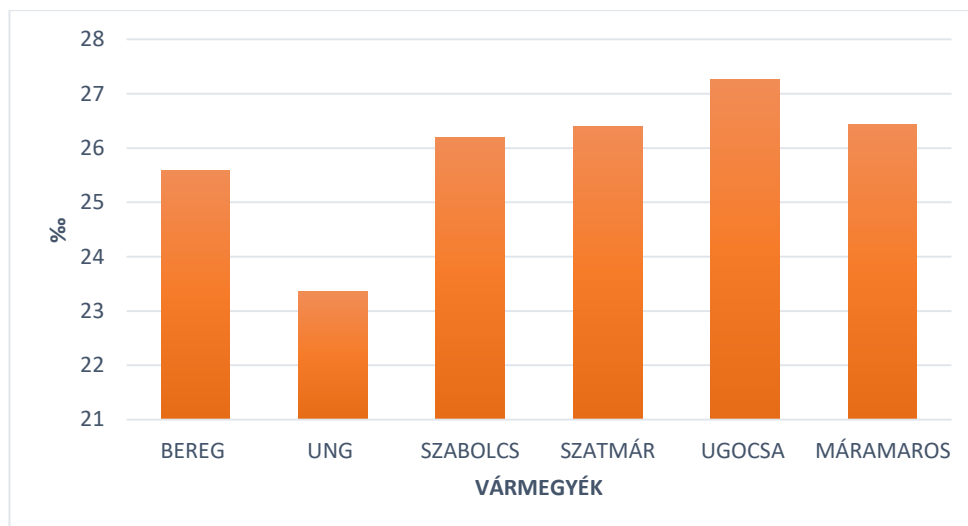
A halálozások számánál már nem emelhetünk ki kizárólag egy járást vagy várost, ahol általánosan a legmagasabb a halálozási szám, itt minden évben jelentősen változnak ezek az adatok.

16. ábra. Bereg vármegye halálozási rátája 1901-1910 között

Forrás: Saját szerkesztés, A magyar szent korona országainak 1901-1910. évi népmozgalma községenként c. statisztikai közlemény alapján, 2025

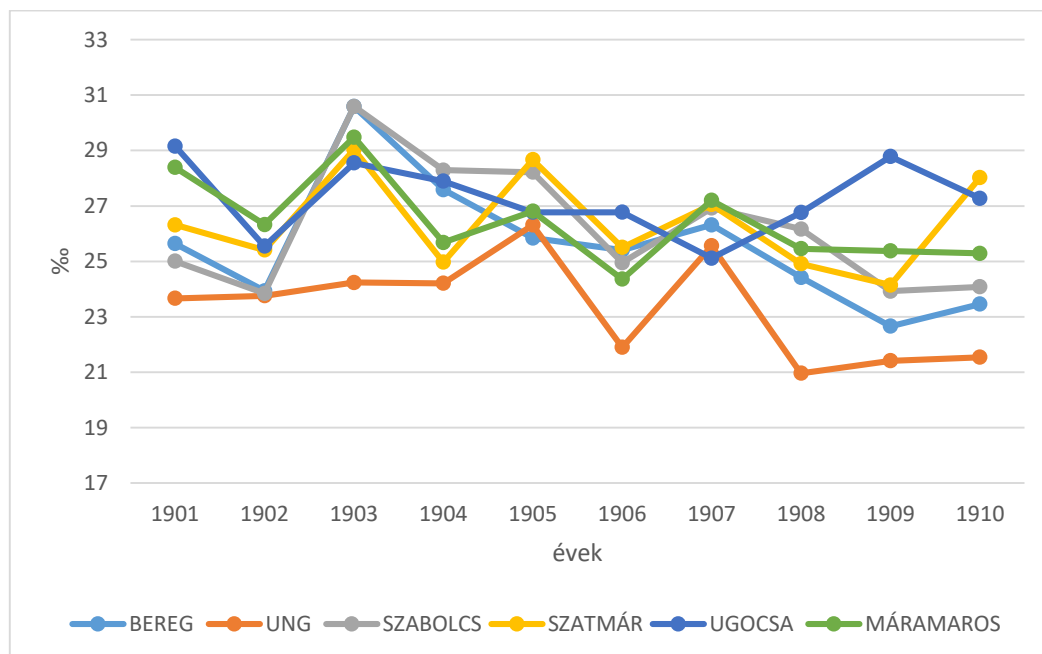
1901-1902-ben vezető helyen a Munkácsi rendezett tanácsú város állt a halálozások listáján, 1903-ban már Felvidék tűnt ki magasan. 1904-1905-ben nagyon szorosan egymás után következtek Alsóvereczkei-, Szolyvai járás, valamint Munkács város. 1906-ban teljesen egyforma számokat mutattak az adatok Beregszász és Munkács rendezett tanácsú városokra, valamint a 1906-tól 1910-ig minden évben e két város vezette továbbra is a halálozási listát. Ha pedig, mint évet kell meghatározni, hogy melyikben volt a legkisebb az elhunytak száma, akkor az adatok alapján ez az 1901-es és 1910-es éveket mondhatjuk, amikor is a Mezőkaszonyi, Munkácsi és Felvidéki járásokban ez a szám 21 ‰. Az az év, ahol pedig a legmagasabb volt, az 1908, mégpedig Munkács városban, ekkor 38 ‰-et mutattak a számok.

17. ábra. Bereg és a szomszédos vármegyék átlag halálozási rátája az 1900-1910 közötti időszakban

Forrás: Saját szerkesztés, A magyar szent korona országainak 1901-1910. évi népmozgalma községenként c. statisztikai közlemény alapján, 2025

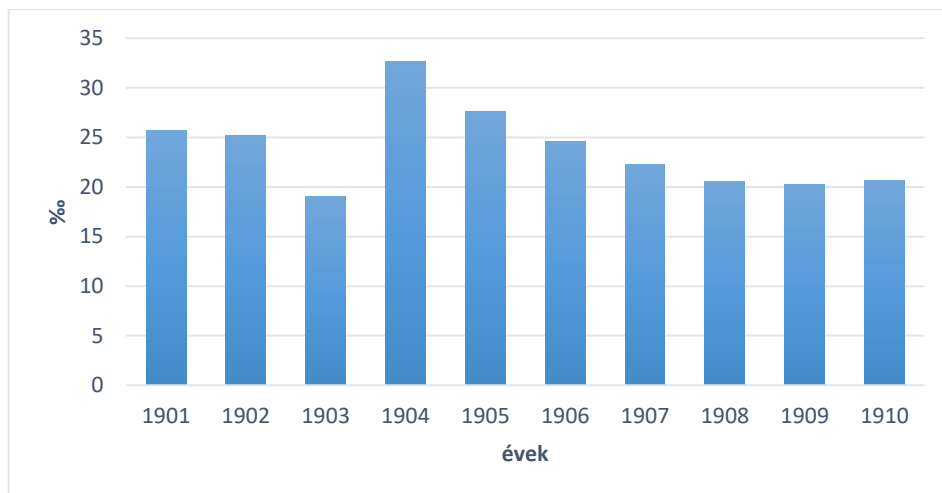
A halálozási rátáknál 1903 emelhető ki, ahol két vármegye, Bereg és Szabolcs értékei 30‰ fölé emelkednek, az évtizedben kizárólag ebben az évben volt ilyen magasan a halálozás.

18. ábra. Bereg vármegye és a vele szomszédos vármegyék halálozási rátája 1900-1910 között

Forrás: Saját szerkesztés, A magyar szent korona országainak 1901-1910. évi népmozgalma községenként c. statisztikai közlemény alapján, 2025

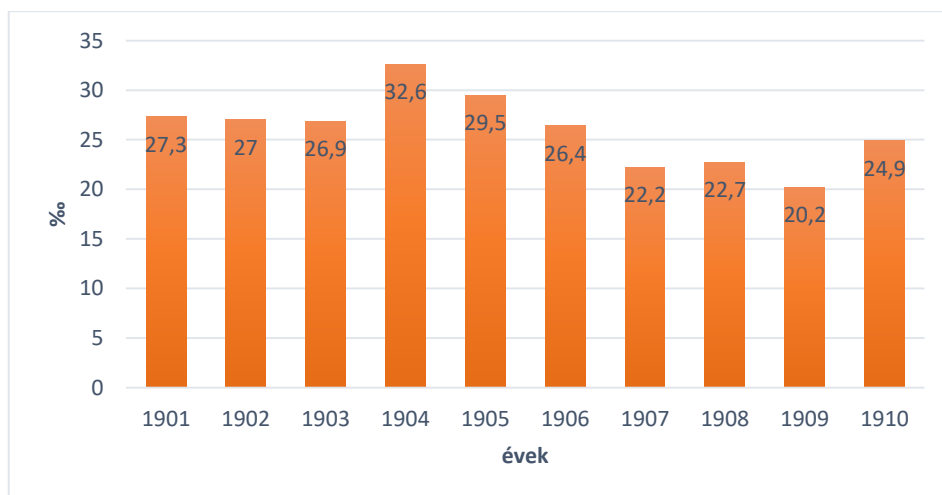
Alsóvereczke települései között a legmagasabb halálozási rátával Borzfalva rendelkezik 1904-ben 110‰-el, viszont 1905-re mindössze 9,8‰ volt. Még magas értéket mutat Csendes település, ugyanis 1905-ben 95‰ volt a rátája. A járás összes településének átlagát nézve 27-28,5‰ közöttiek a települések értékei.

19. ábra. Az Alsóvereczkei járás halálozási rátái a vizsgált időszakban

Forrás: Saját szerkesztés, A magyar szent korona országainak 1901-1910. évi népmozgalma községenként c. statisztikai közlemény alapján, 2025

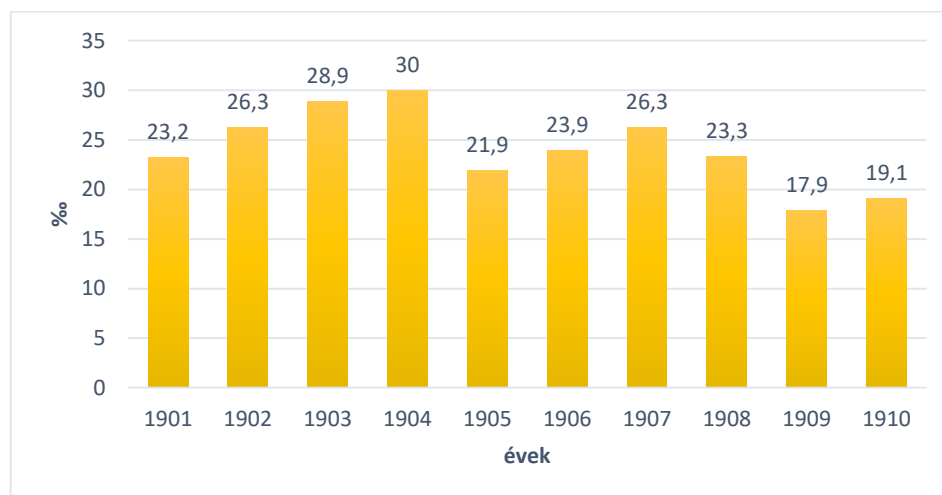
Szolyva településein a legmagasabb halálozási mutatók 42-68‰ között helyezkednek el, összesítve leginkább Lombos faluban magasak az értékek. Viszonylag elég sok településen vannak kis rátájú halálozások, ezek 3‰-tól 16‰-ig terjedők, például Alsógereben, Kisvadas, Kékesfüred, Újtővisfalva, Pásztorklak, Aklos településeken.

20. ábra. A Szolyvai járás halálozási rátái a vizsgált időszakban

Forrás: Saját szerkesztés, A magyar szent korona országainak 1901-1910. évi népmozgalma községenként c. statisztikai közlemény alapján, 2025

A Latorcai járásban 1901-ről 1902-re magas halálozási rátát láthatunk, ugyanis 1901-ben a legmagasabb mindössze 47‰ Hegyrét településen, 1902-ben pedig majdhogynem a kétszerese 97‰ Kiscserjésen. Az ezt követő két évben kissé alacsonyabb volt az 1902-es évhez képest, ám több volt, mint 1901-ben. 1905-ben ismét magasra ugrott 105‰-re, mégpedig Lakatosfalván. 1906-1907-re ismét csökkent 79-80‰-re, majd pedig 1910-ig még nagyobb csökkenés figyelhető meg.

21. ábra. A Latorcai járás halálozási rátái a vizsgált időszakban

Forrás: Saját szerkesztés, A magyar szent korona országainak 1901-1910. évi népmozgalma községenként c. statisztikai közlemény alapján, 2025

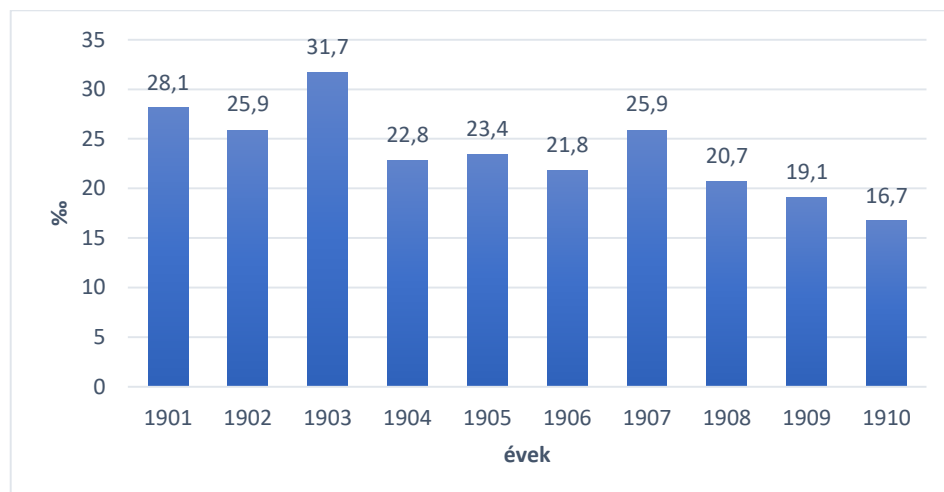
Következő járásként a Felvidéki járást vizsgáltuk meg, ahol Kisábránka település rátája nagyon magasán volt 1903-ban 179,6‰, a legmagasabb az eddig bemutatott szám adatok szerint. Viszont a következő években 1908-ban még magasabb rátával találkozhatunk, mégpedig az előző értéknek a kétszeresével, ugyanis 340,5‰ volt 1908-ban Ilosva halálozási rátája. Kiemelendő még az 1909-es év is, ahol szintén Kisábránka faluban volt a legmagasabb 137,5‰ a ráta. Azokban az években, melyeket nem említettünk meg az átlagos halálozási értékek 50-80‰ közöttiek voltak. Ha megfigyeljük a 9. ábrán szereplő térképet 1901-ből, akkor járásonként összehasonlíthatjuk, hogy az Alsóvereczei-, a Szolyvai- és a Felvidéki járás települései hasonló rátájúak, ellenben egy 1903-as térkép már azt mutatná, hogy a Felvidéki járás települései a legnagyobb halálozási rátájúak, tőlük lemaradva a fentebb említett járások, tehát minden évben változások mennek végbe egyes régiók járások demográfiai adataiban.

22. ábra. A Felvidéki járás halálozási rátái a vizsgált időszakban

Forrás: Saját szerkesztés, A magyar szent korona országainak 1901-1910. évi népmozgalma községenként c. statisztikai közlemény alapján, 2025

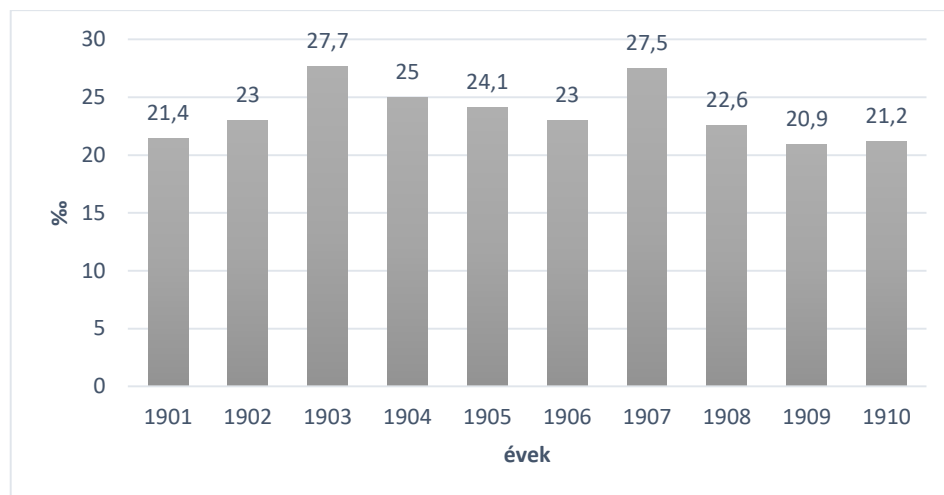
Az 1901-es évben átlagban a Munkácsi járás települései és Munkács város bizonyultak a legmagasabb halálozási rátájúnak. Munkács városban 30‰ volt, a járásban pedig Nyírhalom településen számlálhatunk 83,33‰-et. A járás viszont 1902-től 1910-ig csökkenő tendenciát mutat. 1910-re ráta leesik 32,52‰-re.

23. ábra. A Munkácsi járás halálozási rátái a vizsgált időszakban

Forrás: Saját szerkesztés, A magyar szent korona országainak 1901-1910. évi népmozgalma községenként c. statisztikai közlemény alapján, 2025

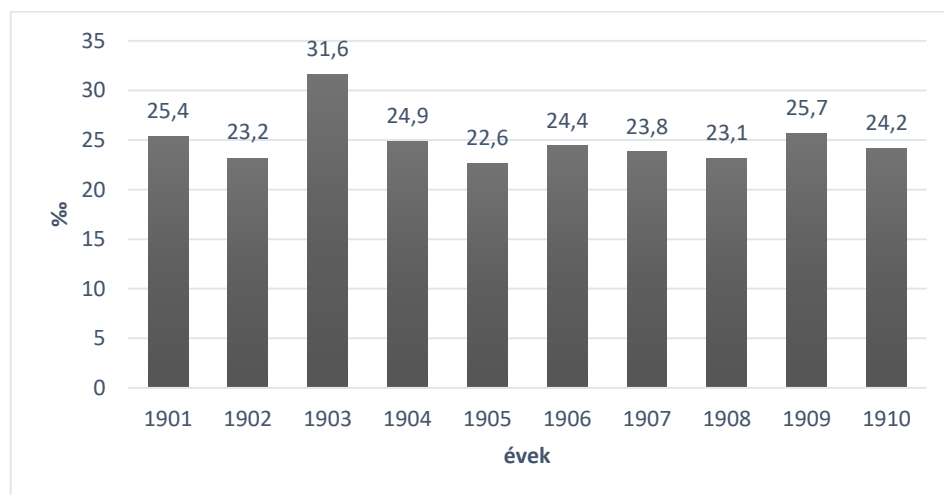
A Mezőkaszonyi járás rátái pedig 65‰-tól nem ugrottak magasabbra, ezt az értéket 1907-es évre számoltuk ki Kislánya településen. De ha a járás településeinek átlagát nézzük, akkor 1910-re sokkal magasabbak lettek a halálozási ráták, mint 1901-ben.

24. ábra. A Mezőkaszonyi járás halálozási rátái a vizsgált időszakban

Forrás: Saját szerkesztés, A magyar szent korona országainak 1901-1910. évi népmozgalma községenként c. statisztikai közlemény alapján, 2025

A Tiszaháti járás településeinek legmagasabb halálozási rátái 40-50‰ között mozogtak, de évről-évre kisebb növekedés mutatkozott meg a falvakban, ugyanis ha a 9. és 10. ábrákat összevetjük, azt a következtetést vonhatjuk le, hogy 1910-re jelentősen megnöttek az értékek. Kiemelhetjük Márokpapit, ahol a legmagasabb értékeket számláltunk halálozások terén, valamint Tivadart és Felsőremetét, ahol a legkevesebb volt (5‰).

25. ábra. A Tiszaháti járás halálozási rátái a vizsgált időszakban

Forrás: Saját szerkesztés, A magyar szent korona országainak 1901-1910. évi népmozgalma községenként c. statisztikai közlemény alapján, 2025

A két város, Beregszász és Munkács halálozási rátái is magasak, sőt a vármegye átlagában a legmagasabbak. Munkácson 1908-ban volt a legmagasabb (36‰). Szintén ezzel az értékkel Beregszász 1903-ban rendelkezett, a további években kevesebb volt.

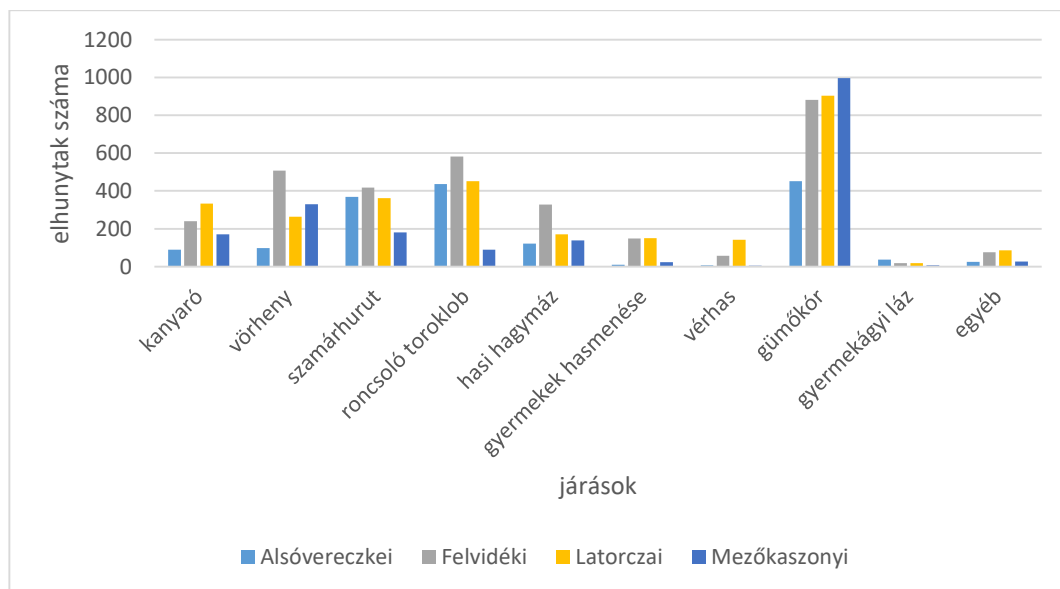
Ahhoz, hogy világosabban lássuk az összképet, három nagy csoportra tudjuk ezeket besorolni: fertőző betegségek, egyéb betegségek és erőszakos halálok. Legjellemzőbb fertőző betegségek, melyek ebben a korban pusztítottak: a kanyaró, vörheny, szamárhurut, roncsoló toroklob, hasi hagymáz, gyermekek hasmenése, vérhas, gümőkór, gyermekági láz. Az egyéb betegségekhez sorolható: gyermekaszály, veleszületett gyengeség, aggkori végkimerülés, gutaütés, görcsök, tüdő-és agyhártyagyulladás, vízibetegség. Erőszakos halálesetnek számít a baleset, öngyilkosság, gyilkosság.

A 26., 27., és 28. ábrákon különböző betegségek megnevezését szemléltethetjük, és ránézésre lehet több nem ismerős számunkra, de ez azért lehet, mivel ekkor még más volt a megnevezésük. Például: roncsoló torkolob=diftéria, vörheny=skarlát, hasi hagymáz=hastífusz.

Ha a 26. ábrára tekintünk, láthatjuk, hogy gümőkórban halt meg a lakosság többsége, közel 800-1000 fő a Mezőkaszonyi-, Felvidéki- és Latorcai járásokban.

A gümőkór vagy ismertebb nevén tuberkulózis (TBC). Ez egy lassú lefolyású, krónikus bakteriális eredetű betegség. Régen tüdőbajnak is nevezték, mivel gyulladásos folyamatok (a gümőképződés) legtöbbször a tüdőt érintik. A gümőkór kórokozói Mycobacteriumok. Ez a betegség zoonózis, ami azt jelenti, hogy emberről állatra és állatról emberre terjedhet (Nébih, 2025. 03. 24.).

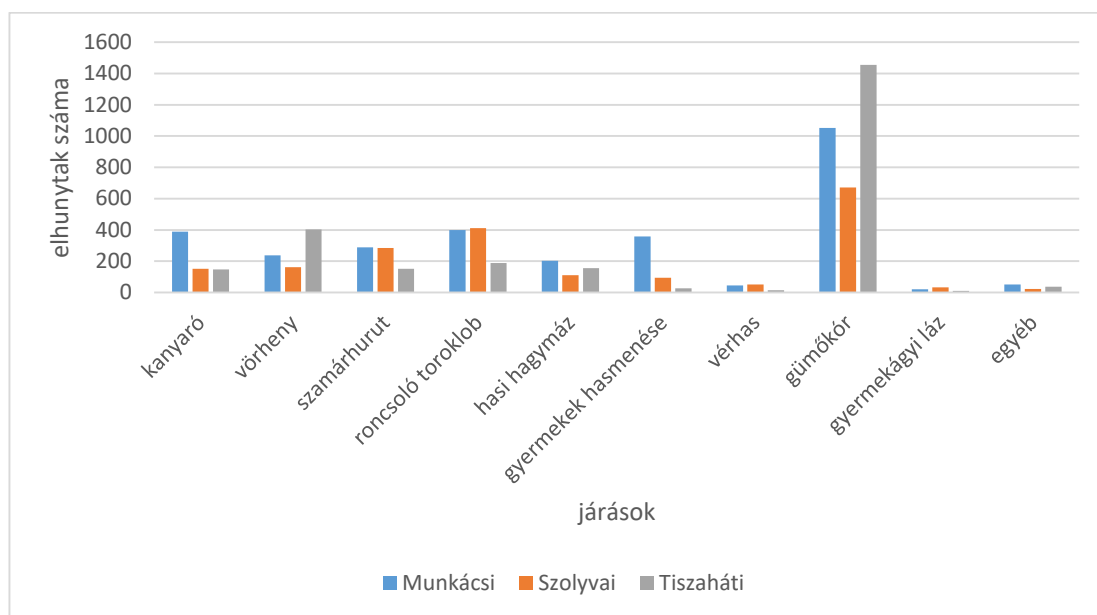
Leginkább a Tiszaháti járás emelkedik ki a gümőkórban elhunytak listáján, ugyanis e szám tíz év alatt elérte az 1455 főt.

26. ábra. Az Alsóverecskéi-, Felvidéki-, Latorcai- és Mezőkaszonyi járásokban jellemző fertőző betegségek száma 1900-1910 között

Forrás: Saját szerkesztés, A magyar szent korona országainak 1901-1910. évi népmozgalma községenként c. statisztikai közlemény alapján, 2025

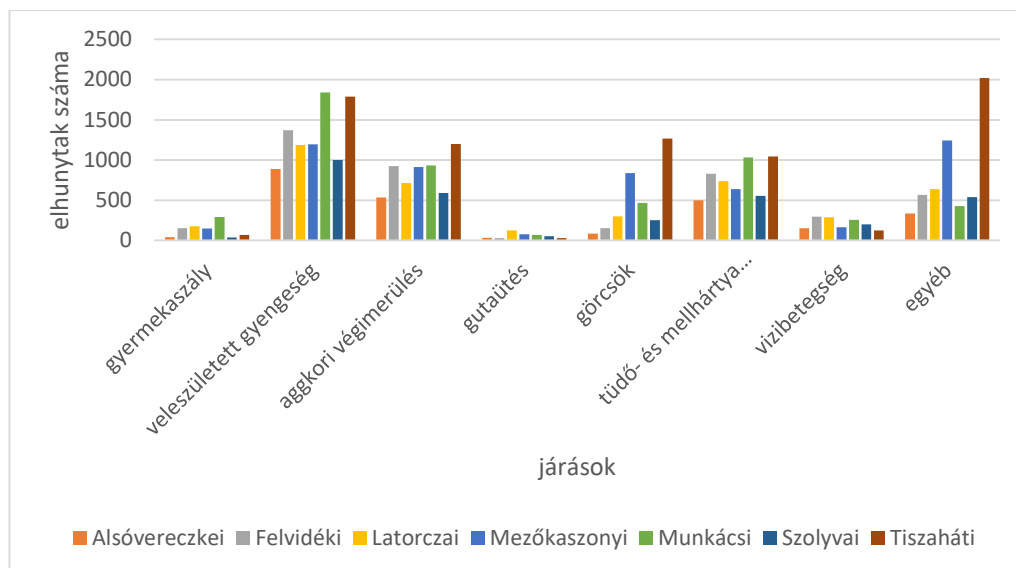
A másik betegség, amelyet fontos megemlíteni az a veleszületett gyengeség (11. ábra.), ugyanis a járásokban e betegségbe is sokan belehaltak. Vezető helyen szerepelnek a Munkácsi- (1842 fő halt meg) és a Tiszaháti járások (1791 fő halt meg).

27. ábra. A Munkácsi-, Szolymai-, Tiszaháti járásokban jellemző fertőző betegségek száma 1900-1910 között

Forrás: Saját szerkesztés, A magyar szent korona országainak 1901-1910. évi népmozgalma községenként c. statisztikai közlemény alapján, 2025

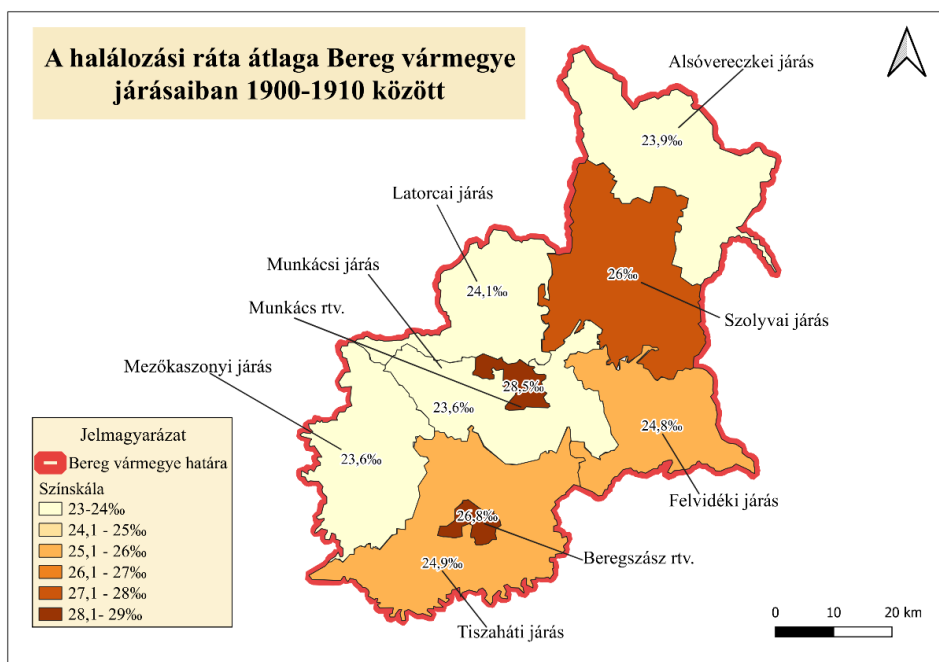
Az erőszakos halálesetek számát tekintve, elmondható, hogy nem magas a számuk, de azért a vármegye minden településen előfordult ebben az évtizedben legalább 1-2 ilyen eset. Valamint az ismeretlen halálokok száma is meghaladta a 200 főt a Munkácsi-, Szolymai- és Tiszaháti járásokban, ellenben az Alsóvereczei-, Felvidéki-, Latorczai- és Mezőkaszonyi járásokban kevesebb, mint 100 volt ezek száma.

28. ábra. Egyéb betegségek okozta halálozások a vármegyében 1900-1910 között

Forrás: Saját szerkesztés, *A magyar szent korona országainak 1901-1910. évi népmozgalma községenként c. statisztikai közlemény alapján*, 2025

A halálozási rátáknál is vontunk egy átlagot járásokra lebontva az 1900-1910-es időszakra, szemmel láthatóan a halálozásoknál is a Szolyvai (26‰) járásban van a legtöbb, valamint Beregszász (26,8‰) és Munkács (28,5‰) rendezett tanácsú városokban.

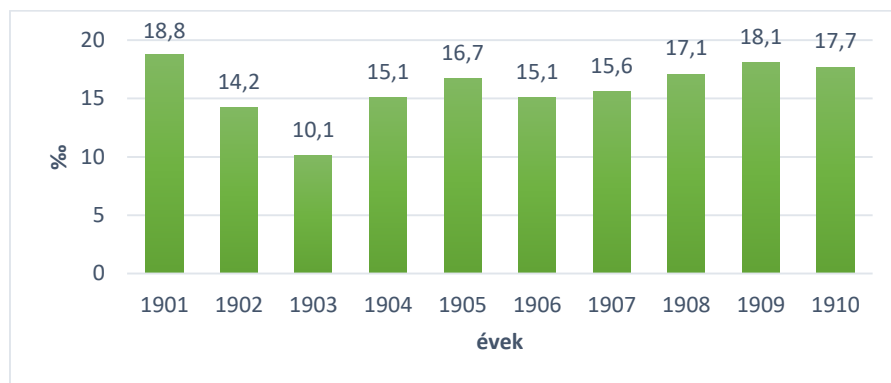

29. ábra. Az átlag halálozási ráta megnyilvánulása a vármegye járásában az 1900-1910-es időszakban

Forrás. Saját szerkesztés, *A magyar szent korona országainak 1901-1910. évi népmozgalma községenként c. statisztikai közlemény alapján*, 2025

IV.3. Természetes szaporulat

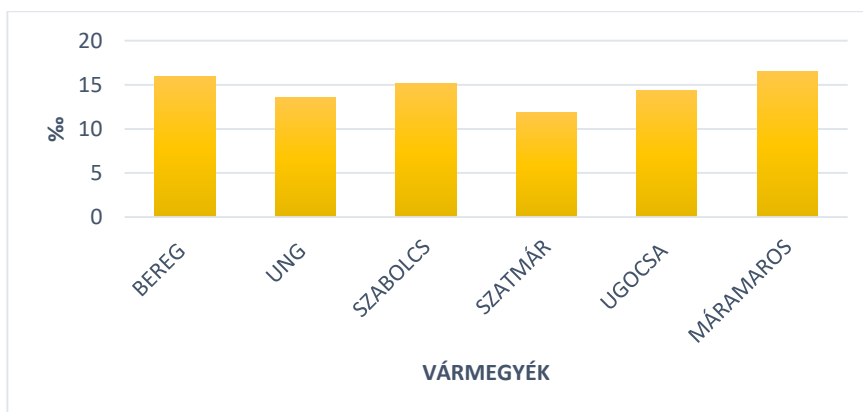
A természetes szaporulatnál a születések számából kivonjuk a halálozások számát. Mivel ezek az adatok, vagyis a születések száma és halálozásoké is szolgálatunkra álltak, ezáltal a szaporulatot is könnyű volt kiszámolnunk.

30. ábra. Bereg vármegye természetes szaporulatának rátája 1901-1910 között

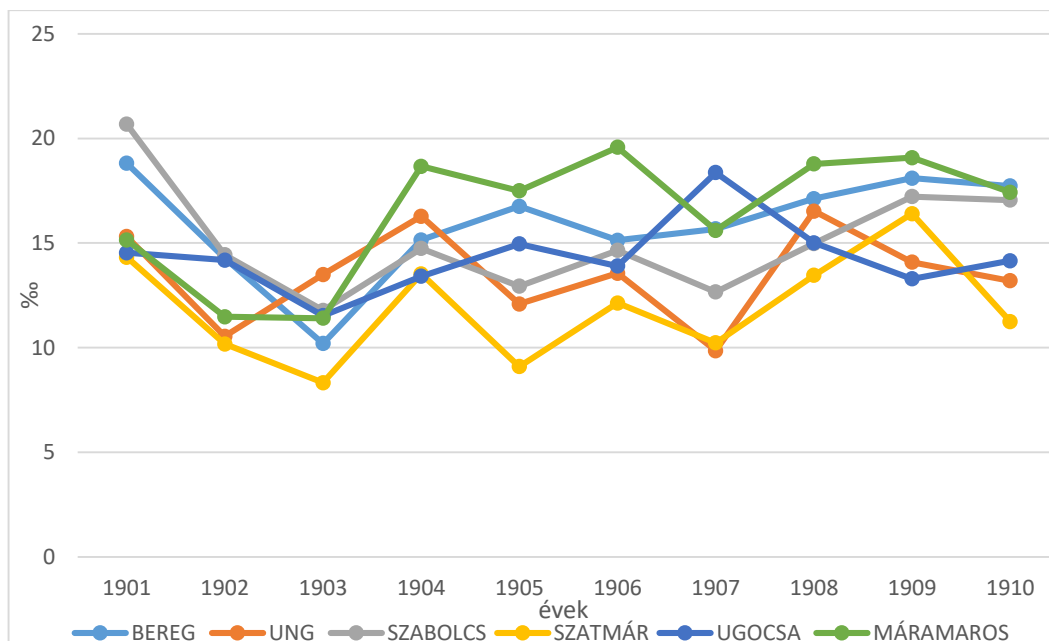
Forrás: Saját szerkesztés, A magyar szent korona országainak 1901-1910. évi népmozgalma községenként c. statisztikai közlemény alapján, 2025

A természetes szaporulatnál megfigyelhető, hogy 1901-ben Szabolcs (20‰) és Bereg (18‰) vármegyék kimagaslóan szerepeltek. 1902-1903-ban a legalacsonyabb volt a természetes szaporulat, leginkább Szatmár vármegyében 8-10‰. 1904-1906 (17-19‰), illetve 1908-1909 (15-18‰) Máramaros vármegyében mutatható ki magasan a szaporulat aránya. A kimaradt években pedig, 1907-ben Ugocsa vármegyében (18‰), 1910-ben pedig Beregben (17,7‰) számláltunk magas természetes szaporulatot.

31. ábra. Bereg és a szomszédos vármegyék átlag természetes szaporulatának rátája az 1900-1910 közötti időszakban

Forrás: Saját szerkesztés, A magyar szent korona országainak 1901-1910. évi népmozgalma községenként c. statisztikai közlemény alapján, 2025

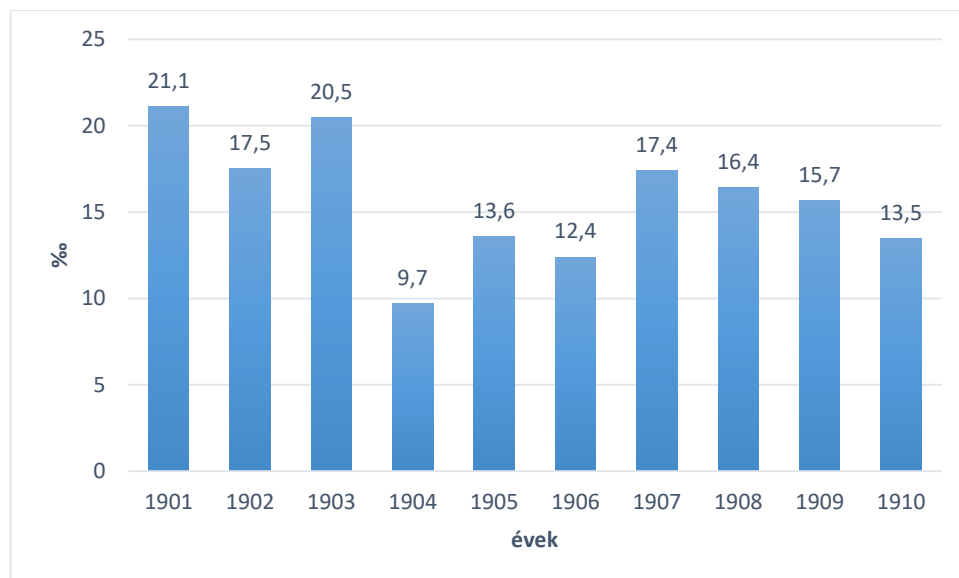
32. ábra. Bereg vármegye és a vele szomszédos vármegyék természetes szaporulatának rátája 1900-1910 között

Forrás: Saját szerkesztés, A magyar szent korona országainak 1901-1910. évi népmozgalma községenként c. statisztikai közlemény alapján, 2025

Mint ahogy azt a 31. és a 38. ábra is jól szemlélteti az évtized elején a Szolyvai és Mezőkaszonyi járásokban volt a legmagasabban, ezeket követve pedig az Alsóvereczeki-, Felvidéki- és Munkácsi járások.

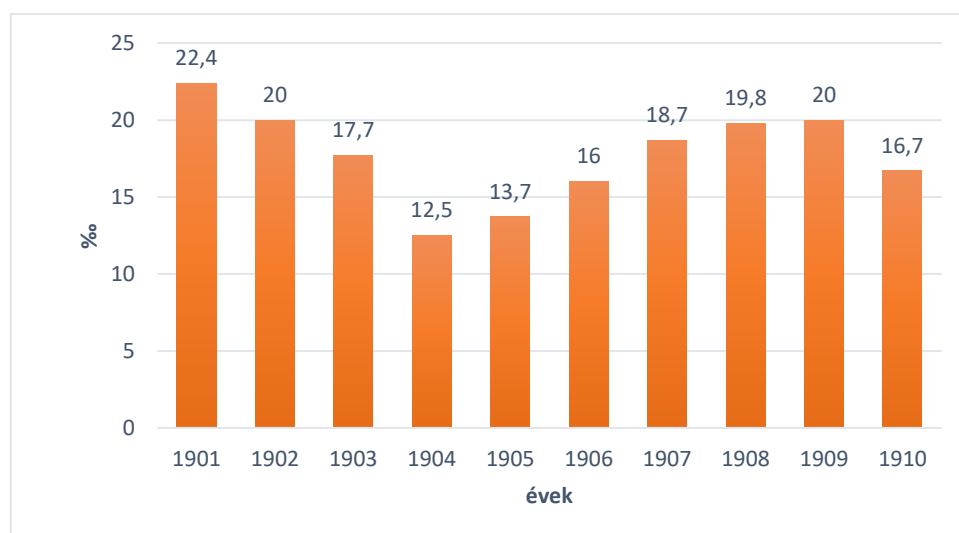
Az Alsóvereczeki járásban viszont 1901-ben volt az évtizedben a legmagasabb, ellenben 1902-re jelentősen lecsökkent 3,6%-el, majd 1903-ra ismét magas lett a rátája (20,5%). Az 1903-as év után pedig ismét folyamatosan csökkent.

Az 1903-as évet azért szeretnénk kiemelni, mert ennél az évnél látszik legjobban, hogy alacsony szaporulat, a Felvidéki-, Latorczai-, Mezőkaszonyi-, Munkács járásokban, valamint Beregszász városában. 1902-1905 között a 35., 36., 37., 38. ábrákon is látszik, hogy kevés a természetes szaporulat, egyedül 1901-ben volt magas és az 1907-es évektől kezdődően növekedtek a számok.

33. ábra. Az Alsóvereczkei járás természetes szaporulatának rátája 1900-1910 között
 Forrás: Saját szerkesztés, A magyar szent korona országainak 1901-1910. évi népmozgalma
 községenként c. statisztikai közlemény alapján, 2025

Bereg vármegyében 1901-ben nem sok településen volt negatív értékű a természetes szaporulat, összesen 15 településen mutattuk ki, 5 településen pedig nullával volt egyenlő. A legmagasabb az évben természetes szaporulatot Szuszkóújfaluban (Szolyvai járás) és Fedelesfalván (Latorczai járás) fordult elő, 73‰-es. Ami az 1902-es évet illeti, több negatív mutatóval rendelkező falvat számlálunk, mint 1901-ben, ami abból ered, hogy magasabba volt a halálozás, mint a születés.

34. ábra. A Szolyvai járás természetes szaporulatának rátája 1900-1910 között
 Forrás: Saját szerkesztés, A magyar szent korona országainak 1901-1910. évi népmozgalma
 községenként c. statisztikai közlemény alapján, 2025

18 településen negatív értéket mutatnak a természetes szaporulat rátái, 7 településen pedig nulla az érték. 1903-ra még nagyobb változást vettünk észre az adatokban, jelentősen alacsonyabb lett a természetes szaporulat, különösen a Felvidéki, Tiszaháti járásokban. Közel 45 településen negatív értékeket figyelhetünk meg, 9 településen pedig nullával egyenlő. Kisábránkán volt a legnagyobb természetes fogyás -95‰ és ez azért látványos, mert az előző évben elég magas volt a természetes szaporulata (38,3‰). Ezt követően 1909-ben tapasztalható még egy magas visszaesés Kisábránkán, -68,8‰-es.

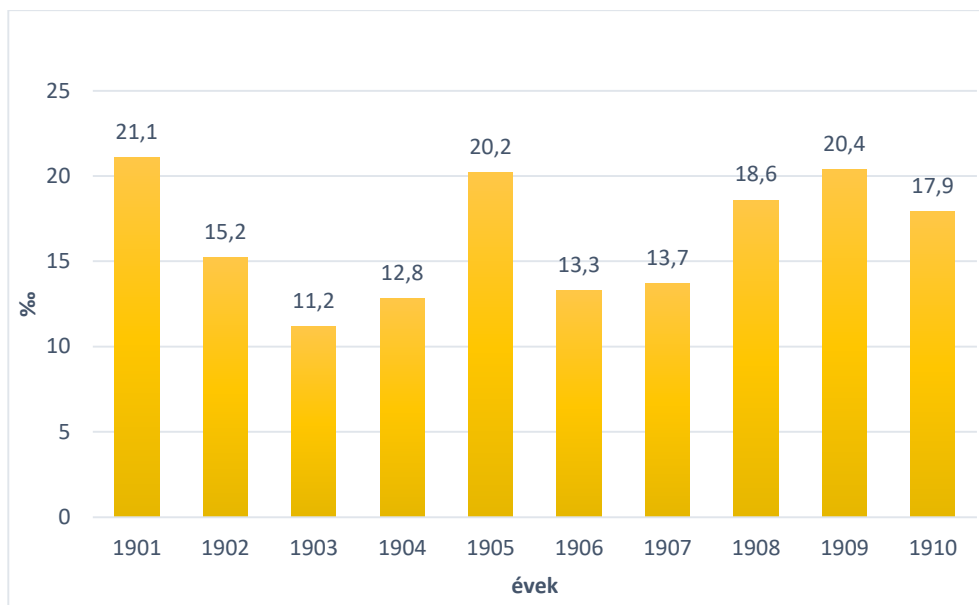

35. ábra. A Felvidéki járás természetes szaporulatának rátája 1900-1910 között

Forrás: Saját szerkesztés, A magyar szent korona országainak 1901-1910. évi népmozgalma községként c. statisztikai közlemény alapján, 2025

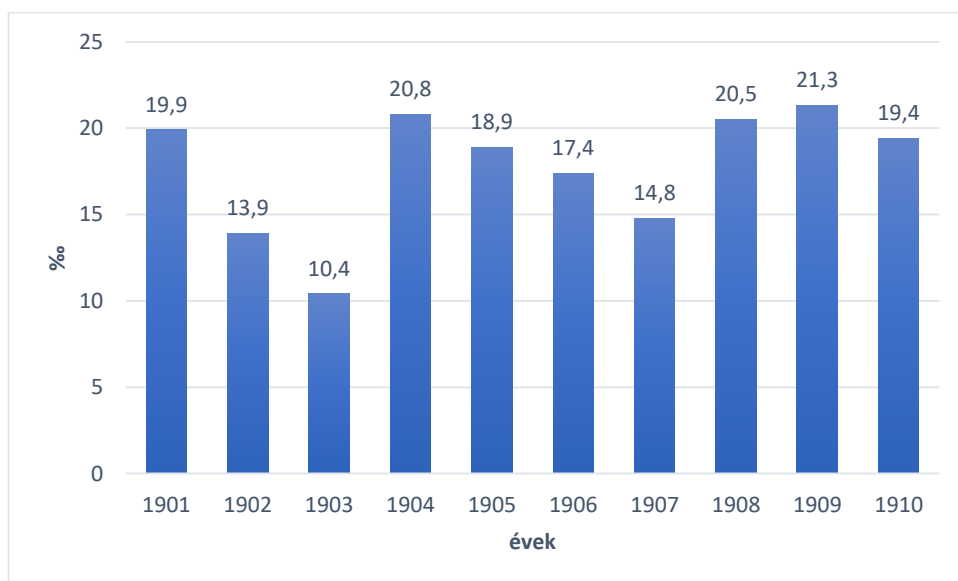
Amit még mindenképpen fontos, hogy bár 1908-ban kevés, csak néhány településen negatív a természetes szaporulat, viszont egy faluban nagyon visszaesett a szaporulat -282,5‰-es mutatóval Ilosva. A legmagasabb természetes szaporulatot a tíz év távlatában 1904-ben tapasztalták Lomboson.

Mindössze a két rendezett tanácsú városnak, Beregszásznak és Munkácsnak maradt meg annyi a természetes szaporulata, mint amennyit volt az évtized elején. Az évtized végére rendkívüli változás érte a Szolyvai járást, a Mezőkaszonyit és Felvidékit. Az utóbbiban azért, mert jelentősen megnőtt a szaporulata, a másik két járásnak pedig rohamosan csökkent.

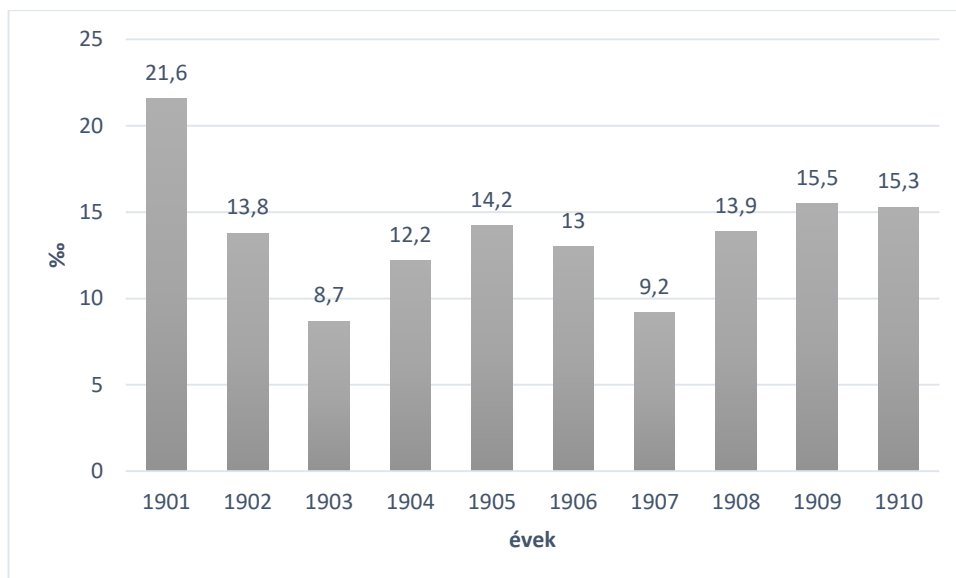
36. ábra. A Latorcai járás természetes szaporulatának rátája 1900-1910 között

Forrás: Saját szerkesztés, A magyar szent korona országainak 1901-1910. évi népmozgalma
községenként c. statisztikai közlemény alapján, 2025

37. ábra. A Munkácsi járás természetes szaporulatának rátája 1900-1910 között

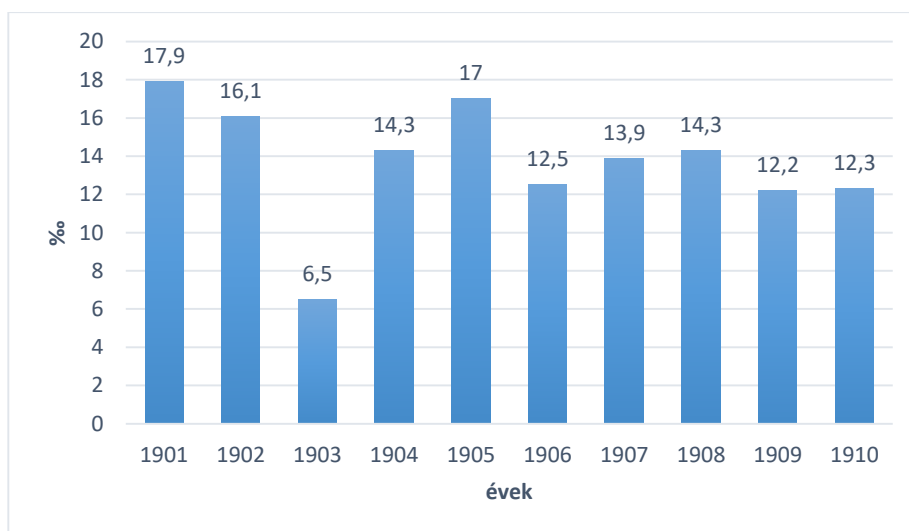
Forrás: Saját szerkesztés, A magyar szent korona országainak 1901-1910. évi népmozgalma
községenként c. statisztikai közlemény alapján, 2025

38. ábra. A Mezőkaszonyi járás természetes szaporulatának rátája 1900-1910 között

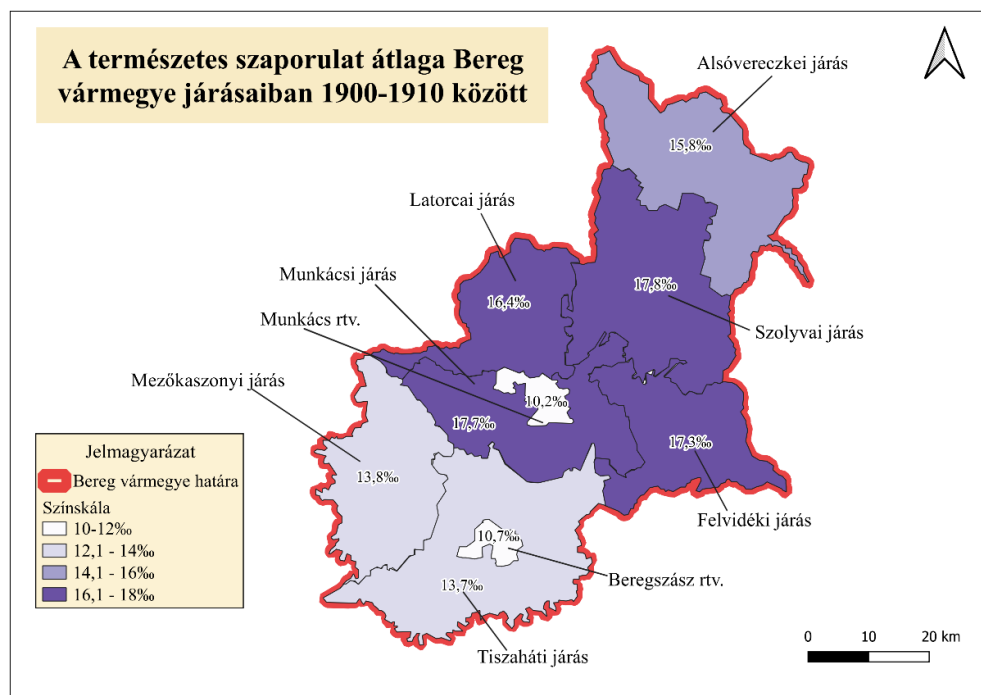
Forrás: Saját szerkesztés, A magyar szent korona országainak 1901-1910. évi népmozgalma községenként c. statisztikai közlemény alapján, 2025

Mindegyik járásban láthatjuk a diagramokon, hogy jelentős a csökkenés 1901-1903 között, különösen a Felvidéki járásnál (35. ábra), ahol 17,8‰-ról, lement a szaporulat 3,8‰-re, 1904-re pedig rohamosan megnőtt, 22,1‰-re.

39. ábra. A Tiszaháti járás természetes szaporulatának rátája 1900-1910 között

Forrás: Saját szerkesztés, A magyar szent korona országainak 1901-1910. évi népmozgalma községenként c. statisztikai közlemény alapján, 2025

40. ábra. Az átlag természetes szaporulat megnyilvánulása a vármegye járásaiban az 1900-1910-es időszakban

Forrás: Saját szerkesztés, *A magyar szent korona országainak 1901-1910. évi népmozgalma községenként c. statisztikai közlemény alapján*, 2025

IV.4. Migrációs mérleg

Ha a két nagy vármegyét, Bereget és Ungot összehasonlítjuk ebben az időszakban, akkor azt a következtetést vonhatjuk le, hogy Ung sokkal rosszabb helyzetben volt, mint Bereg, ugyanis itt jóval magasabb volt a kivándorlás. Az 1900 és 1910 közötti időszak kivándorlói, ha összeadjuk, levonva a visszavándorlókat, akkor Beregből 14170-en, Ungból viszont 23177-en hagyták el az országot véglegesen (*DEMETER- BAGDI, 2009*).

A megye lakosságának döntő többsége szülőfalujában és városában maradt, ellenben arányuk 10 év alatt is csökkent valamelyest, s ez a dualizmus korának egyre gyorsuló fejlődésével is magyarázható (*DEMETER- BAGDI, 2009*).

1900-ban 20095 Beregben született állampolgár élt Magyarországon, aki Beregen kívül más törvényhatóságban élt, míg Beregben 15371 fő élt (ez a megye lakosságának a 7,3%-a), aki az ország más törvényhatóságában született. Bereg megyének ennek megfelelően 1900-ban az ország egészével szemben negatív volt a vándorlási mérlege: – 4714 fő. 1910-re aztán még többen költöztek el a megyéből az ország más vidékére és onnan Beregbe, hiszen emelkedett mind a Beregben születettek, de más törvényhatóságban élők száma (24697 fő), mind a Beregben élő, de nem ott született állampolgárok száma is (20750 fő, ami a megye lakosságának a 8,8%-a). A vándorlási egyenleg negatívuma viszont az 1900-as évhez képest csökkent: –3947 fő (*DEMETER- BAGDI, 2009*).

A vármegye szoros kapcsolatban állt szomszédaival, ugyanis közülük négyben (Ung, Szabolcs, Ugocsa és Máramaros) is több mint 2000 beregi születésű élt (1910-ben). Fontos megjegyezni, hogy a szomszédok közül Szatmárt nem soroljuk ide, tehát ez a megye nem volt olyannyira vonzó a beregiek számára, mint más szomszéd megyék. Ami a Beregbe való beáramlást illeti, Bereg minden szomszédja számára vonzó tudott lenni, még Szatmárra is, vagyis a Bereg-Szatmár viszonyban, nem igaz a centrum felé való mozgás, hiszen Szatmárból tekintve Bereg az ország szélén volt (*DEMETER- BAGDI, 2009*).

Beregnek lényegesen több megyével volt összeköttetésben, hiszen 1910-ben csak Hevesből 542-en érkeztek Beregbe, de Szepesből, Sárosból, Zemplénből, Abaúj-Tornából, Gömör és Kishontból, ill. Borsodból is több mint százan vándoroltak be. A Beregből elköltözők is – ezzel mintegy igazolva az ország közepe felé való áramlást – számottevően választották a Bereg és Budapest között félkörívben megszakítás nélkül elterülő 14 megyét (*DEMETER- BAGDI, 2009*).

A vármegye sem Horvátországgal, sem a Dunántúllal, de még Erdéllyel sem nevezhető élénknek a kapcsolata. Horvátország és Dunántúl esetében a nagy távolság lehetett a magyarázat, míg Erdély esetében a gazdasági fejletlenség (DEMETER- BAGDI, 2009).

1900-ban Bereg főleg a Kelet-Felvidék, ill. a Dunántúl és Horvátország egyes megyéivel szemben tudott pozitív mérleget felmutatni. 10 év alatt Bereg is tudott javítani pozícióján, de közel sem olyan látványosan, mint Ung. Bereg leginkább a Nyugat-Felvidéken és az Alföldön tudta egyenlegét pozitívvá változtatni (DEMETER- BAGDI, 2009).

Budapest kiemelkedő célpont, hiszen a városba áramlók 45,2%-át fogadta be Beregből, és 49,8%-t az ungiaknak. Ha a Beregből és Ungból az összes elköltözőhöz viszonyítjuk a Budapestre költözőket, még akkor is viszonylag magas számot 10,1%-t (Bereg), ill. 11%-t (Ung) kapunk. Budapest mind Bereg, mind Ung szempontjából a negyedik legfontosabb célállomás volt a törvényhatóságok között (DEMETER- BAGDI, 2009).

6. táblázat

A ki- és bevándorlások száma 1900-1910 között Bereg vármegyében

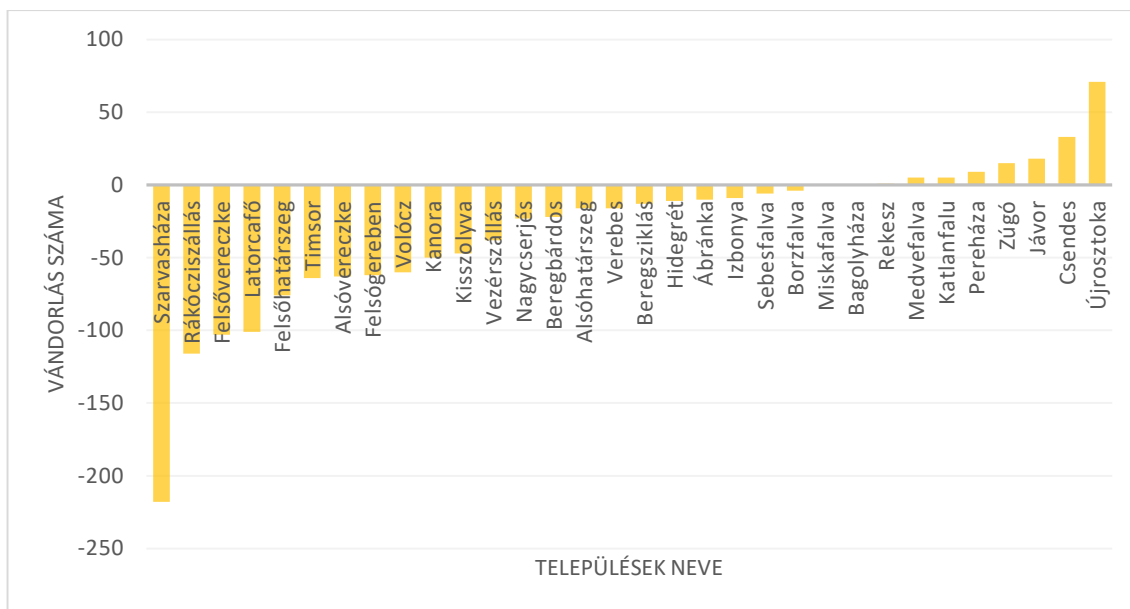
Év	Kivándorlók	Bevándorlók
1900	633	66
1901	1310	109
1902	1342	252
1903	1166	312
1904	1112	313
1905	3077	221
1906	2613	437
1907	2403	584
1908	799	432
1909	1997	215
1910	1476	250

Forrás: Saját szerkesztés, Demeter Gábor-Bagdi Róbert: Migráció és asszimiláció Északkelet-Magyarországon és a Partiumban c. könyve alapján

A kivándorlások száma szinte az összes járást érinti, egyedül csak a Szolyvai járásban van kis mértékben jelen, valamint a két rendezett tanácsú városban, mint Beregszász és Munkács. A három legmagasabb kivándorlást mutató járások a Tiszaháti, Munkácsi és Mezőkaszonyi.

Az Alsóvereczkei járásban összesen 32 települést számláltunk, melyekből 22 településről elvándorlás volt jelen, a további 10 településen pedig nem ki-, hanem bevándorlás volt tapasztalható. Legjelentősebb elvándorlás Szarvasházán figyelhető meg, közel 218 fő, ezt

követően fontos megjegyezni, hogy Rákóczi szálláson, Felsővereczkén és Latorcazfőn is magasak a mutatók, több mint 100 fő ezekről a településekről is kivándorolt. Ellenben 7 alsóvereczkéi településen pedig bevándorlás volt jelen, ezek a falvak: Újrosztoka (71 fő), Csendes (33 fő), Jávör (18 fő), Zúgó (15 fő), Pereháza (9 fő), Katlanfalu (5 fő), Medvefalva (5 fő).

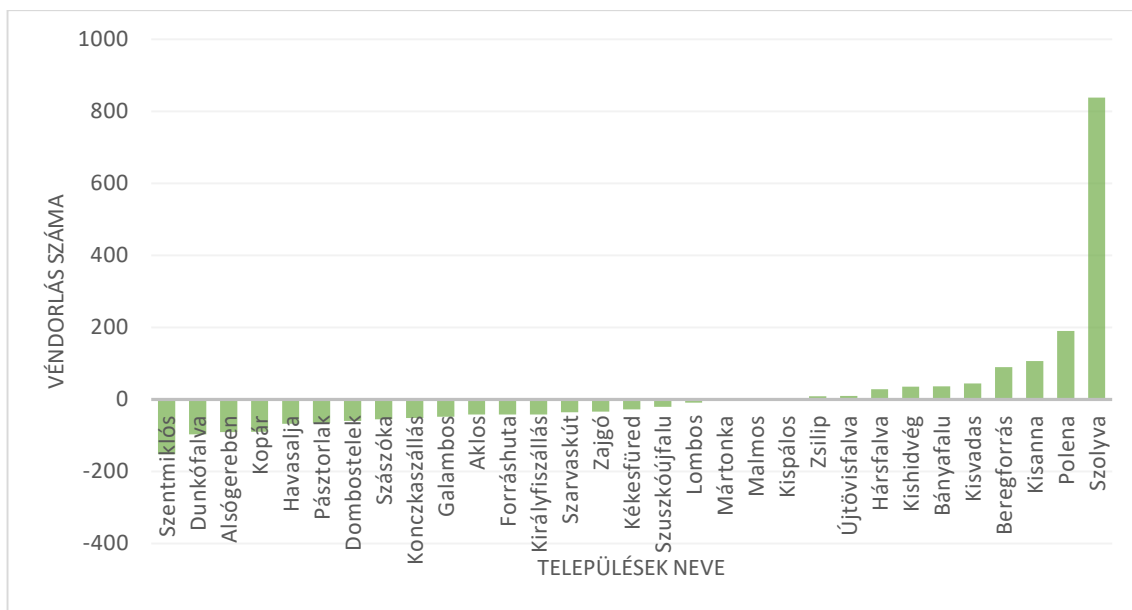

41. ábra. Az Alsóvereczkéi járás migrációja

Forrás: Saját szerkesztés, A magyar szent korona országainak 1901-1910. évi népmozgalma községenként c. statisztikai közlemény alapján, 2025

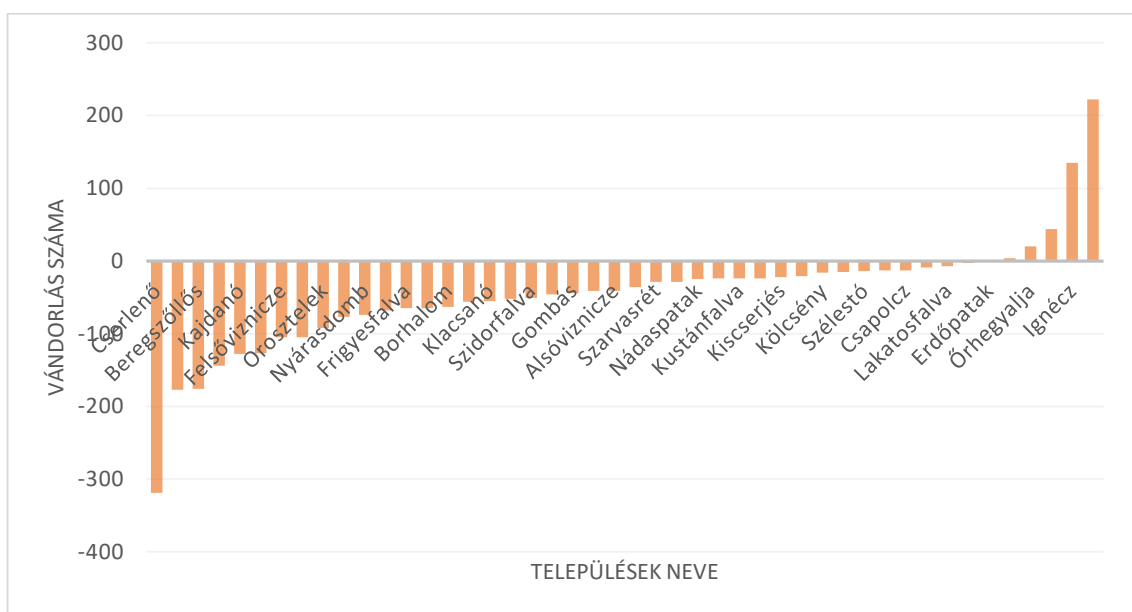
A következő ábránkon (42. ábra) a Szolyvai járás 18 településéről láthatunk kisebb-nagyobb mértékű elvándorlást, különösen ki kell emelnünk Szentmihály települést, ahol 152 fő települt át más helyre. A maradék 17 településről 100 fő alatti az elvándorlás. A Szolyvai járás településeiben azonban a migrációs mérleg nemcsak negatív irányt mutat, hanem pozitív értékeket Szolyva, Polna, Kisanna, Beregszklás, Kisvadas, Bányafalu, Kishídvég, Hársfalva, Újtővisfalva, Zsilip, Kispálos, Malmos falvakban. Szolyva magasan kiemelkedik a ábránkon, ahol 839 fővel nőtt a népesség a betelepültek által.

A Latorcai járás (43. ábra) 46 településéből, mindössze 5 településen mértünk bevándorlást: Oroszvég (222 fő), Ignéc (135 fő), Ballósfalva (44 fő), Őrhegyalja (20 fő), Kismogyorós (4 fő), továbbá 41 településen pedig elvándorlást, ahol magas értékkel rendelkezik Cserlenő (319 fő).

42. ábra. A Szolymai járás migrációja

Forrás: Saját szerkesztés, A magyar szent korona országainak 1901-1910. évi népmozgalma községenként c. statisztikai közlemény alapján, 2025

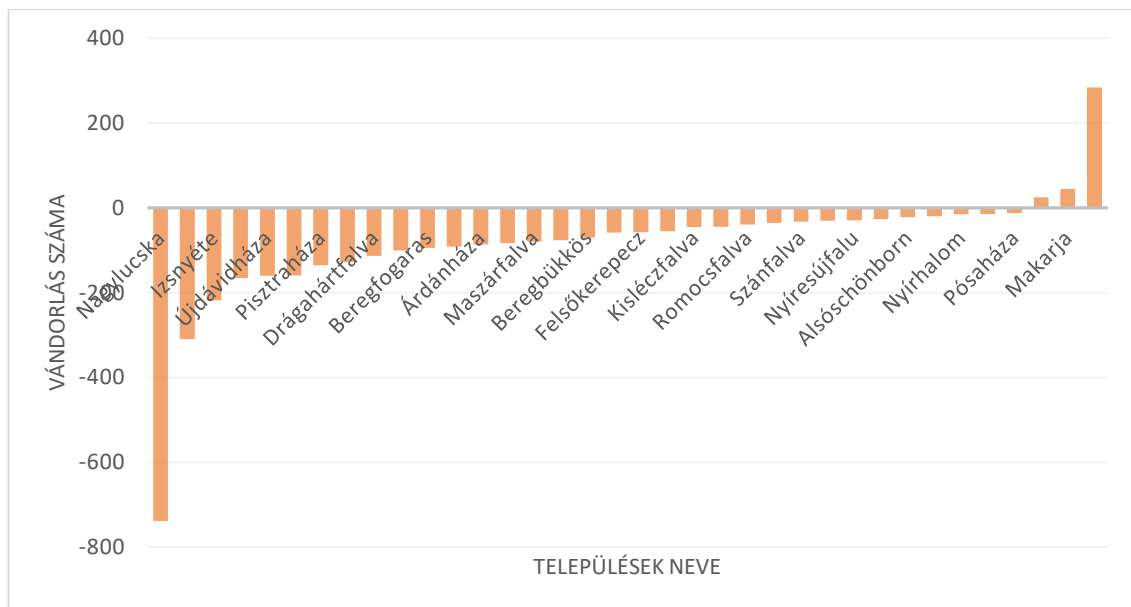

43. ábra. A Latorcai járás migrációja

Forrás: Saját szerkesztés, A magyar szent korona országainak 1901-1910. évi népmozgalma községenként c. statisztikai közlemény alapján, 2025

A Munkácsi járásnál nagyobb különbségeket vehetünk észre az előzőekben megvizsgált járásokkal összehasonlítva, ugyanis itt tapasztalható a legnagyobb elvándorlás és a legkevesebb bevándorlás. Nagylucska települést 1900-1910 között 738 fő hagyta el, valamint magas

számban, 100 fő felett vándoroltak még ki Dercen (309 fő), Izsnyéte (218 fő), Várkulcs (165 fő), Újdávidháza (160 fő), Várpalánka (159 fő), Pisztraháza (135 fő), Bárdháza (127 fő), Drágahártfalva (113 fő), Zsófiafalva (100 fő) településekről. Kizárólag csak egy településre vándoroltak be többen, mint 100 fő, ez pedig nem más, mint Mezőterebes (284 fő).

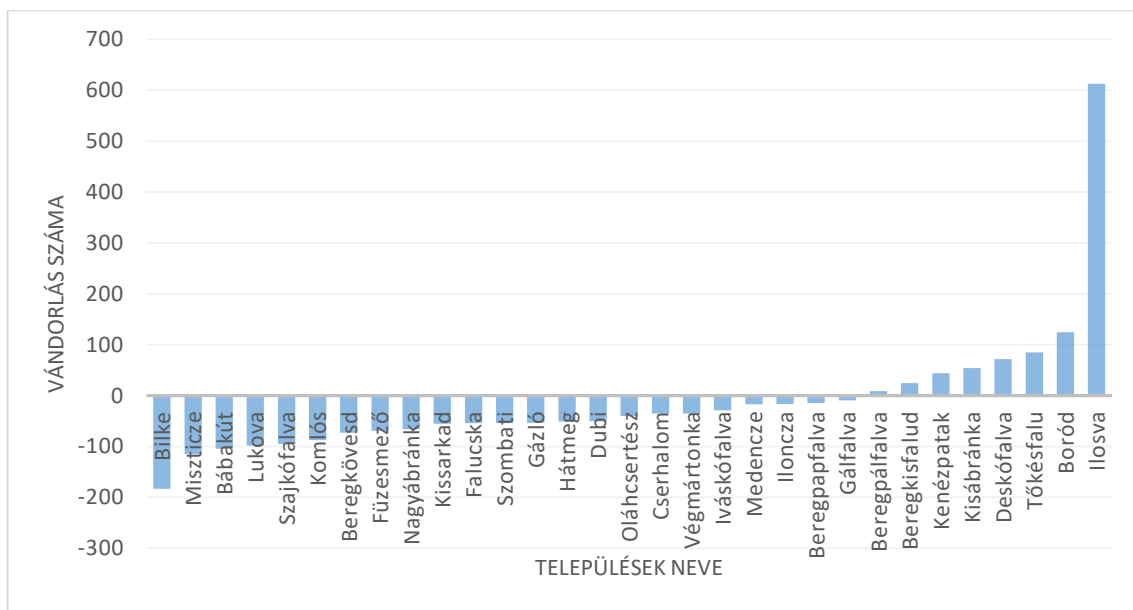
44. ábra. A Munkácsi járás migrációja

Forrás: Saját szerkesztés, A magyar szent korona országainak 1901-1910. évi népmozgalma községenként c. statisztikai közlemény alapján, 2025

A Felvidéki járás települései között nagy hangsúly van Ilosván, ivel magas volt ebben az évtizedben a településre letelepültek száma, összesen 613 fő, valamint tőle jóval lemaradva, de magas számban emigráltak Boródra (125 fő), Tőkésfaluba (85 fő) és Deskófalvába (72 fő). A három település, ahol pedig magas volt az elvándorlás száma Bilke (183 fő), Miszticze (115 fő) és Bábakút (104 fő).

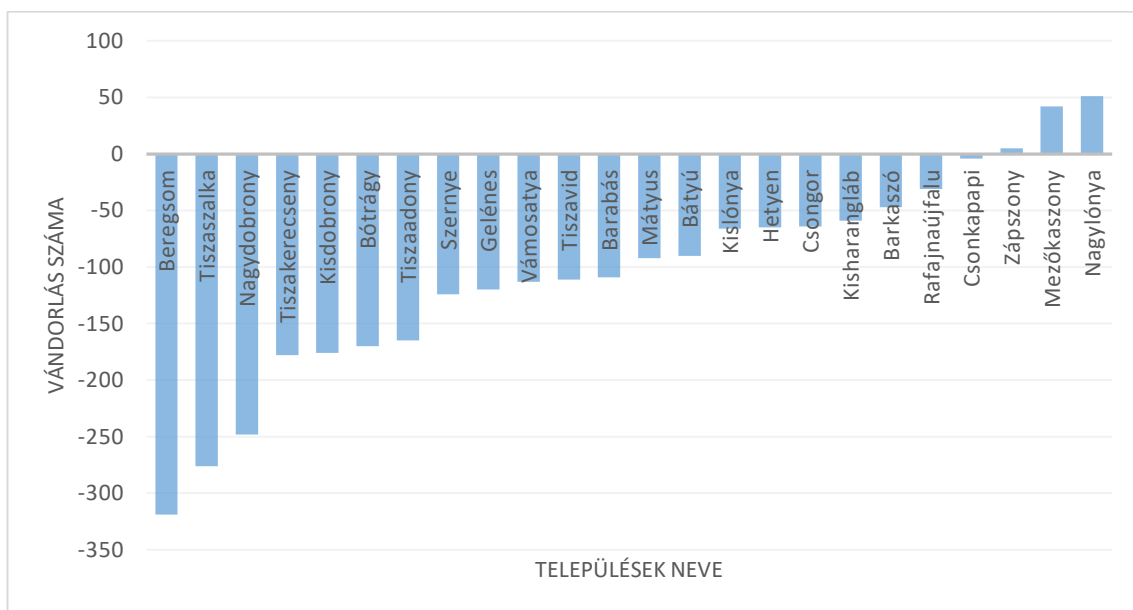
A következő járáshoz, a Mezőkaszonyihoz (46. ábra) kevesebb település tartozik, ellenben magas migrációról beszélhetünk, mint például Beregsom, Tiszaszalka, Nagydobrony településekről 200-300 fő közötti az elvándorlás, de ezen kívül fontos megemlítenünk, hogy még 9 faluban 100 főfeletti. A bevándorlás viszont csak Nagylányán (51 fő) és Mezőkaszonyban (42 fő) figyelhető meg.

A Tisza menti járásánál (47. ábra) szintén magas migrációs mérleggel találkozunk, a 44 településen, mindössze 4 településen mutat pozitív értékeket. S a települések között is kizárólag egy emelhető ki, ahol magas, ez pedig Vásárosnamény 123 fővel. Az elvándorlások legjobban érintett települései Tarpa (264 fő), Gulács (240 fő) és Vári (179 fő).

45. ábra. A Felvidéki járás migrációja

Forrás: Saját szerkesztés, A magyar szent korona országainak 1901-1910. évi népmozgalma községenként c. statisztikai közlemény alapján, 2025

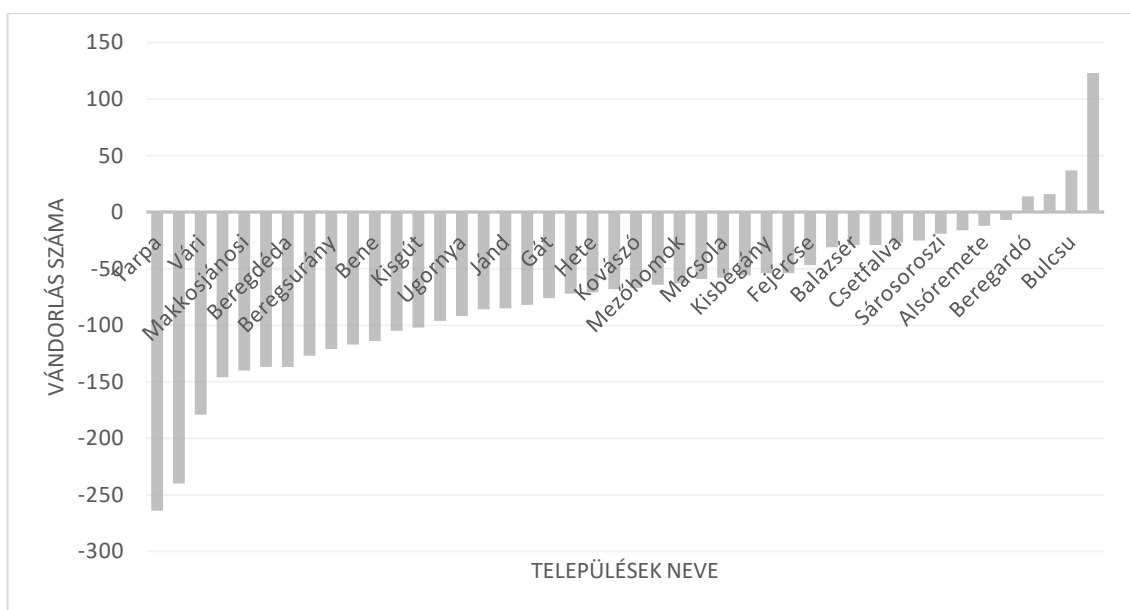
46. ábra. A Mezőkaszonyi járás migrációja

Forrás: Saját szerkesztés, A magyar szent korona országainak 1901-1910. évi népmozgalma községenként c. statisztikai közlemény alapján, 2025

Bereg vármegye járásainak ki- és bevándorlóinak száma

	Járások	Kivándorlók száma	Bevándorlók száma
1.	Alsóvereczei	1128 fő	157 fő
2.	Szolyvai	1033 fő	1391 fő
3.	Latorcai	2496 fő	425 fő
4.	Munkácsi	3335 fő	354 fő
5.	Felvidéki	1402 fő	1027 fő
6.	Mezőkaszonyi	2627 fő	94 fő
7.	Tiszaháti	3374 fő	190 fő
	Összesen	15395 fő	3638 fő

Forrás: Saját szerkesztés, A magyar szent korona országainak 1901-1910. évi népmozgalma
községenként c. statisztikai közlemény alapján, 2025

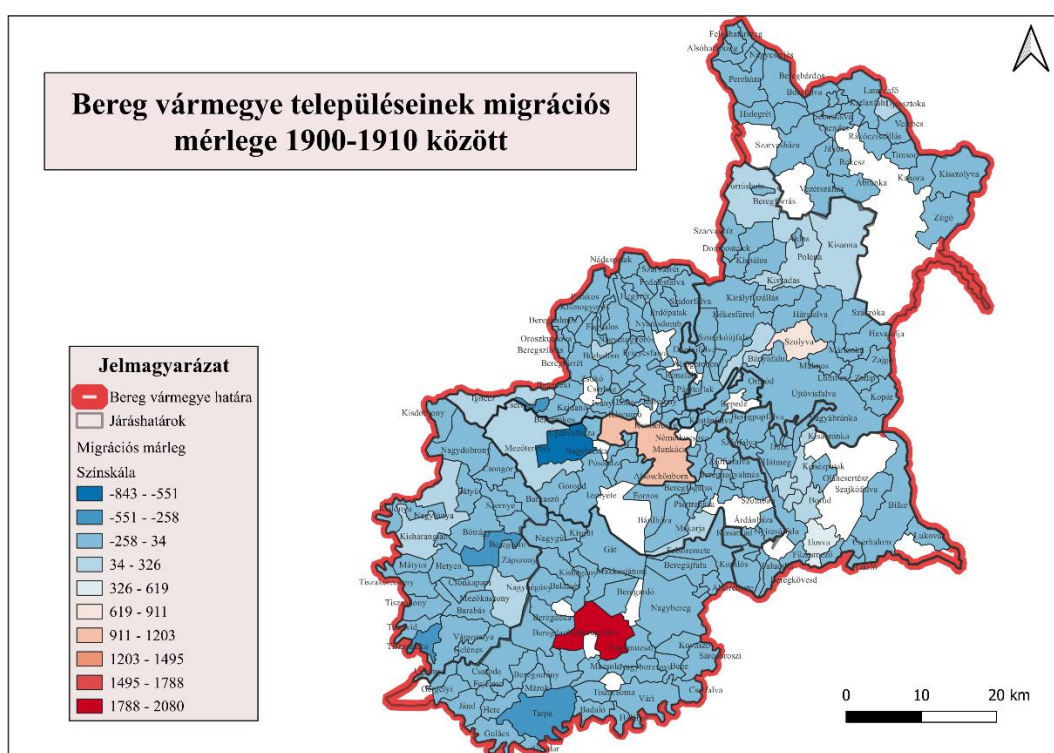
47. ábra. A Tiszaháti járás migrációja

Forrás: Saját szerkesztés, A magyar szent korona országainak 1901-1910. évi népmozgalma
községenként c. statisztikai közlemény alapján, 2025

A két rendezett tanácsú város migrációs mérlegét figyelembe véve pozitív számokról tanúskodhatunk, ugyanis nagyarányú kivándorlás nem történt a területről, csak bevándorlás. Beregszász esetében 2080 fő, Munkácsnál pedig 1155 fővel lett több a lakosságszám.

Összességében mindegyik járásban magas migrációs mérleggel szembesülhettünk, s inkább jelentősebb mértékben az elvándorlási mutatók játszottak nagyobb szerepet ebben az évtizedben, mint a bevándorlási mutatók. Összehasonlításként készítettünk egy összesítő táblázatot Bereg vármegye járásainak ki- és bevándorlási mutatóiról.

Ha a vizsgált évtizedet összehasonlítjuk, a jelenlegi évtizeddel vélhetünk némi hasonlóságot a migráció terén, ugyanis a háborús helyzetre való tekintettel a Beregszászi járásból jelenleg magas az elvándorlás, mint ahogy az 1900-1910-es időszakban. Viszont azon Bereg vármegyei települések, melyek a jelenlegi évtizedben Magyarország része, azon falvak magas bevándorlással nézhetnek most szembe, mivel a közeli települések lakói Kárpátaljáról elköltöznek egy biztonságosabbnak tűnő helyre, és sokan ezeket a településeket választják.

48. ábra. Bereg vármegye migrációs mérlege a vizsgált időszakban

Forrás: Saját szerkesztés, A magyar szent korona országainak 1901-1910. évi népmozgalma községenként c. statisztikai közlemény alapján, 2025

Bereg vármegye migrációs térképén megfigyelhetjük, hogy leginkább a két rendezett tanácsú városban magas a bevándorlás, valamint Szolyván, viszont, ami szintén látványos a térképen, hogy azon települések, melyek közel helyezkednek el valamelyik más járáshatárhoz vagy esetleg vármegyehatárhoz, ott magasabb a kivándorlás. Kivándorlás figyelhető még meg a vármegye magasabban fekvő részein, az Alsóvereczkei-, a Szolyvai- és a Latorcai járásokban.

IV. A TÉMA FELHASZNÁLÁSA A KÖZÉPISKOLAI OKTATÁSBAN

A témát több helyen is fel tudjuk használni a középiskolai földrajz program keretein belül, akár a tanórákon, vagy akár órán kívüli foglalkozáson.

A 10. osztályos földrajz tantervben a tanulók a világ fontosabb régióival és országaival ismerkednek meg, ahol többek között szó esik a politikai térképek változásáról is. Így ebben az osztályban az „Európa” témakörön belül „Európa szubrégiói és azok politikai-földrajzi sajátosságai” témában felhasználhatjuk e munkát is, elmondhatjuk a tanulóknak, hogy Európa jelenlegi politikai térképe nem mindig így nézett ki, rengeteg változáson ment keresztül. Példaként elmondhatjuk a gyerekeknek, hogy Bereg vármegye valamikor Magyarország része volt, napjainkban pedig már nem is beszélünk Bereg vármegyéről, mivel kis része Magyarországhoz, kis része pedig Ukrajnához tartozik.

A témánk, mely az 1900-1910-es évek demográfiáját vizsgálja Bereg vármegyében, ami jól szemlélteti a terület akkori hovatartozását és népességbeli koncentrációját a mai politikai térképpel összevetve.

Ahhoz, hogy a tanulók érdeklődését fenn tudjuk tartani, fontos, hogy interaktív módon mutassuk be a témát, vagyis a tanóra elején legyen aktualizáció, amikor is közöljük velük miről is fogunk tanulni és intézzünk a diákok felé néhány figyelemfelkeltő kérdést majd ezt beszéljük is meg közösen.

A téma feldolgozását tegyük színessé, készítsünk prezentációt, vigyünk be térképeket a szemléltetés céljából. A téma átadását követően a begyakorlásnál készíthetünk online számonkérő játékokat a tanulóknak, ezzel is láthatjuk, hogy mennyit tudtak az új anyagból elsajátítani. Az összefoglalásnál pedig közösen megbeszéljük az órán tanultakat, így mindenki a lényeges, fontosabb dolgokat nem fogja elfelejteni. A házi feladatként pedig valamilyen gyakorlat jellegű, térképi feladatot célszerű ezekhez a témákhoz kiosztanunk.

Az alábbiakban egy minta óravázlatot figyelhetünk meg, melybe beiktatható a szakdolgozatunk témája is.

Az óravázlat elkészítéséhez és a szükséges ismeretekhez az Ukrajnában kiadott 10. (Szerzői: Bojko V. M., Brajcsevszkij J., Jacenko B. P.) és 11. (Szerzői: Valerij Pesztusko, Hanna Uvarova, Andrij Dovgan) osztályos földrajz tankönyvek nyújtottak segítséget.

Óravázlat

1. Tantárgy: Földrajz

2. Osztály: 10.

3. Tanít: Molnár Emília

4. Tanítás helye, ideje: X iskola, Y idő

5. Az óra témája: Európa szubrégiói és azok politikai-földrajzi sajátosságai

6. Az óra célja:

- *oktatási:* megismerni a Európa országait és politikai térképét, valamint annak változását
- *képzési:* fejleszteni a tanulók topográfiai ismeretét
- *nevelési:* tájékozódásra, mindig figyeljünk mit mondunk egyes országokban, nehogy megsértésük azok kultúráját

7. Az óra típusa: új anyag átadó

8. Szemléltetőeszközök: világtérkép és Európa térképe, power-point bemutató, atlasz, tábla, tankönyv.

Az óra menete

Szerkezeti elem	Tartalmi rész	Módszer	Eszköz	Idő
I.	Szervezés - Köszönés, a napos jelentése	szóbeli		2 perc
II.	Számonkérés <i>Villámkérdések feltevése az osztálynak!</i> 1. Sorolj fel országokat, melyekben abszolút monarchia van? 2. Mit nevezünk föderációnak és milyen országok tartoznak ide? 3. Mit nevezünk felségviznek? <i>Interaktív feladat:</i> A tanár felír a táblára országokat és két csoportot (fejlett és fejlődő	szóbeli és írásbeli	tábla	10 perc

	országok csoportját). A tanulók feladata az, hogy a felírt országokat a megfelelő csoporthoz írják fel! Országok: Olaszország, Indonézia, Egyiptom, Venezuela, Nagy-Britannia, Svájc, Új-Zéland, Kanada, Szaúd-Arábia, Egyesült Arab Emírségek, Japán, Norvégia. <table> <tr> <th>Fejlett</th> <th>Fejlődő</th> </tr> <tr> <td></td> <td></td> </tr> </table>	Fejlett	Fejlődő					
Fejlett	Fejlődő							
III.	Aktualizálás Mivel az előző órán megismerkedtünk a politikai térképpel és különböző fogalmakkal, mint az állam, köztársaság, föderáció, országokkal melyeket különböző kategóriákba tudtunk besorolni. A mai tanórán pedig Európával fogunk részletesen megismerkedni. - <i>Mit gondoltok, milyen tényezők befolyásolják a határok változását?</i> - <i>Tudtok eseményeket mondani, amikor változtak a határok Európában?</i> - <i>Ti milyen európai országokban jártatok már?</i>	szóbeli, tanári és tanulói közlés		5 perc				
IV.	Új anyag feldolgozása 1. Gazdaságföldrajzi fekvés - Eurázsia nyugati részén helyezkedik el	tanári közlés	bemutató használata	18 perc				

	- Partjait északon az Északi-Jeges-óceán, nyugaton az Atlanti-óceán, délen a Földközi-tenger vizei mossák. - Európát Afrikától a Földközi-tenger és a Gibraltári-szoros választják el. - Európa észak-déli kiterjedése 4300 km, nyugat-keleti 5000 km. - A világ régiói között Európa nem nagy területet foglal el, a szárazföld 7%-át, csak Óceánia kisebb. 2. A régió összetétele és politikai térképe - 54 objektum van rajta, amelyek közül 43 teljes mértékben Európa határain belül helyezkedik el. - Három állam transzkontinentális országhoz tartozik (Oroszország, Kazahsztán, Törökország), amelyek területe Európában és Ázsiában is fekszik. - Szubrégiói: Nyugat-Európa, Észak-Európa, Dél-Európa, Kelet-Európa - Legnagyobb országa Ukrajna, a legkisebb pedig Vatikán. - Legősibb jelenkori európai állam San Marino, a legfiatalabb pedig Montenegró. - Európa politikai térképének 54 objektumából 45 szuverén állam, 3 állam nem elismert, 6 függő terület. <i>Ide is beépíthetjük a szakdolgozatunkat, mivel munkánk fő része a demográfiával foglalkozik, így elmondhatjuk, hogy ez minden országban jelen van, viszont</i>	térkép használata	Fogalmak, fontosabb tudnivalók beírása a tanulókka a füzetbe	Térképek használata
--	---	--------------------------	---	----------------------------

	<i>ennek számát több tényező is tudja befolyásolni: földrajzi fekvés (domborzat, a gazdaságilag fejlett régiók közelsége), a vezetők, valamilyen szervezethez való hovatartozás, a gazdasági szektorok milyen mértékben vannak jelen.</i> 3. Államforma - Európában az országok többsége köztársaság - Parlamentáris köztársaság: Olaszország, Németország, Szlovákia, Magyarország - Államfői köztársaság: Fehéroroszország, Ciprus - Vegyes köztársaság: Litvánia, Lengyelország, Portugália, Románia, Ukrajna, Franciaország - Abszolút és egyszerre teokratikus monarchia: Vatikán - Alkotmányos vagy parlamentáris monarchia: Spanyolország, Andorra, Nagy-Britannia, Dánia, Hollandia - Föderatív állam: Ausztria, Belgium, Németország, Svájc 4. Változások Európa politikai térképén - A szocialista rendszer szétesése - Németország egyesülése - Trianon <i>Ennél a résznél beépíthetjük a szakdolgozat témáját. Ugyanis a trianoni békediktátumot 1920, június 4-én írták alá, amikor is az I. Világháború után</i>			
--	--	--	--	--

	megegyeztek, hogy szétdarabolják a Magyar Királyságot. Kutatásunk Bereg vármegye demográfiáját taglalja 1900-1910 közötti időszakban, amikor még a Magyar Királyság része volt, de sajnos már nem sokáig, így Bereg vármegye egy része Magyarország része maradt, a másik pedig Ukrajnáé (ami még akkor nem Ukrajna volt). Jelenleg pedig már nem is beszélhetünk Bereg vármegyéről, csak Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegyéről és Beregszászi járásról, melyek települései régen még Bereg vármegye név alatt szerepeltek. Ezáltal a tanulók is érzékelhetik a határok változásának súlyát. - Az EU (Európai Unió) megalakulása 5. Szeparatizmus és a katonai agresszió megnyilvánulása - Rengeteg helyen találkozhatunk ezzel jelenleg, sőt már régen is jelen volt ez a tevékenység Európában, de most egyre inkább kibontakozik, s emiatt is változhatnak a határok vagy létrejöhetnek vitatott területek.			
V.	Begyakorlás Online kvíz a tanulókkal az Okos Doboz digitális platformon Európa országaival kapcsolatban! (kivetítve az okostáblán)	szóbeli	okostábla	5 perc
VI.	Összefoglalás Ezen az órán részletesen tanulmányoztuk Európát és annak térképét. Összehasonlítottuk Európa jelenlegi	szóbeli, tanári és tanulói közlés		2 perc

	térképét régebbi térképekkel. Meghatároztuk Európa országai milyen államformákhoz tartoznak. Valamint milyen események, momentumok idézték elő Európa egyes országhatárainak változását.			
VII.	Házi feladat - Megtanulni a 3§.-t - 1. csoport: Készítsétek el Magyarország térképét a Trianon előtt és a jelenlegi helyzetben! Tüntessétek fel rajta a vármegyéket! - 2. csoport: Készítsétek el a Szovjetunió térképét és Ukrajna térképét! Tüntessétek fel rajta a megyéket!	szóbeli magyarázat	kontúrtérképek kiosztása	3 perc

A 11. osztályos program már szerteágazóbb és itt több témához is fel tudjuk használni a szakdolgozat témáját. Mint például a „Kartográfia” témakörnél, ahol a földrajzi térképpel és a mai kartográfiai alkotásokkal ismerkednek meg részletesebben a tanulók, ugyanis ezekkel a témákkal ők már 6. osztályban is találkozhattak. Ezenél a témáknál bemutathatjuk, hogy a QGIS programban milyen típusú térképeket tudunk készíteni. Véleményünk szerint ennek a programnak a használatával a 11. osztályos tanulók is könnyen boldogulnak.

A szakdolgozatunk is egy jó példa ennek bemutatására, ugyanis különféle térképeket készítettünk, például közigazgatásit, amely bemutatta Bereg vármegye járásait. Ennek alapján bemutathatjuk, hogyan készítsék el egy ország vagy valamilyen régió közigazgatási egységeinek térképét. Természetes szaporulat, születési ráta vagy halálozási ráta térképét is be tudjuk mutatni a tanulóknak és elmagyarázhatjuk, hogy a QGIS-ben, hogyan hozhatnak létre Shape-fájlt, valamint a jelrendszeren belül, hogy csinálhatják meg azt, hogy minél nagyobb egy régió születési vagy akár halálozási száma, az annál sötétebb színű legyen.

„Demográfiai folyamatok a világrendszerben” témakörön belül magával a népesség térbeli koncentrációjával, a születések- és halálozások számával, a természetes szaporulattal és ezek magyarázatával, szemléltetésével találkozhatnak a diákok.

Ezek mind-mind előfordultak a munkában, így az elkészült diagramokat szemléltető jelleggel be tudjuk mutatni a tanórán. Fontos, hogy elmagyarázzuk, hogyan tudjuk ezeket kiszámolni és esetleg diagramokon feltüntetni az eredményeket.

Valamint „Az ukrán állam” témakörbe is beleépíthető, ugyanis az idők során Ukrajna területe szinte mindig változásokon ment keresztül, amíg el nem érte a jelenlegi állapotát. Ellenben a háborús helyzetre való tekintettel ismét szembesülhettünk azzal a ténnyel, hogy az államok harcolnak a területekért, és fenn áll a veszélye annak, hogy ismét megváltozhat Ukrajna vagy más országok politikai térképe.

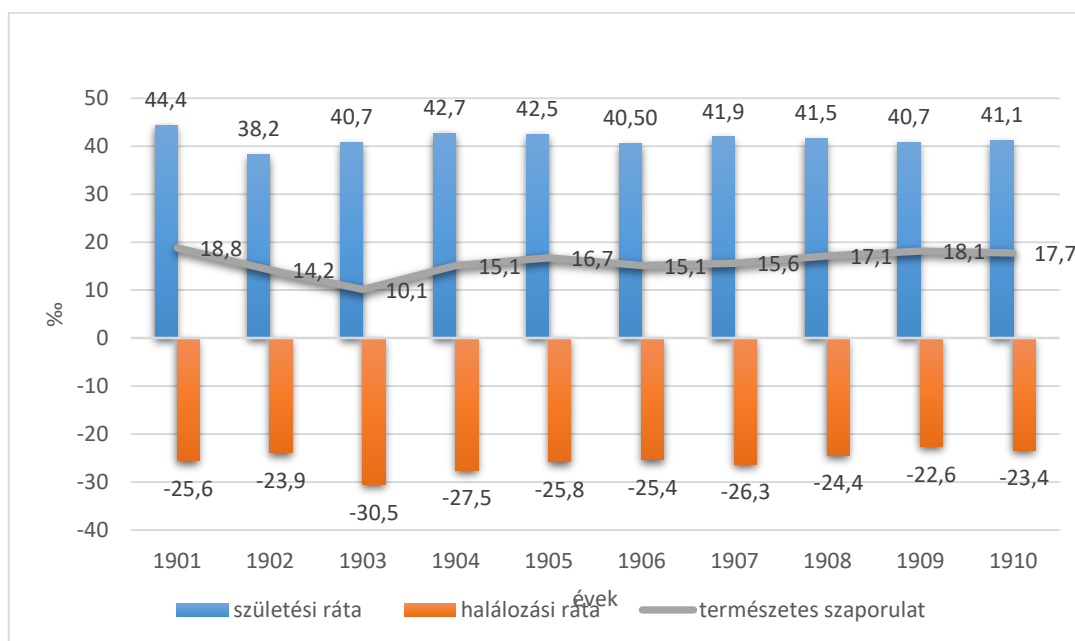
Bereg vármegye is épp ilyen helyzetben volt, ugyanis több országhoz is tartozott. Esetünkben Bereg vármegye még Magyarország része volt 1900-1910 között. Ehhez hozzá tehetjük, hogy majd miután feldarabolták az államot, a vármegye települései is más-más országokhoz kerültek. Bemutathatjuk a tanulóknak milyen települések tartoztak Bereg vármegyéhez ebben az évtizedben és feladatként feladhatjuk nekik, hogy a falvak közül jelenleg mennyi és melyek azok, amelyek most Ukrajnához tartoznak.

KÖVETKEZTETÉSEK

Szakirodalmi források alapján megismerkedtünk Bereg vármegye múltjával, pontosabban az 1900-1910-es időszzakkal, valamint részletesen megvizsgáltuk a demográfiai átalakulását és hogy középiskolában hová, mely témákba tudjuk ezt felhasználni.

Összegezve kutatásunk során végrehajtottuk a következő feladatokat és megállapítottuk, hogy:

- A Magyar Szent Korona országainak 1901-1910 évi. népmozgalma községenként 46. kötetében szereplő adatokat bevittük egy Excel-táblázatba.
- Az adatok alapján kiszámoltuk a településekre, járásokra és a szomszédos vármegyékre a születési-, halálozási- és a természetes szaporulat rátáját.

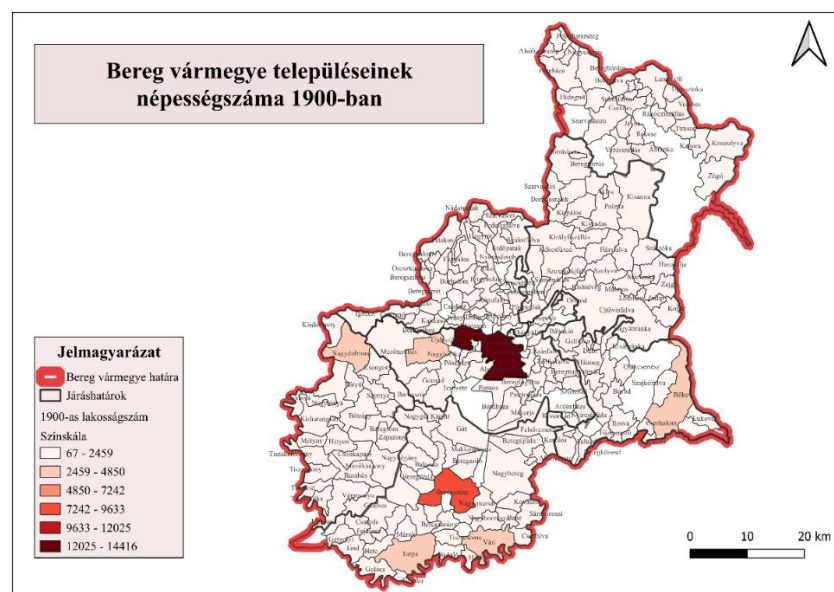

49. ábra. Bereg vármegye születési-, halálozási- és természetes szaporulatának megnyilvánulása a kutatott időszakban

Forrás: Saját szerkesztés, A magyar szent korona országainak 1901-1910. évi népmozgalma községenként c. statisztikai közlemény alapján, 2025

- A legmagasabb születési rátával rendelkező település a vármegyében 1900-1910 között Nádaspatak (Latorcai járás), 1903-ban 103,2‰-et számoltunk ki.
- A legalacsonyabb születési ráta ebben az időszakban Deskófalván (Felvidéki járás) volt, szintén 1903-ban 3‰.
- A legmagasabb halálozási ráta Ilosván (Felvidéki járás) mutatható ki 1908-ban 340,5‰.

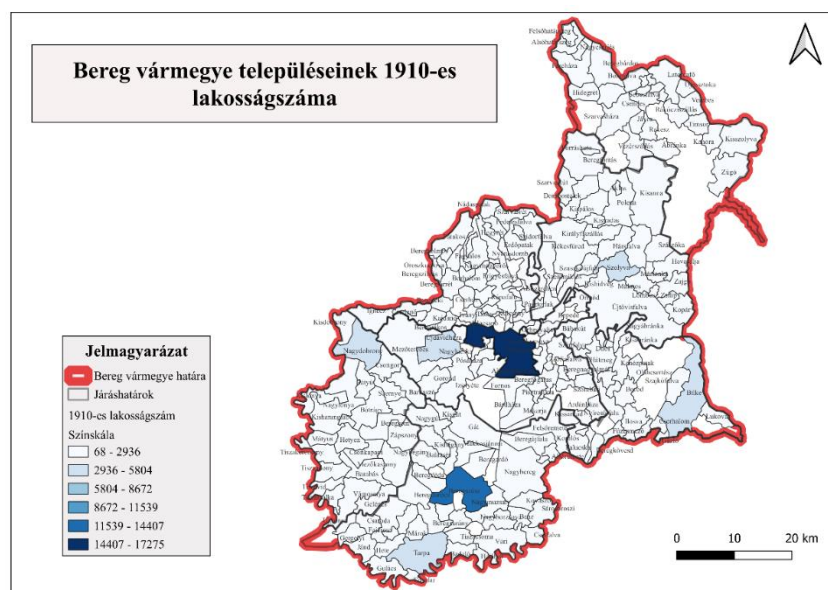
- A legalacsonyabb halálozási rátával Alsóviznicze (Latorcai járás) és Újtővisfalva (Szolyvai járás) rendelkeznek 3,5‰-el.
- A lemagasabb természetes szaporulat 98,8‰ Lombos településen (Szolyvai járás).
- A legalacsonyabb természetes szaporulat -282,5‰ Ilosván (Felvidéki járás).
- A Tiszaháti járás 7%-al, az Alsóvereczei járás 11%-al, a Szolyvai járás 7%-al, a Latorcai járás 11%-al, a Munkácsi járás 11%-al, a Felvidéki járás 17%-al, a Mezőkaszonyi járás 4%-al lett nagyobb népességű 1910-re. Tehát legnagyobb arányban a Felvidéki járás lakossága nőtt 4710 fővel.
- A legnagyobb elvándorlás a Tiszaháti járásban figyelhető meg ebben az időszakban 3374 fő hagyta el a járást, ha pedig vármegye szinten nézzük meg, akkor összesen 15 395 fő hagyta el a térséget.
- A bevándorlás terén a Felvidéki járás tűnik ki, ugyanis 1027 fővel gyarapodott a lakossága, vármegye tekintetében pedig 3638 fő vándorolt be összesen a területre.
- Bereg vármegye lakosságszáma 13%-al, 28 022 fővel nőtt a vizsgált időszakban
- A szomszédos vármegyék közül Máramarosban bizonyult a legmagasabbnak a növekedés 15%-al, vagyis 48107 fővel.
- Bereg vármegye lakossága 1900-ban 208 589 fő volt, 1910-ben pedig 236 611.
- A legnépesebb települések 1900-ban, melyek 2000 fő fölöttiek: Munkács, Beregszász, Nagylucska, Bilke, Ilonca, Tárpa, Nagydobrony, Vári, Beregrákos, Szolyva, Mezőkaszony, Derczen.

50. ábra. Az 1900-as népszámlálás Bereg vármegye településein

Forrás: Saját szerkesztés, *A magyar szent korona országainak 1901-1910. évi népmozgalma községenként c. statisztikai közlemény alapján*, 2025

- A legnépesebb települések 1910-ben, melyek 2000 fő fölöttiek: Munkács, Beregszász, Bilke, Nagylucska, Iloncza, Szolyva, Tarpa, Nagydobrony, Beregrákos, Vári, Mezőkaszony.

51. ábra. Az 1910-es népszámlálás Bereg vármegye településein

Forrás: Saját szerkesztés, *A magyar szent korona országainak 1901-1910. évi népmozgalma községenként c. statisztikai közlemény alapján, 2025*

- Az Alsóvereczei járásban Szarvasházán 6%-kal csökkent és Felsőhatársegen 3,9%-kal a lakosságszám az évtizedben, a járás többi településén növekedett a lakosságszám, különösen Csendes és Perekháza településeken 24,7%-kal.
- A Szolyvai járásban Pásztorlak településen volt 6,3%-os, valamint Aklosnál volt megfigyelhető 2,3%-os csökkenés. Szolyván pedig fontos kiemelni, hogy 57%-os növekedés volt megfigyelhető a tíz év alatt.
- A Latorcai járásban 8 településen mutattunk ki lakosságszám csökkenést ez idő alatt, a legmagasabbat Cserlenő településen (14%). Ballósfalván pedig 51,4%-os növekedést.
- Beregfogarasnak 4,6%-kal csökkent a lakossága a Munkácsi járásban, Mezőterebesen pedig 49,5%-kal nőtt ebben az időszakban.
- Komlós településen a Felvidéki járásban 7,2%-os csökkenést figyeltünk meg, Ilosván viszont 45,9%-os növekedést 1900-1910 között.
- A Mezőkaszonyi járáson belül, Beregsomban 9,7%-kal csökkent a tíz év folyamán a lakosságszám, ellenben Nagylónyan 23,5%-kal nőtt.
- Tiszaháton a legmagasabb csökkenés Kisgúton volt (13%) az évtized folyamán. Bulcsuban viszont 33,8%-al nőtt a lakosságszám.

ÖSSZEFOGLALÁS

A munka első fejezetében szakirodalmi adatgyűjtéssel foglalkoztunk, melyben Bereg vármegye általános jellemzését tártuk fel, annak természetföldrajzi fekvését, történetét és népességét. Sok forrást Lehoczky Tivadar gyűjtött össze a térségről, ezáltal mi is fel tudtuk ezeket használni a munkában.

A második fejezet az anyag és módszertani részről szól, ahol bemutatjuk, hogy a kutatási részben milyen adatbázist használtunk fel, valamint milyen módszereket alkalmaztunk az adatok kiszámításához, azok feltüntetéséhez.

A harmadik fejezetünk foglalja magába a munka kutatási részét vagyis az eredményeket, melyben három fő részt emelhetünk ki. Először a vármegye születési számát elemeztük 1900-1910 között, melyhez az 1913-ban kiadott Magyar Statisztikai Közlemények 46. kötetéből juthattunk hozzá. Majd kutatásunk második fő része a halálozások száma, ezt követően pedig még elemzésre került a vármegye természetes szaporulata és migrációs mérlege is szintén ennek az adatbázisnak a hozzáféréseivel. Feladatunk közé tartozott az adatok rátába való feltüntetése, valamint Bereg vármegye térképi megjelenítése az adott intervallumban.

A szakdolgozat utolsó részében azt fogalmaztuk meg, hogyan is tudnánk ezt a munkát egy középiskolai programba beiktatni. A munka eredményeinek befejezését követően több ötlet is megfogalmazódott bennünk, hogy a 10. és 11. osztályokban mely témákba tudjuk a munka egy kis részét bevinni. Esetünkben beépíthetjük a középiskolai oktatás témáiba csak Bereg vármegye történetét, vagy esetleg a demográfiai adatok kiszámítását, esetleg a térképi módszereket és azok használatát.

Úgy gondoljuk, hogy a kitűzött célokat a munkában sikerült elvégeznünk és eredményesen lezárnunk, kimutatni a vizsgált eredményeket Bereg vármegye demográfiai helyzetéről 1900-1910 között.

РЕЗЮМЕ

У першому розділі роботи ми зібрали дані зі спеціальної літератури, в якій дослідили загальну характеристику Бережського комітату, його фізичну географію, історію та населення. Тиводар Легоцький зібрав багато джерел про край, тож ми мали змогу використати їх у своїй роботі.

У другому розділі розглядаються матеріали та методологія, де ми представляємо базу даних, яку ми використовували в розділі дослідження, і методи, які ми використовували для обчислення та відображення даних.

Третій розділ включає дослідницьку частину роботи, тобто результати, в яких можна виділити три основні частини. По-перше, ми проаналізували рівень народжуваності в повіті між 1900-1910 роками, який ми отримали з 46-го тому Угорського статистичного бюлетеня, опублікованого в 1913 році. Другою основною частиною нашого дослідження є кількість смертей. Після цього природний приріст і міграційний баланс комітату також були проаналізовані з доступом до цієї бази даних. Нашим завданням було відображення даних у ставках і відображення району Берег на карті в заданому інтервалі.

В останній частині дипломної роботи ми сформулювали, як ми можемо включити цю роботу в програму середньої школи. Отримавши результати роботи, у нас виникло кілька ідей щодо того, з яких тем ми могли б включити невелику частину роботи в 10 та 11 класах. У нашому випадку ми можемо включити лише історію Бережського комітату до тем середньої освіти, чи, можливо, обчислення демографічних даних або картографічні методи та їх використання.

Вважаємо, що ми успішно виконали поставлені цілі в роботі, продемонструвавши досліджені результати щодо демографічної ситуації Бережського комітату за 1900-1910 рр.

FELHASZNÁLT IRODALOM

1. BARANYI BÉLA (szerk.): Kárpátalja. Dialóg Campus Kiadó. Pécs-Budapest, 2009.
2. BÁNYAI VIKTÓRIA (szerk.): Zsidók Kárpátalján. Budapest, Aposztróf Kiadó, 2013.
3. BOJKO V. M., BRAJCSEVSZKI J., JACENKO B. P.: Földrajz (10. osztály). Bukrek Kiadó. Csernyivci, 2024.
4. DEMETER GÁBOR, BAGDI RÓBERT: Migráció és asszimiláció Északkelet-Magyarországon és a Partiumban (1715-1992). Debrecen, 2009.
5. GULYÁS LÁSZLÓ: Kárpátalja története. In: BARANYI BÉLA (szerk.) Kárpátalja. Pécs-Budapest, Dialóg-Campus Kiadó, 2009.
6. KONRÁD MIKLÓS: Demográfiai változások. In: BÁNYAI VIKTÓRIA (szerk.) Zsidók Kárpátalján. Budapest, Aposztróf Kiadó, 2013.
7. LEHOCZKY TIVADAR: Bereg vármegye monográfiája (I. Általános rész). Pollacsek Miksa könyvnyomda. Ungvár, 1881.
8. MAGYAR STATISZTIKAI KÖZLEMÉNYEK: A magyar szent korona országainak 1901-1910. évi népmozgalma községenként (46. kötet). Budapest. Athenaeum irodalmi és nyomdai részvénytársulat, 1913.
9. MOLNÁR D. ISTVÁN: A hatalomváltások hatása Kárpátalja népességszámának alakulására 1869-től napjainkig. Egyetemi doktori (PhD) értekezés. Debreceni Egyetem Természettudományi Doktori Tanács, Földtudományok Doktori Iskola. Debrecen, 2013.
10. MOLNÁR D. ISTVÁN: Perifériáról perifériára. Kárpátalja népessége 1869-től napjainkig. MTA TK Kisebbségkutató Intézet. Budapest, 2018.
11. SIMON JUDIT: A klaszterelemzés alkalmazási lehetőségei a marketingkutatásban. Statisztikai Szemle, 84. évfolyam 7. szám. Budapest, 2006.
12. VALERIJ PESZTUSKO, HANNA UVAROVA, ANDRIJ DOVGAN: Földrajz (11. osztály). Bukrek Kiadó. Csernyivci, 2019.
13. Nébih, gümőkör. <https://portal.nebih.gov.hu/gumokor> (Megtekintve: 2025.03. 24.)

ÁBRÁK JEGYZÉKE

1. <i>ábra.</i> Bereg vármegye domborzati térképe	9
2. <i>ábra.</i> Bereg vármegye közigazgatási térképe	12
3. <i>ábra.</i> Bereg vármegye járásainak 1900-as lakosság száma	20
4. <i>ábra.</i> Bereg vármegye járásainak 1910-es lakosság száma	20
5. <i>ábra.</i> Bereg vármegye születési rátája 1901-1910 között	23
6. <i>ábra.</i> Bereg és a szomszédos vármegyék átlag születési rátája az 1900-1910 közötti időszakban	24
7. <i>ábra.</i> Bereg vármegye és a vele szomszédos vármegyék születési rátája 1900-1910 között	25
8. <i>ábra.</i> Az Alsóvereczei járás születési rátái a vizsgált időszakban	26
9. <i>ábra.</i> A Szolyvai járás születési rátái a vizsgált időszakban	27
10. <i>ábra.</i> A Latorcai járás születési rátái a vizsgált időszakban	28
11. <i>ábra.</i> A Felvidéki járás születési rátái a vizsgált időszakban	29
12. <i>ábra.</i> A Munkácsi járás születési rátái a vizsgált időszakban	29
13. <i>ábra.</i> A Mezőkaszonyi járás születési rátái a vizsgált időszakban	30
14. <i>ábra.</i> A Tiszaháti járás születési rátái a vizsgált időszakban	31
15. <i>ábra.</i> Az átlag születési ráta megnyilvánulása a vármegye járásában az 1900-1910-es időszakban	32
16. A halálozási ráta átlaga Bereg vármegyében 1900-1910 között	33
17. <i>ábra.</i> Bereg és a szomszédos vármegyék átlag halálozási rátája az 1900-1910 közötti időszakban	34
18. <i>ábra.</i> Bereg vármegye és a vele szomszédos vármegyék halálozási rátája 1900-1910 között	34
19. <i>ábra.</i> Az Alsóvereczei járás halálozási rátái a vizsgált időszakban	35
20. <i>ábra.</i> A Szolyvai járás halálozási rátái a vizsgált időszakban	35
21. <i>ábra.</i> A Latorcai járás halálozási rátái a vizsgált időszakban	36
22. <i>ábra.</i> A Felvidéki járás halálozási rátái a vizsgált időszakban	37
23. <i>ábra.</i> A Munkácsi járás halálozási rátái a vizsgált időszakban	37
24. <i>ábra.</i> A Mezőkaszonyi járás halálozási rátái a vizsgált időszakban	38
25. <i>ábra.</i> A Tiszaháti járás halálozási rátái a vizsgált időszakban	38
26. <i>ábra.</i> Az Alsóvereczei-, Felvidéki-, Latorcai- és Mezőkaszonyi járásokban jellemző fertőző betegségek száma 1900-1910 között	39

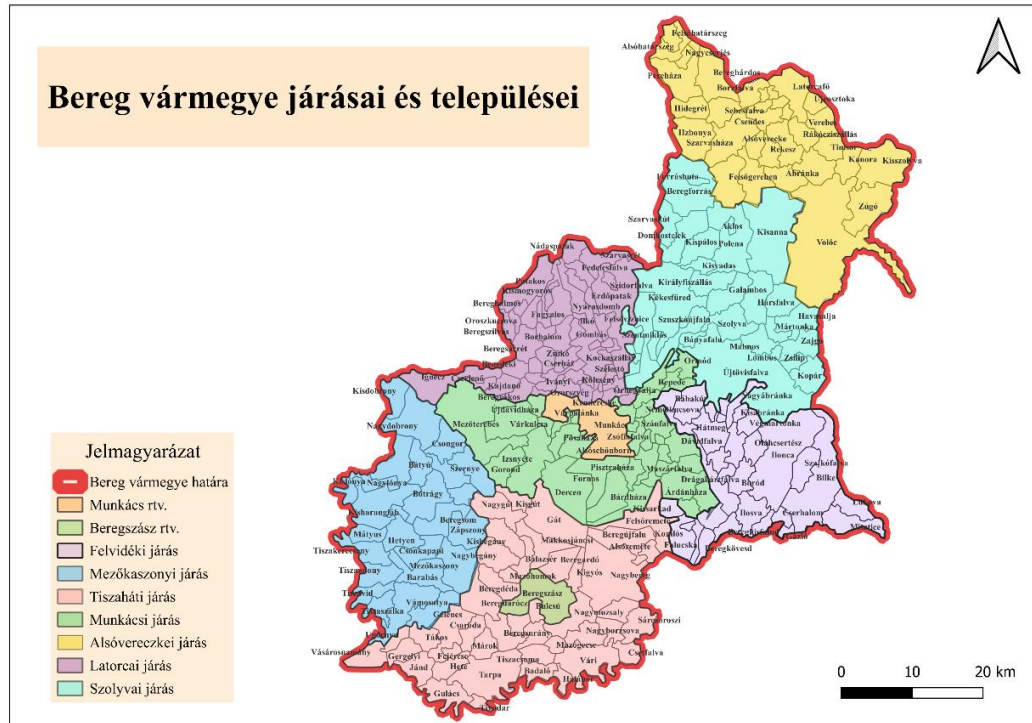
27. <i>ábra.</i> A Munkácsi-, Szolyvai-, Tiszaháti járásokban jellemző fertőző betegségek száma 1900-1910 között	40
28. <i>ábra.</i> Egyéb betegségek okozta halálozások a vármegyében 1900-1910 között.....	41
29. <i>ábra.</i> Az átlag halálozási ráta megnyilvánulása a vármegye járásaiban az 1900-1910-es időszakban	41
30. <i>ábra.</i> Bereg vármegye természetes szaporulatának rátája 1901-1910 között.....	42
31. <i>ábra.</i> Bereg és a szomszédos vármegyék átlag természetes szaporulatának rátája az 1900-1910 közötti időszakban	42
32. <i>ábra.</i> Bereg vármegye és a vele szomszédos vármegyék természetes szaporulatának rátája 1900-1910 között	43
33. <i>ábra.</i> Az Alsóvereczei járás halálozási rátái 1900-1910 között	44
34. <i>ábra.</i> A Szolyvai járás halálozási rátái 1900-1910 között	44
35. <i>ábra.</i> A Felvidéki járás halálozási rátái 1900-1910 között.....	45
36. <i>ábra.</i> A Latorcai járás halálozási rátái 1900-1910 között.....	46
37. <i>ábra.</i> A Munkácsi járás halálozási rátái 1900-1910 között	46
38. <i>ábra.</i> A Mezőkaszonyi járás halálozási rátái 1900-1910 között	47
39. <i>ábra.</i> A Tiszaháti járás halálozási rátái 1900-1910 között	47
40. <i>ábra.</i> Az átlag természetes szaporulat megnyilvánulása a vármegye járásaiban az 1900-1910-es időszakban.....	48
41. <i>ábra:</i> Az Alsóvereczei járás migrációja	50
42. <i>ábra:</i> A Szolyvai járás migrációja	51
43. <i>ábra:</i> A Latorcai járás migrációja.....	51
44. <i>ábra:</i> A Munkácsi járás migrációja	52
45. <i>ábra:</i> A Felvidéki járás migrációja.....	53
46. <i>ábra:</i> A Mezőkaszonyi járás migrációja.....	53
47. <i>ábra:</i> A Tiszaháti járás migrációja	54
48. <i>ábra.</i> Bereg vármegye migrációs mérlege a vizsgált időszakban.....	55
49. <i>ábra.</i> Bereg vármegye születési-, halálozási- és természetes szaporulatának megnyilvánulása a kutató időszakban	65
50. <i>ábra.</i> Az 1900-as népszámlálás Bereg vármegye településein.....	66
51. <i>ábra.</i> Az 1910-es népszámlálás Bereg vármegye településein.....	67

TÁBLÁZATOK JEGYZÉKE

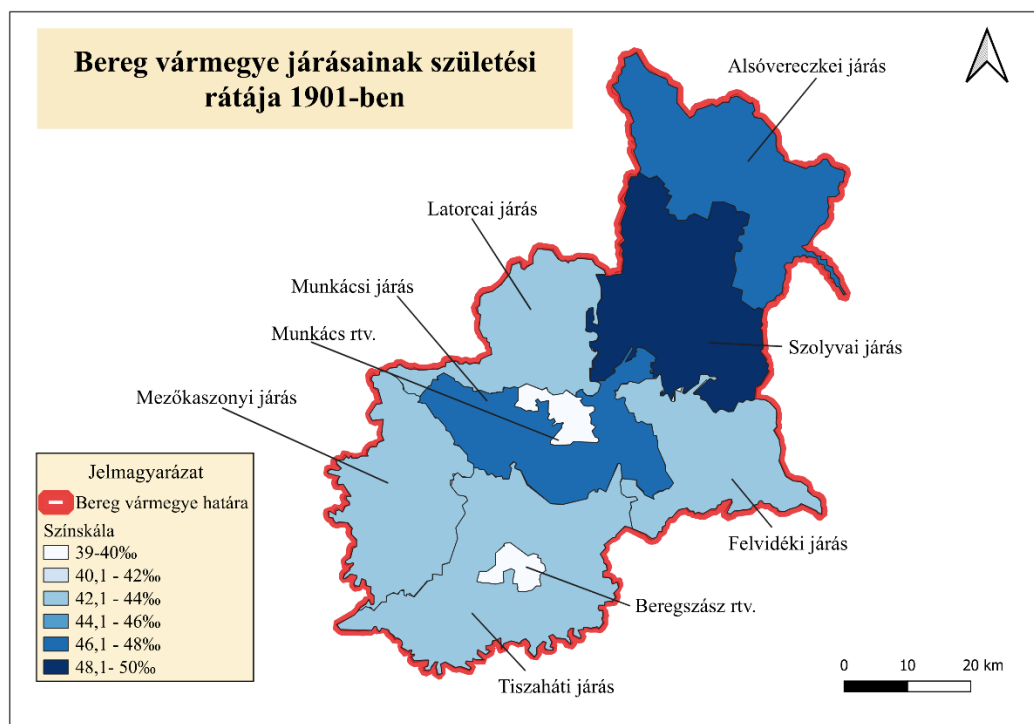
1. **számú táblázat.** Az Északkeleti-Felvidék nemzetiségi összetétele az 1910-es népszámlálás adataiból.....13
2. **számú táblázat.** A magyarok száma Bereg vármegye nagyobb városaiban13
3. **számú táblázat.** Bereg vármegye járásainak és két nagyvárosának lakosság száma születési- és halálozási adatok alapján.....21
4. **számú táblázat.** Bereg vármegye végleges lakosság száma 1900-1910 között21
5. **számú táblázat.** Bereg- és a szomszédos vármegyék összehasonlítása.....22
6. **számú táblázat.** A ki- és bevándorlások száma 1900-1910 között Bereg vármegyében .49
7. **számú táblázat.** Bereg vármegye járásainak ki- és bevándorlási száma54

MELLÉKLETEK

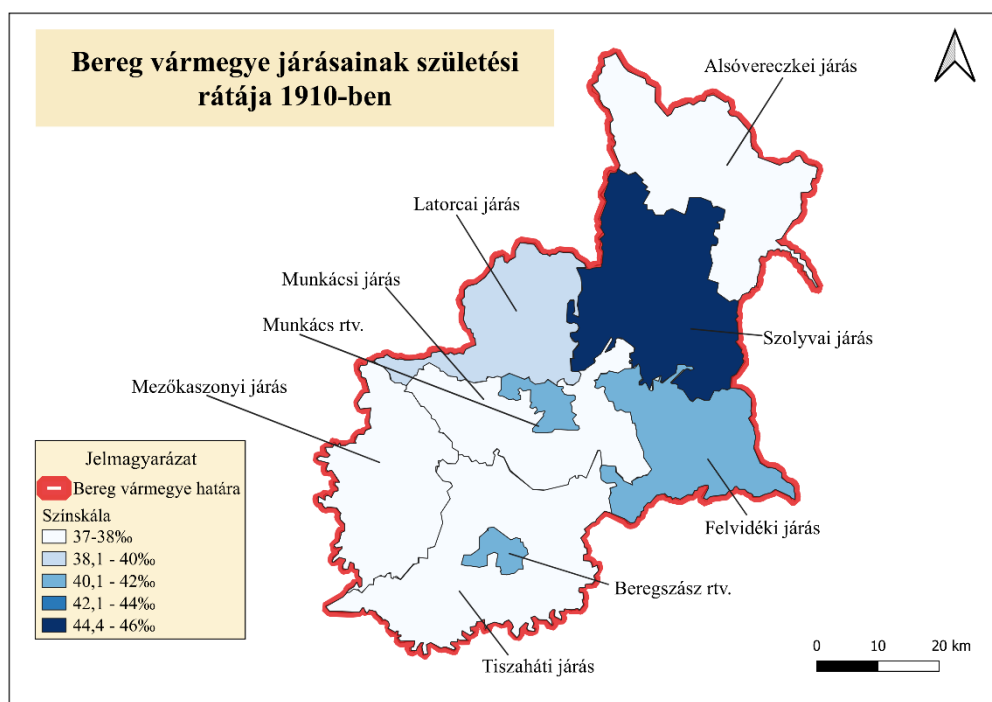
1. sz. melléklet. Bereg vármegye járásai és települései

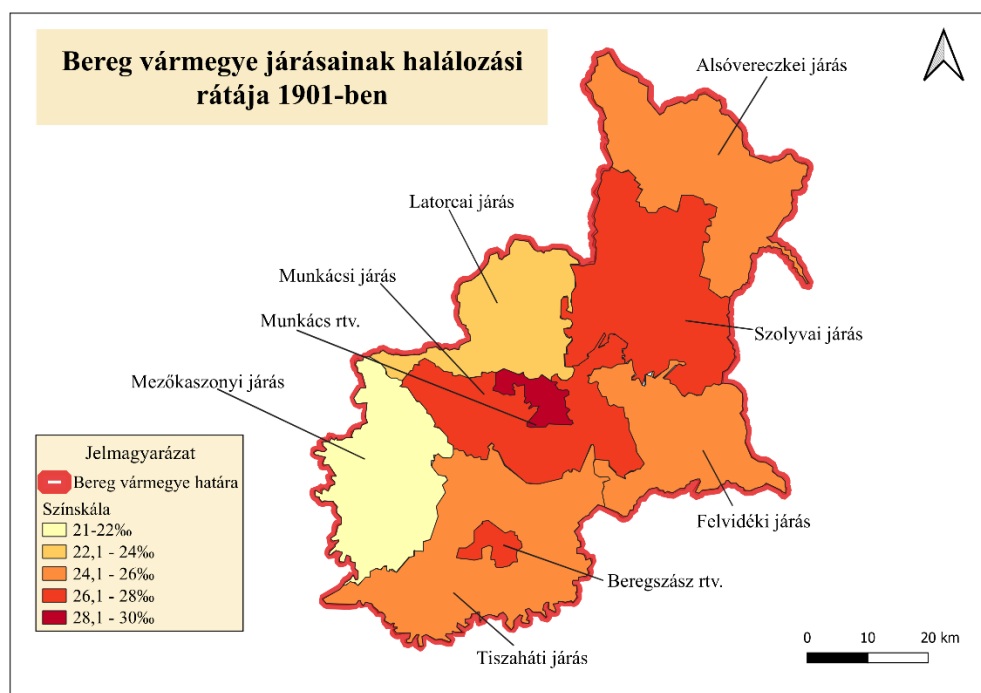
2. sz. melléklet. Bereg vármegye járásainak születési rátái 1901-ben

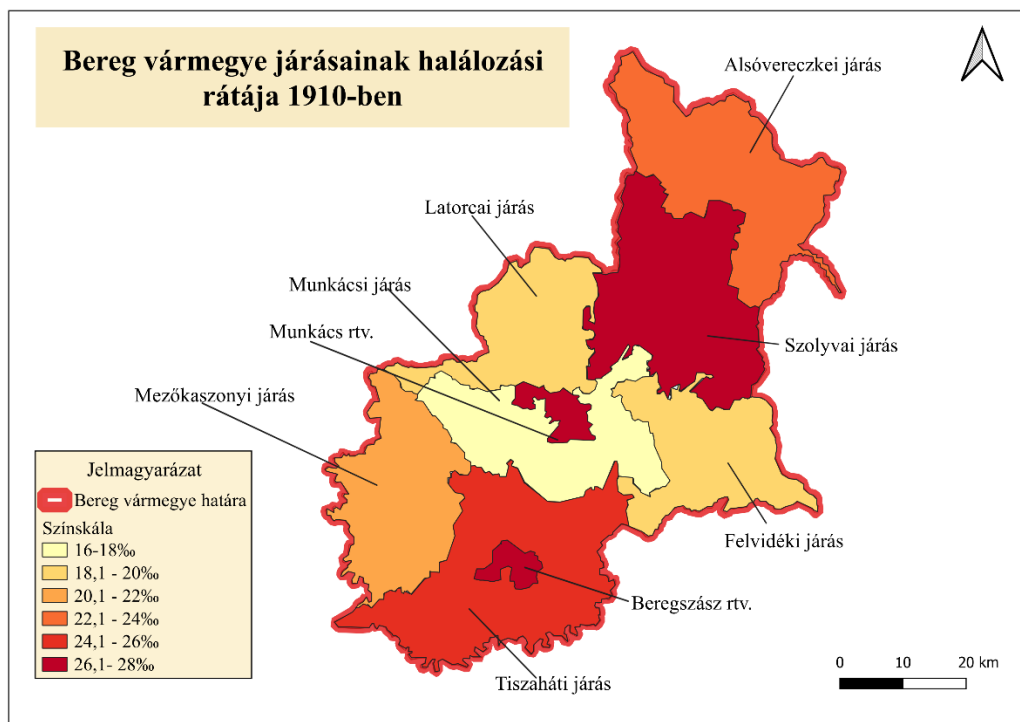
3. sz. melléklet. Bereg vármegye járásainak születési rátái 1910-ben

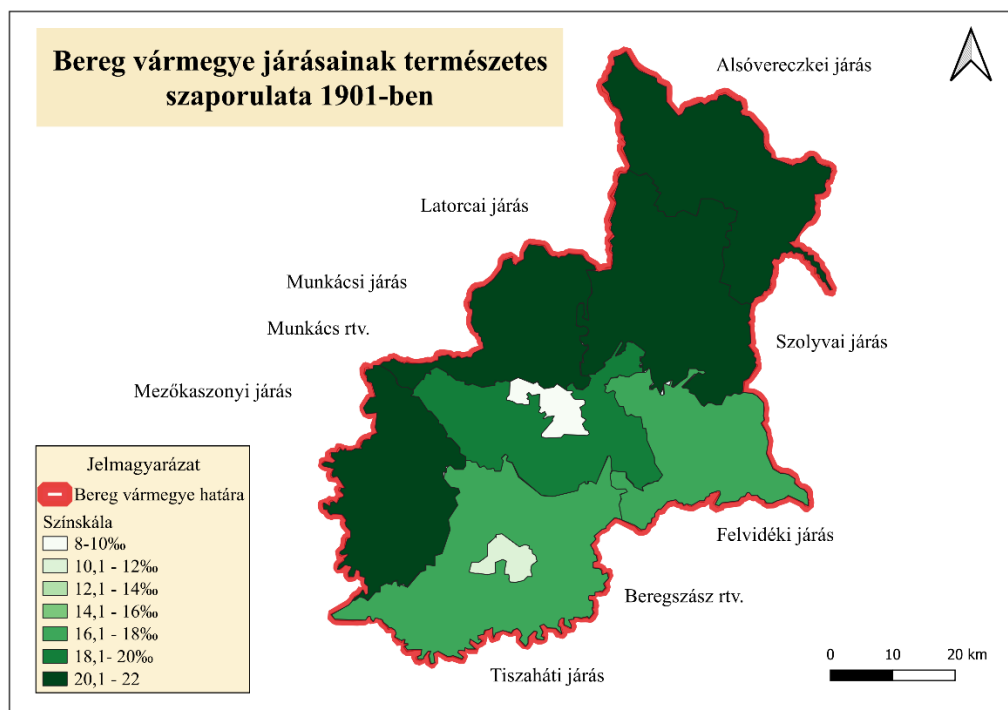
4. sz. melléklet. Bereg vármegye járásainak halálozási rátái 1901-ben

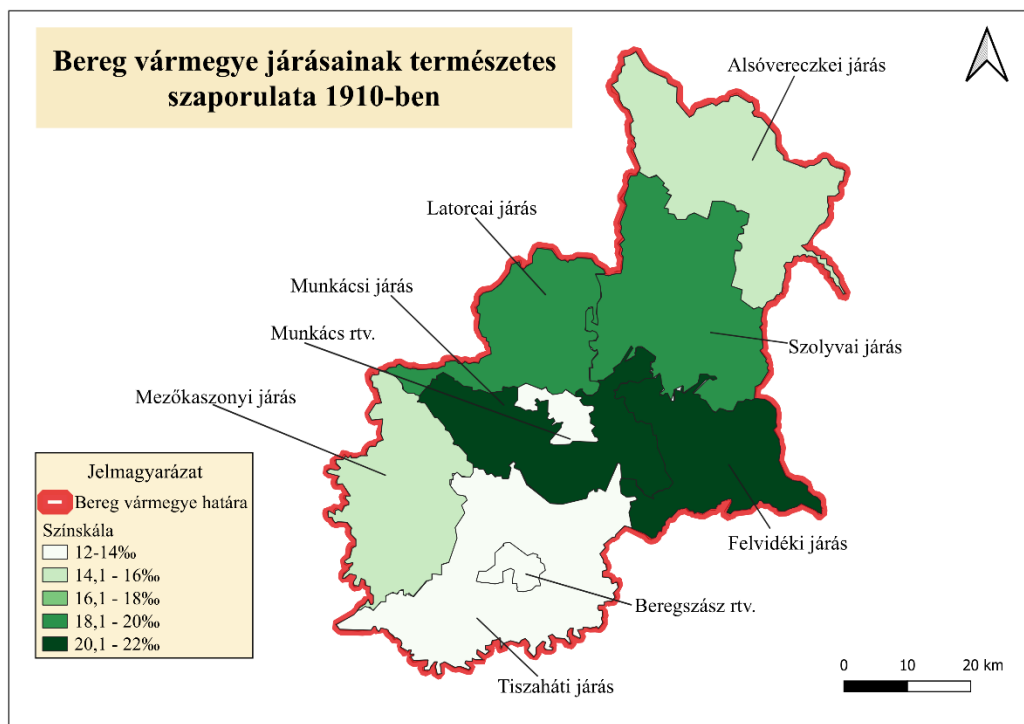
5. sz. melléklet. Bereg vármegye járásainak halálozási rátái 1910-ben

6. sz. melléklet. Bereg vármegye járásainak természetes szaporulata 1901-ben

7. sz. melléklet. Bereg vármegye járásainak természetes szaporulata 1910-ben

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Elsősorban szeretném megköszönni témavezető tanáromnak Dr. Molnár D. Istvánnak, hogy mindvégig kitartott mellettem a tanulmányaim során és segítette a szakdolgozatom haladását, hasznos tanácsokkal és javaslatokkal látott el, valamint köszönöm, hogy türelmes volt velem a szakdolgozat megírása során.

Valamint köszönöm a családomnak és a barátaimnak, hogy biztattak a főiskolás éveim alatt, mindig egy biztos pontként és vígaszként fordulhattam hozzájuk.

Végezetül, de nem utolsó sorban szeretném megköszönni a tanszékvezető úrnak, Dr. Molnár Józsefnek a témaajánlást és a szakirodalmi forrást, melyet felhasználhattam a szakdolgozatomban. Benedek Viktóriának, hogy kezdetben ő vett a szárnyai alá és támogatott, mint témavezető tanár az évfolyammunka megírásakor. Valamint köszönöm a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola oktatóinak, dolgozóinak kitartó és lelkiismeretes munkáját, amivel hozzájárulnak a hallgatók tudásához és mindennapi életéhez, s ezzel a legjobb példát vehetjük tőlük.

NYILATKOZAT

Alulírott, **Molnár Emília**, földrajz szakos hallgató nyilatkozom, hogy a szakdolgozatomat a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Földrajz és Turizmus Tanszékén készítettem a *Középiskolai oktatás (földrajz)* diploma megszerzése céljából.

Kijelentem, hogy a szakdolgozatomat korábban nem használtam fel más szakon, mindezeket saját magam kutattam és kizárólag hivatkozott forrásokat használtam fel.

Tudomásul veszem, hogy szakdolgozatomat a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola könyvtárában a kölcsönözhető könyvek között helyezik el.

Звіт подібності

метадані

Назва організації

Hungarian College of Higher Education Ferenc Rakoczi II Transcarpathian

Заголовок

ЗМІНИ ДЕМОГРАФІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ НА ТЕРИТОРІЇ БЕРЕЖСЬКОГО КОМІТАТУ У ПЕРІОД 1900-1910 РР.

Автор

Науковий керівник / Експерт

МОЛНАР ЕМІЛІЯ СТЕПАНІВНА Стефан Молнар Д.

підрозділ

Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II

Обсяг знайдених подібностей

Коефіцієнт подібності визначає, який відсоток тексту по відношенню до загального обсягу тексту було знайдено в різних джерелах. Зверніть увагу, що високі значення коефіцієнта не автоматично означають плагіат. Звіт має аналізувати компетентна / уповноважена особа.

6.86%

6.86%

КП 1

0.15%

0.15%

КЦ

25

Довжина фрази для коефіцієнта подібності 2

14888

Кількість слів

111864

Кількість символів

Тривога

У цьому розділі ви знайдете інформацію щодо текстових спотворень. Ці спотворення в тексті можуть говорити про МОЖЛИВІ маніпуляції в тексті. Спотворення в тексті можуть мати навмисний характер, але частіше характер технічних помилок при конвертації документа та його збереженні, тому ми рекомендуємо вам підходити до аналізу цього модуля відповідально. У разі виникнення запитань, просимо звертатися до нашої служби підтримки.

Заміна букв	Б	1
Інтервали	A→	0
Мікропробіли	␣	0
Білі знаки	Б	42
Парафрази (SmartMarks)	a	44

Подібності за списком джерел

Нижче наведений список джерел. В цьому списку є джерела із різних баз даних. Колір тексту означає в якому джерелі він був знайдений. Ці джерела і значення Коефіцієнту Подібності не відображають прямого плагіату. Необхідно відкрити кожне джерело і проаналізувати зміст і правильність оформлення джерела.

10 найдовших фраз

Колір тексту

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	НАЗВА ТА АДРЕСА ДЖЕРЕЛА URL (НАЗВА БАЗИ)	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)
1	https://psycho.unideb.hu/munkatarsak/balazs_katalin/stat1/stat1ora3.pdf	71 0.48 %
2	https://hu.wikipedia.org/wiki/Beregsz%C3%A1sz	66 0.44 %
3	ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ЛЮДЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ В ГАЛУЗІ ТУРИЗМУ: БІЗНЕС-МОЖЛИВОСТІ ТА ВИКЛИКИ (НА ПРИКЛАДІ БЕРЕГІВСЬКОГО РАЙОНУ) 5/26/2025 Hungarian College of Higher Education Ferenc Rakoczi II Transcarpathian (Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II)	65 0.44 %